

การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสามารถทางการเขียนภาษาไทย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับการสอนตามคู่มือครู

ปริญญานิพนธ์
ของ
อำไพ ลัคนานุสรณ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา

กันยายน 2545

ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๕
๕๕๕ ๐๑๐๐๔๑๒
๐๖๙๘๐

การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสามารถทางการเขียนภาษาไทย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์
กับการสอนตามคู่มือครู

บทคัดย่อ
ของ
อำไพ ลัดนาอนุสรณ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา
กันยายน 2545

อำไพ ลัคนานุสรณ์. (2545), การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสามารถทางการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับการสอนตามคู่มือครู. ปรินญาณินทร์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุมานัน รุ่งเรืองธรรม, รองศาสตราจารย์อัจฉรา สุขารมณ.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสามารถทางการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับการสอนตามคู่มือครู

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดแพกษา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 60 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ และกลุ่มควบคุม 30 คน ได้รับการสอนตามคู่มือครูของกรมวิชาการ ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 20 คาบ คาบละ 50 นาที และใช้เนื้อหาเดียวกันในการสอน ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest-Posttest design

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ แผนการสอนตามคู่มือครูของกรมวิชาการ แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่าน และแบบทดสอบวัดความสามารถทางการเขียนภาษาไทย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่าสถิติ t-test แบบ Independent และ t-test แบบ Dependent

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ความสามารถทางการเขียนภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. ความสามารถทางการเขียนภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
5. ความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
6. ความสามารถทางการเขียนภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มควบคุมก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

A COMPARISON OF MATHAYOM SUKSA I STUDENTS' THAI READING
COMPREHENSION AND WRITING ABILITY THROUGH INSTRUCTION USING
CONCEPT MAPPING TECHNIQUE AND THE TEACHER'S MANUAL

AN ABSTRACT
BY
AMPAI LAKANA-ANUSORN

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Secondary Education
at Srinakharinwirot University
September 2002

Ampai Lakana-anusorn. (2002). *A Comparision of Mathayom Suksa I Students' Thai Reading Comprehension and Writing ability through Instruction using Concept Mapping Technique and The Teacher's Manual*. Master Thesis, M.Ed. (Secondary Education). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assist. Prof. Sumanin Rungruangtham, Assoc. Prof. Ashara Sucaromana.

The purpose of this study was to compare Msthayom Suksa I students' Thai reading comprehension and writing ability through instruction using concept mapping technique and the teacher's manual.

The samples were 60 Mathayom Suksa I students of Wat Prakasa School, Amphur Muang, Samutprakarn in academic year 2002. They were randomly assigned into two groups, the experimental and the control groups with 30 students in each. The experimental group was taught through the instruction using concept mapping; whereas the control group was taught through the teacher's manual. Each group was taught with the same content for 20 periods of 50 minutes each. The research design of experiment was randomized Control Group Pretest-Posttest Design.

The instrument used in this study were lesson plans, the reading comprehension test and the writing ability test. The t-test independent sample and t-test dependent sample were statistically analyzed the data.

The result of the study indicated that:

1. The Thai reading comprehension of the experimental group and the control group was significantly different at the .05 level.
2. The Thai writing ability of the experimental group and the control group was significantly different at the .01 level.
3. The Thai reading comprehension of the experimental group before and after the experiment was significantly different at the .01 level.
4. The Thai writing ability of the experimental group before and after the experiment was significantly different at the .01 level.
5. The Thai reading comprehension of the control group before and after the experiment was significantly different at the .01 level.
6. The Thai writing ability of the control group before and after the experiment was significantly different at the .01 level.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสามารถทางการเขียนภาษาไทยของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับการสอนตามคู่มือครู

ของ

นางสาวอำไพ ลัคนาอนุสรณ์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร หะวานนท์)

วันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. 2545

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุมานัน รุ่งเรืองธรรม)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์อัจฉรา สุขารมณ์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์อรรณ สัมมาพันธ์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขจรศรี ชาติดิกานนท์)

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุน
และส่งเสริมปริญญานิพนธ์ของ
“ทบวงมหาวิทยาลัย”

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษา และคำแนะนำอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุมานัน รุ่งเรืองธรรม รองศาสตราจารย์อัฉรา สุขารมณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ขจรศรี ชาดิกานนท์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ดาร์กา ทองมิตร และอาจารย์ประภาพรณ เสงี่ยมวงศ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือในการวิจัย เป็นผลให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไตรสามัคคี ผู้อำนวยการโรงเรียนป้อมพระจุลจอมเกล้า ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดแพรกษา ที่ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณ ผู้ช่วยผู้อำนวยการดวัญ ชูใสว ที่ให้ความเอื้อเฟื้อและอำนวยความสะดวกทุกด้านต่อผู้วิจัย ขอขอบคุณ อาจารย์พัชรพร มูลศรี ที่ช่วยติดต่อโรงเรียนที่ใช้ในการทดลอง ขอขอบคุณอาจารย์อำไพ มูลมณี ที่กรุณา มอบชั่วโมงสอนให้ในการทำวิจัยครั้งนี้ และขอขอบใจนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไตรสามัคคี โรงเรียนป้อมพระจุลจอมเกล้า และโรงเรียนวัดแพรกษา ที่ให้ความร่วมมือในการหาคุณภาพเครื่องมือและ ในการทดลองเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณคุณสุรพล พิณฑุโสภณ คุณพินิจ เภาวิจิตร อาจารย์นันทนา เต้าทอง อาจารย์พรศรี บุญรอด และอาจารย์กันยารัตน์ จิตตเกษม ที่ให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัยครั้งนี้ด้วยความเต็มใจยิ่ง

ท้ายที่สุดนี้ขอขอบคุณคุณณรงค์ น่วมคง รุ่งพีและเพื่อนเอกการมัธยมศึกษาที่ให้ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณอันยิ่งใหญ่ของบิดา มารดา และครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอน และประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่ผู้วิจัยจนประสบความสำเร็จ ในการศึกษาครั้งนี้

อำไพ ลัคนานุสรณ์

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
	ความสำคัญของการวิจัย.....	4
	ขอบเขตของการวิจัย.....	4
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	4
	ตัวแปรที่ศึกษา	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
	เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการอ่าน.....	9
	เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการเขียน.....	27
	เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านและการเขียน.....	33
	เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์.....	35
	เอกสารเกี่ยวกับการสอนตามคู่มือครู.....	55
	สมมติฐานการวิจัย.....	58
3	วิธีดำเนินการวิจัย	59
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	59
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	59
	การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ.....	60
	การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล.....	65
	การวิเคราะห์ข้อมูล	66
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	71
5	สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	78
	ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	78
	สมมติฐานในการวิจัย.....	78
	วิธีดำเนินการวิจัย	79

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ) สรุปผลการวิจัย.....	80
อภิปรายผลการวิจัย.....	80
ข้อเสนอแนะ.....	84
บรรณานุกรม.....	85
ภาคผนวก.....	96
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	154

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	เกณฑ์การตรวจให้คะแนนแบบทดสอบการเขียนเรียงความ.....	63
2	แบบแผนการทดลอง.....	65
3	เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	72
4	เปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	73
5	เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง.....	74
6	เปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองและ หลังการทดลอง.....	75
7	เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองและ หลังการทดลอง.....	76
8	เปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนของนักเรียนกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองและ หลังการทดลอง.....	77
9	แสดงค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดความเข้าใจ ในการอ่าน.....	149
10	แสดงคะแนนความสอดคล้องของผู้ตรวจ 3 คน.....	150
11	เปรียบเทียบคะแนนความเข้าใจในการอ่านของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	151
12	เปรียบเทียบคะแนนความสามารถทางการเขียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	152

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนผังมโนทัศน์แบบกระจายออก.....	5
2 แผนภูมิแสดงโครงสร้างความรู้ของร้านขายอาหาร.....	20
3 แผนภูมิกระบวนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์และหลักการ.....	39
4 การเรียนรู้แบบท่องจำและการเรียนรู้ที่มีความหมาย ซึ่งเกิดจากการได้รับข้อมูล จากภายนอกผ่านเครื่องกีดขวางการรับรู้.....	41
5 แสดงการเรียนรู้ที่มีความหมาย.....	42
6 แสดงสะพานเชื่อมความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เข้าสู่โครงสร้างความรู้.....	42
7 แสดงระดับของมโนทัศน์ตามแนวคิดของโนแวก.....	43
8 แสดงผังมโนทัศน์หลักเรื่องสิ่งมีชีวิต.....	47
9 แสดงผังมโนทัศน์ย่อยเรื่องสัตว์.....	47
10 โครงสร้างผังมโนทัศน์ชนิดปลายเปิด.....	48
11 โครงสร้างผังมโนทัศน์ชนิดเชื่อมโยงข้ามชุด.....	48
12 โครงสร้างผังมโนทัศน์ชนิดกระจายออก.....	49
13 โครงสร้างผังมโนทัศน์ชนิดผสมผสาน.....	49
14 ขั้นตอนการการสอนอ่านและเขียนโดยใช้ผังมโนทัศน์.....	61

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 มีจุดมุ่งหมายในการเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีเจตนาให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนและกำหนดให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เป็นตัวกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยยึดหลักว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ดังนั้นการจัดการเรียนรู้อาจต้องให้ออกาสผู้เรียนค้นพบความรู้เองโดยมีส่วนร่วมในการสร้างผลิตผลที่มีความหมายแก่ตนเอง การจัดการกระบวนการเรียนรู้ต้องมีการวางแผน ออกแบบกิจกรรม และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายเป็นระบบเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2543 : 20)

จุดมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่งของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ มุ่งสร้างให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด รู้จักใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีทักษะในการสื่อสาร (กรมวิชาการ, 2543 : 22-23) ทักษะการสื่อสารซึ่งประกอบด้วยทักษะการรับสารและทักษะการส่งสาร หมายถึงความสามารถในการฟัง พูด อ่าน และเขียนเพื่อรับและส่งข่าวสารข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ สรุปความ ขยายความและจัดระบบข้อมูลโดยเลือกวิธีหรือเครื่องมือในการสื่อสารได้เหมาะสมกับสถานการณ์ (กองวิจัยทางการศึกษา, 2542: 55) ทักษะการสื่อสารที่เป็นพื้นฐานจำเป็นต่อการเรียนรู้ในอนาคต คือ ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน ทักษะการอ่านเป็นทักษะการรับสารที่สำคัญ เนื่องจากการอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ได้โดยไม่มีขีดจำกัด ทำให้เป็นผู้ทันต่อเหตุการณ์ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ช่วยเสริมสร้างความคิด ประสบการณ์ และสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต สำหรับการเขียนเป็นทักษะการส่งสารที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด เรื่องราว และเหตุการณ์ต่าง ๆ จากการอ่านและการฟังได้อย่างถาวร ดังนั้นทักษะการอ่านจึงควรได้รับการพัฒนาให้สัมพันธ์กับทักษะการเขียน เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย (2531 : 84) กล่าวว่าผู้อ่านที่อ่านได้ดีย่อมจะเป็นผู้ที่เขียนได้ดีด้วย เนื่องจากได้ประสบการณ์ในการตีความ และได้ข้อมูลจากสัญลักษณ์หรือตัวอักษรภาพเพียงพอ ซึ่งถือเป็นปัจจัยป้อนที่สำคัญ ทักษะการเขียนจึงสามารถพัฒนาตามทักษะการอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพถ้าผู้อ่านได้รับประสบการณ์ในการอ่านอย่างเหมาะสม อรุณี วิริยจิตรา (2525 : 39) แสดงความคิดเห็นว่า การสอนภาษาถ้าเน้นทักษะการอ่านและการเขียนมาสัมพันธ์กันจะทำให้เด็กเรียนชอบและให้ความสนใจต่อทักษะการเขียนมาก เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ฮูลเลทท์ (Hulett, 1968 : 847 A) ที่พบว่าเด็กที่มีความชำนาญในการอ่านจะเขียนได้ดีด้วย ทักษะทั้งสองควรได้รับการฝึกอย่างสม่ำเสมอ เพราะจะทำให้เด็กเรียนสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การสอนทักษะการอ่านและการเขียนในระดับมัธยมศึกษาในปัจจุบันยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จากรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2540 โดยภาพรวมของประเทศพบว่านักเรียนมีความสามารถด้านภาษาไทยเฉลี่ยร้อยละ 59.16 เมื่อแบ่งตามเกณฑ์การประเมิน มีนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีร้อยละ 14.71 อยู่ในเกณฑ์พอใช้ร้อยละ 71.74 และอยู่ในเกณฑ์ต้องปรับปรุงร้อยละ 13.55 ความสามารถด้านการเขียนภาษาไทย นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 54.25 แบ่งตามเกณฑ์การประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีร้อยละ 15.18 อยู่ในเกณฑ์พอใช้ร้อยละ 48.39 และอยู่ในเกณฑ์ต้องปรับปรุง

ร้อยละ 36.44 (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา. 2542 : 13) จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่านักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความสามารถในการด้านภาษาไทยและการเขียนภาษาไทยส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์พอใช้และต้องปรับปรุง

ปัญหาดังกล่าวส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากพฤติกรรมการสอนของครู ครูส่วนใหญ่สอนโดยยึดตัวครูเป็นศูนย์กลาง ใช้การบรรยาย เน้นการท่องจำเนื้อหา มากกว่าปฏิบัติจริง สอนเน้นเนื้อหา มากกว่ากระบวนการเรียนรู้ (กรมวิชาการ. 2543 : 6) นักเรียนไม่ได้รับการฝึกฝนทักษะการอ่านอย่างเพียงพอ ทำให้ไม่สามารถจับใจความ สรุปความ และคิดวิเคราะห์จากการอ่านได้ ประกอบกับขาดการฝึกทักษะด้านการเขียน ครูมักจะให้นักเรียนเขียนตอบคำถามมากกว่าการฝึกเขียนเป็นเหตุเป็นผลที่แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ จึงทำให้ไม่สามารถเรียบเรียงและถ่ายทอดความรู้ความคิดลงไปในงานเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นครูควรใช้วิธีสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ ฝึกให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543 : 31-32) กล่าวว่ากระบวนการเรียนรู้ที่มาจากนักเรียนจะมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน กระบวนการเรียนรู้ได้แก่การกระตุ้นความรู้เดิมของนักเรียน ให้นักเรียนได้รับข้อมูลใหม่ด้วยการแสวงหา รวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ ทำความเข้าใจข้อมูลและสรุปความรู้ที่ได้ด้วยตนเอง และแสดงออกถึงสิ่งที่ค้นพบด้วยวิธีการต่าง ๆ บทบาทของผู้สอนจะเป็นผู้สังเกต สนับสนุน สร้างบรรยากาศทางสังคมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนจะทำให้ผู้เรียนได้รับความหมายและประโยชน์ของการเรียนรู้อันเป็นพื้นฐานการพัฒนาความสามารถทางการคิด

กระบวนการอ่านเพื่อความเข้าใจนั้น ผู้อ่านจะใช้โครงสร้างความรู้เดิม (schema) ทั้งทางด้านภาษาและความรู้ทั่วไปที่มีอยู่มาช่วยในการทำความเข้าใจเนื้อหาที่อ่าน โดยที่ผู้อ่านจะต้องสร้างความหมายเองด้วยการนำเอาโครงสร้างความรู้เดิมที่มีอยู่มาสัมพันธ์กับข้อเขียนเพื่อทำความเข้าใจเรื่องที่อ่าน (วิไลพร ธนสุวรรณ. 2543 : 1) ถ้าโครงสร้างความรู้ของผู้อ่านและผู้เขียนแตกต่างกันมาก ผู้อ่านก็จะไม่เข้าใจเรื่องที่อ่าน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของโคดี้ (Coady. 1979: 5-10) ที่กล่าวถึงกระบวนการอ่านว่าความรู้เดิมจะช่วยการอ่านได้ถ้าผู้อ่านมีภูมิรู้เดิมสอดคล้องกับเนื้อหานั้นมาก่อน การสอนที่ใช้วิธีเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิมมีหลายวิธี เช่น การสอนแบบ DR-TA KWL-PLUS โครงสร้างระดับยอด และการใช้ผังมโนทัศน์ เป็นต้น

ผังมโนทัศน์ (Concept Mapping) เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิมในรูปของความคิดรวบยอดหรือมโนทัศน์ อันก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ของออสซูเบล ซึ่งออสซูเบล (Ausubel. 1963) ได้อธิบายว่าการเรียนรู้อย่างมีความหมายจะเกิดขึ้นได้หากการเรียนรู้นั้นสามารถเชื่อมโยงกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีมาก่อน ดังนั้นการให้กรอบความคิดแก่นักเรียนก่อนเสนอเนื้อหาสาระใดๆ จะเป็นโครงสร้างที่ผู้เรียนสามารถนำเนื้อหาหรือสิ่งที่เรียนใหม่ไปเชื่อมโยงได้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมาย

ศาสตราจารย์โจเซฟ ดี โนวัค (Joseph D. Novack) และผู้ร่วมงานที่มหาวิทยาลัย Cornell ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นผู้พัฒนาผังมโนทัศน์ขึ้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้นักเรียนได้พัฒนากระบวนการคิดที่มีระบบ โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่าคนเราใช้ความคิดโดยอาศัยมโนทัศน์ ความรู้ต่างๆ ถูกสร้างขึ้นมาโดยการนำมโนทัศน์เดิมที่มีอยู่แล้วไปสัมพันธ์กับมโนทัศน์ใหม่ การเขียนผังมโนทัศน์จะช่วยให้นักเรียนและครูแลเห็นความหมายของสิ่งที่เรียนชัดเจนขึ้น (Novack and Gowin. 1984)

โครงสร้างของผังมโนทัศน์ ประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ คือ คำมโนทัศน์ คำเชื่อมโยง และเส้นเชื่อมโยง การเขียนผังมโนทัศน์เป็นการเขียนแผนภูมิที่แสดงถึงการเชื่อมโยงระหว่างมโนทัศน์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน จะทำให้เห็นโครงสร้างของเนื้อหา ความสัมพันธ์ของข้อเท็จจริง และแนวคิดในเรื่องนั้นทั้งหมดในลักษณะที่เป็นรูปธรรม การสอนอ่านเพื่อจับใจความสำคัญโดยให้เขียนผังมโนทัศน์ จะแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นต่าง ๆ ได้ชัดเจนขึ้น นักเรียนจะมองเห็นขั้นตอนและเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นลำดับส่งผลให้เข้าใจเรื่องที่อ่านได้ดีขึ้น สินาตราและคณะ (Sinatra and others. 1986) กล่าวว่า การสร้างผังหรือแผนภูมิเพื่อเชื่อมโยงความคิดรวบยอดหลักและความคิดรวบยอดรองสามารถใช้ได้ดีกับการอ่านเพื่อความเข้าใจ ทำให้นักเรียนเข้าใจความคิดรวบยอดทั้งหมดของเรื่อง นอกจากนี้ ยังสามารถนำผังมโนทัศน์ไปใช้ในการฝึกทักษะการเขียนได้ดังที่มนัส บุญประกอบ (2534: 150) กล่าวว่า วิธีการเขียนผังมโนทัศน์จะนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาคำศัพท์ให้แผ่ขยายออกไปและนำไปสู่การเขียนเรียงความ หรือการเขียนชนิดอื่น ๆ ได้ด้วยวิธีการระดมพลังสมอง โดยการกำหนดคำมโนทัศน์หลักแล้วเขียนคำมโนทัศน์รองที่เกี่ยวข้องแยกย่อยออกไปได้เรื่อยๆ เป็นรูปแบบเครือข่าย

จากการศึกษางานวิจัยของอัญชลี ตนานนท์ และคณะ (2542) ทางด้านการพัฒนาแผนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดในหลักสูตรมัธยมศึกษาโดยใช้ผังมโนทัศน์ พบว่าการใช้ผังมโนทัศน์ในกระบวนการเรียนการสอนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ทางด้านการเขียนเรียงความ ริโก้ และ สินาตราและคณะ (Rico. 1983; Sinatra and others. 1986) ทำการวิจัยโดยใช้ผังมโนทัศน์ในการสอนเขียนเรียงความ ผลของการวิจัยพบว่านักเรียนสามารถเขียนเรียงความได้ดีขึ้น

เนื่องจากผังมโนทัศน์เป็นแผนภูมิที่แสดงถึงการเชื่อมโยงแนวคิดของผู้เขียนแผนภูมินั้นได้อย่างเป็นรูปธรรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการอ่าน การฟัง การคิดวิเคราะห์ ตลอดจนการจัดระบบความคิดในการเตรียมเขียนเรื่องราวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะนำผังมโนทัศน์มาทดลองใช้ในการสอนอ่านและเขียนภาษาไทยกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยเปรียบเทียบกับการสอนตามคู่มือครู ซึ่งผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู
3. เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ก่อนและหลังการทดลอง
4. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ก่อนและหลังการทดลอง
5. เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูก่อนและหลังการทดลอง
6. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูก่อนและหลังการทดลอง

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษครั้งนี้ทำให้ทราบผลของการสอนอ่านและเขียนภาษาไทยโดยใช้ผังมโนทัศน์ ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนภาษาไทยนำไปพัฒนาวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดแพรกษา อำเภอมือง
จังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 4 ห้องเรียน รวม 145 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดแพรกษา อำเภอมือง จังหวัด
สมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 30 คน รวม 60 คน
ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย ดังนี้

2.1 สุ่มห้องเรียนด้วยวิธีการจับฉลากมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง 2 ห้องเรียน จากจำนวน 4
ห้องเรียน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 60 คน

2.2 จับฉลากเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน และเป็นกลุ่มควบคุม 1
ห้องเรียน จำนวน 30 คน โดยกลุ่มทดลองดำเนินการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ กลุ่มควบคุมดำเนินการสอน
ตามคู่มือครู

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง ผู้วิจัยคัดเลือกจากหนังสือเรียนทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1 เรื่อง ความสนุก
ในวัดเบญจมบพิตร คุณค่าภาษาชาติ และ คัดเลือกจากวารสาร นิตยสาร หนังสือ และสิ่งพิมพ์ต่างๆ ทั้งนี้
ให้เนื้อหาสอดคล้องกับเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรกลุ่มทักษะภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การศึกษครั้งนี้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ใช้ระยะเวลาในการดำเนิน
การทดลองกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คาบ คาบละ 50 นาที สัปดาห์ละ 4 คาบ รวม 5
สัปดาห์

ตัวแปรที่ศึกษา

5.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การสอน 2 วิธี คือ

5.1.1 วิธีสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์

5.1.2 วิธีสอนตามคู่มือครู

5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

5.2.1 ความเข้าใจในการอ่าน

5.2.2 ความสามารถทางการเขียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. มโนทัศน์ (Concept) หมายถึง ความคิดรวบยอด ที่สรุปได้จากข้อมูลต่างๆ
2. คำมโนทัศน์ หมายถึง คำหรือวลีที่เขียนขึ้นจากความคิดรวบยอดที่สรุปได้จากข้อมูลต่าง ๆ
3. ผังมโนทัศน์ (Concept Mapping) หมายถึง แผนผังที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีลำดับของมโนทัศน์หลัก มโนทัศน์รอง และมโนทัศน์เฉพาะของเรื่องที่เราสนใจซึ่งมีความเกี่ยวข้องกัน โดยเขียนในรูปของคำมโนทัศน์ ล้อมรอบด้วยรูปวงกลม วงรี หรือสี่เหลี่ยม และเชื่อมโยงแต่ละมโนทัศน์ด้วยเส้นตรง อาจมีคำเชื่อมกำกับไว้ที่เส้นตามความเหมาะสม เพื่อให้เข้าใจตรงกัน

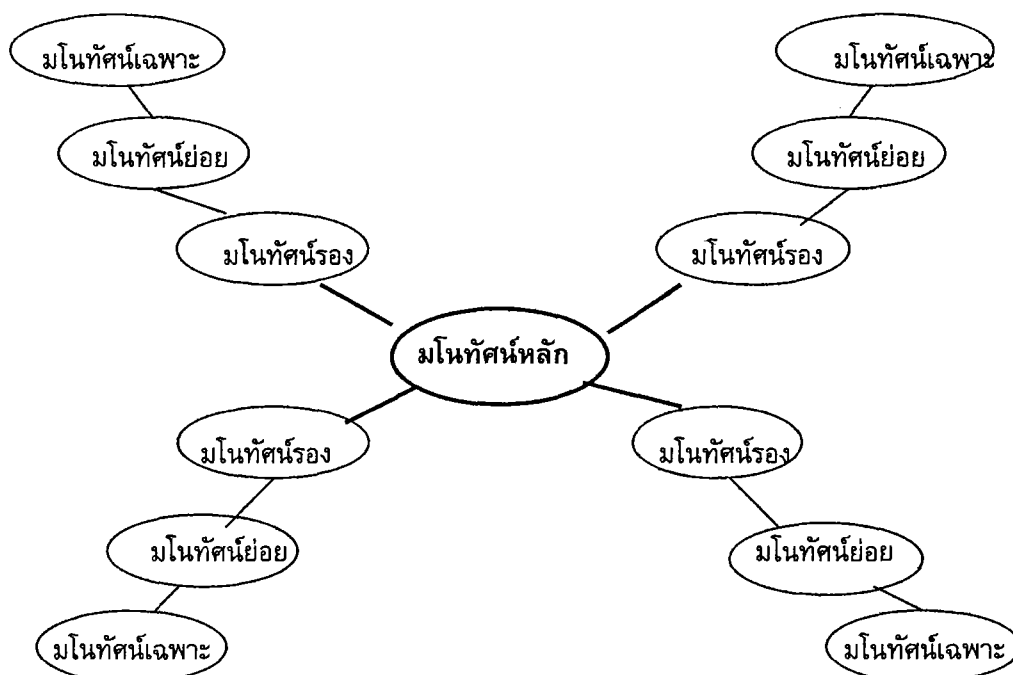
มโนทัศน์หลัก หมายถึง หัวเรื่อง หรือแนวคิดหลักของเรื่อง

มโนทัศน์รอง หมายถึง ใจความสำคัญของเรื่องหรือใจความสำคัญของแต่ละย่อหน้าที่สนับสนุนหัวเรื่องหรือแนวคิดหลักของเรื่อง

มโนทัศน์ย่อย หมายถึง ใจความรอง หรือผลความที่สนับสนุนหรือขยายใจความสำคัญของใจความรองอาจมีมากกว่า 1 ใจความ

มโนทัศน์เฉพาะ หมายถึง รายละเอียด หรือตัวอย่างที่อธิบายใจความรองให้ชัดเจนขึ้น บางมโนทัศน์รองอาจมีมโนทัศน์เฉพาะมากกว่า 1 มโนทัศน์ แต่บางมโนทัศน์รองก็อาจไม่มีมโนทัศน์เฉพาะ

ลักษณะของผังมโนทัศน์ในงานวิจัยนี้ ใช้ผังแบบกระจายออกของเมิร์ล ดัน การเขียนผังเริ่มจากเขียนมโนทัศน์หลักไว้ตรงกลาง แล้วเขียนมโนทัศน์รอง มโนทัศน์ย่อย และมโนทัศน์เฉพาะแยกออกจากมโนทัศน์หลักไปทุกทิศทุกทางตามลำดับของมโนทัศน์ ดังภาพ

ภาพประกอบ 1 ผังมโนทัศน์แบบกระจายออก

4. การสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอ่านและเขียน โดยมีลักษณะดังนี้

4.1 การจัดกิจกรรมสอนอ่าน โดยให้นักเรียนเขียนสรุปสาระสำคัญจากเนื้อหาของบทอ่าน เขียนเป็นผังมโนทัศน์ เพื่อถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจเนื้อหา ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ของมโนทัศน์หลัก มโนทัศน์รอง ไปจนถึงมโนทัศน์เฉพาะ เนื้อหาที่นำมาใช้ในการอ่านมีวรรณลักษณะเป็นเรื่องเล่าจากประสบการณ์ เรื่องเชิงจินตนาการ เรื่องอธิบาย และรายงาน

4.2 การจัดกิจกรรมการสอนเขียน โดยใช้การระดมความคิด เขียนคำมโนทัศน์ขึ้นมาตามความคิด จัดประเภทของคำมโนทัศน์ และนำมาเขียนเชื่อมโยงความสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายในรูปของผังมโนทัศน์

โดยมีขั้นตอนการสอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ครูบอกชื่อเรื่องที่กำหนดให้นักเรียนอ่านและสนทนาซักถามเกี่ยวกับชื่อเรื่องเพื่อสร้างความสนใจและโยงประสบการณ์เดิมของนักเรียนกับเรื่องที่อ่าน ครูเขียนประสบการณ์ของนักเรียนแต่ละคนเป็นคำมโนทัศน์ และเขียนเชื่อมโยงเป็นผังมโนทัศน์

ขั้นที่ 2 นักเรียนศึกษาใบความรู้ เรื่องผังมโนทัศน์ และการจับใจความสำคัญ

ขั้นที่ 3 นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน อ่านเนื้อเรื่อง สรุปสาระสำคัญและรายละเอียดจากการตอบคำถาม เช่น เรื่องนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ใจความสำคัญในแต่ละย่อหน้าคืออะไร มีข้อความใดสนับสนุน แล้วเขียนเป็นคำมโนทัศน์ และนำคำมโนทัศน์มาจัดประเภทและลำดับ เขียนเป็นผังมโนทัศน์ ตัวแทนกลุ่มอธิบายผังมโนทัศน์ที่เขียนขึ้น ครูเสนอแนะเพิ่มเติม

ขั้นที่ 4 นักเรียนศึกษาใบความรู้เรื่องการเขียนเรียงความ และวรรณลักษณะของเรื่อง

ขั้นที่ 5 นักเรียนทบทวนเนื้อเรื่องร่วมกันโดยใช้ผังมโนทัศน์ และอภิปรายวรรณลักษณะของเรื่องที่ได้อ่านไปแล้ว

ขั้นที่ 6 นักเรียนคิดเรื่องที่จะเขียน โดยแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 6 คน ระดมความคิดเขียนคำมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะเขียน

ขั้นที่ 7 นักเรียนแต่ละกลุ่มจัดประเภทและลำดับของคำมโนทัศน์ เขียนเป็นผังมโนทัศน์ ครูตรวจแก้ไขนักเรียนนำไปปรับปรุง และใช้เป็นโครงเรื่องในการเขียนเรียงความ

ขั้นที่ 8 นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันเขียนเรียงความจากผังมโนทัศน์โครงเรื่อง โดยใช้วรรณลักษณะของเรื่องที่อ่าน ครูและนักเรียนร่วมกันพิจารณาแก้ไขถ้อยคำ สำนวน

ขั้นที่ 9 นักเรียนแต่ละคนเขียนเรื่องใหม่ โดยทำผังมโนทัศน์ แล้วนำไปเขียนเรื่อง

5. วรรณลักษณะ (Genre) หมายถึง ชนิดหรือลักษณะของเนื้อความแบบต่างๆ วรรณลักษณะสำคัญที่ใช้อยู่ทั่วไปในการสื่อสาร มี 8 ชนิด ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำมาใช้ 4 วรรณลักษณะ คือ เรื่องเล่าจากประสบการณ์ รายงาน อธิบาย และ เรื่องเล่าเชิงจินตนาการ ซึ่งแต่ละวรรณลักษณะมีรายละเอียดของโครงสร้างในการดำเนินเรื่องของเนื้อความเพื่อการสื่อสารความหมายของภาษาและลักษณะของภาษา ดังนี้

เรื่องเล่าจากประสบการณ์ เป็นเรื่องที่เขียนเล่าถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาจากประสบการณ์ของผู้เขียน มีลักษณะโครงสร้างในการดำเนินเรื่องของเนื้อความดังนี้

1. เริ่มต้นด้วยบทนำ
2. มีลำดับของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง
3. มีบทสรุป

ลักษณะของภาษา

1. มีคำวิเศษณ์บ่งบอกเวลาและลำดับของเหตุการณ์
2. อ้างถึงบุคคลอย่างเฉพาะเจาะจง
3. เป็นเรื่องเล่าซึ่งจะเป็นเรื่องในอดีต
4. มีคำเชื่อมเพื่อบอกลำดับการเกิดของเหตุการณ์ก่อนหลัง และให้ใจความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน เช่น แล้ว ดังนั้น ต่อจากนั้น ก่อนหน้าที่ หลังจาก ฯลฯ

รายงาน เป็นการเขียนเพื่อให้ความรู้แก่ผู้อ่าน มีลักษณะโครงสร้างในการดำเนินเรื่องของเนื้อความ ดังนี้

1. มีบทนำ โดยกล่าวถึงเรื่องโดยทั่วๆ ไป ซึ่งอาจจะให้คำจำกัดความหรือนิยามทั่วไปของเรื่อง
2. บอกรายละเอียดของเรื่องนั้นๆ เช่น ประเภท ลักษณะท่าทีหรือลักษณะของพฤติกรรม คุณค่าที่มีต่อมนุษย์ ฯลฯ

ลักษณะของภาษา

1. ใช้คำหรือภาษาเป็นกลาง ไม่เฉพาะเจาะจง
2. มีคำกริยาแสดงอาการ การกระทำ การแสดงความเป็นเจ้าของ เช่น เป็น อยู่ คือ ฯลฯ
3. อาจมีหัวข้อกล่าวนำเป็นเรื่องๆ
4. มักเป็นประโยคบอกเล่า

การอธิบาย เป็นการเขียนเกี่ยวกับสาเหตุและกระบวนการของการเกิดปรากฏการณ์ต่างๆ โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์ และผลว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร และเหตุใดจึงเกิดขึ้น มีลักษณะโครงสร้างในการดำเนินเรื่องของเนื้อความ ดังนี้

1. บอกหลักการ สาเหตุและผล บอกลักษณะของเหตุการณ์นั้นๆ
2. มีบทสรุปจากหลักการ

ลักษณะของภาษา

1. เป็นประโยคบอกเล่า
2. ใช้ภาษาเป็นกลางไม่เฉพาะเจาะจง
3. มีคำสันธานเชื่อมประโยคเพื่อบ่งบอกความเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน
4. ใช้คำวิเศษณ์เพื่อการขยายความของการกระทำให้ชัดเจนขึ้น

เรื่องเล่าเชิงจินตนาการ เป็นการเขียนเรื่องเล่าจากจินตนาการส่วนมากเป็นเรื่องนิทานหรือนิยาย มีลักษณะโครงสร้างในการดำเนินเรื่องของเนื้อความ ดังนี้

1. มีการนำเรื่อง กล่าวความเป็นไปของเรื่องบ่งบอกตัวบุคคล สถานที่ หรือเวลา
2. มีลำดับของเหตุการณ์ในเรื่อง
3. แสดงปมปัญหาของเรื่อง
4. แสดงการคลี่คลายของเรื่องหรือการแก้ปัญหา
5. อาจให้คติพจน์ หรือข้อเตือนใจท้ายเรื่อง

ลักษณะของภาษา

1. เป็นเรื่องเล่าในอดีต หรือเป็นเรื่องที่ผ่านมาแล้ว
2. ใช้บุพบทบอกเวลา สถานที่
3. ใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 ในการกล่าวถึงหรืออ้างอิงบุคคลหรือสิ่งของอื่นๆ
4. อาจมีการซ้ำ ย้ำเรื่อง

6. การสอนตามคู่มือครู หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคู่มือของกรมวิชาการ โดยมีขั้นตอนการสอนดังนี้

ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ

ครูสนทนาซักถามหรือใช้สื่อต่าง ๆ กระตุ้นความสนใจของนักเรียน

ขั้นที่ 2 แจกจุดประสงค์การเรียนรู้

ครูแจ้งให้นักเรียนทราบว่าเมื่ออ่านเรื่องแล้วต้องจับใจความสำคัญและเขียนสรุปความจากเรื่องที่อ่านได้

ขั้นที่ 3 ให้แนวทางการเรียนรู้

ครูให้นักเรียนศึกษาใบความรู้เรื่องการจับใจความสำคัญและการเขียนเรียงความ จากนั้นครูและนักเรียนช่วยกันสรุป โดยชี้แนวทางในการค้นหาสาระสำคัญของเรื่องและการเขียนเรียงความ

ขั้นที่ 4 ให้อ่านหาแก่นักเรียน

ครูและนักเรียนอ่านเรื่องแล้วสนทนาซักถาม และเขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง

ขั้นที่ 5 ส่งเสริมความแม่นยำ

นักเรียนวางแผนการเขียนเรียงความ

ขั้นที่ 6 การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมขณะเรียน และตรวจผลงาน

5. ความเข้าใจในการอ่านภาษาไทย หมายถึง ความสามารถในการจับใจความสำคัญ การหารายละเอียดของเรื่อง การแปลความ การตีความ และการขยายความ ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและหาคุณภาพแล้ว

5.1 การจับใจความสำคัญ หมายถึง ความสามารถในการสรุปสาระสำคัญ หรือความสำคัญของเรื่อง

5.2 การหารายละเอียดของเรื่อง หมายถึง ความสามารถในการโยงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับใจความสำคัญของเรื่อง

5.3 การแปลความ หมายถึง ความสามารถในการแปลความหมายของสิ่งต่างๆ โดยแปลตามลักษณะและนัยของเรื่อง เป็นความหมายที่ถูกต้องและใช้ได้ตรงกับเรื่องนั้นๆ โดยเฉพาะ

5.4 การตีความ หมายถึง ความสามารถเข้าใจความหมายที่แท้จริงของข้อความที่อ่านได้

5.5 การขยายความ หมายถึง ความสามารถในการอธิบายเพิ่มเติมให้รายละเอียดของเรื่องได้ชัดเจนขึ้น

7. ความสามารถทางการเขียนภาษาไทย หมายถึง ความสามารถในการใช้ภาษาสำหรับการเขียนเรียงความจากภาพที่กำหนดให้ โดยพิจารณาจากการเสนอเรื่อง การใช้ภาษาถูกต้องตามหลักการเขียน การขยายความ การเรียงลำดับความคิด ความสมบูรณ์ถูกต้องของรูปแบบการเขียน และการตั้งชื่อเรื่อง ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถทางการเขียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและหาคุณภาพแล้ว

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการอ่าน
2. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการเขียน
3. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านและการเขียน
3. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์
4. เอกสารเกี่ยวกับคู่มือครู กรมวิชาการ

1. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการอ่าน

1.1 ความหมายของการอ่าน

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการอ่านไว้แตกต่างกัน ดังนี้

รัสเซล จี สตอเฟอร์ (Stauffer. 1969: 5) ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า

การอ่าน คือ ขบวนการอันซับซ้อน

การอ่าน คือ การได้รับข่าวสารจากสิ่งพิมพ์

การอ่าน คือ ความสามารถในการออกเสียงและทำความเข้าใจเรื่องราว

การอ่าน คือ การแปลความหมายของตัวอักษร เครื่องหมายและสัญลักษณ์ต่างๆ

การอ่าน คือ การถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกจากผู้เขียนไปสู่ผู้อ่านโดยผ่านสิ่งพิมพ์

คูเปอร์ (Cooper. 1979 : 3) กล่าวว่า การอ่านหมายถึงกระบวนการสร้างหรือการพัฒนาความหมายของเนื้อหาที่เป็นตัวอักษรซึ่งผู้อ่านต้องนำความรู้และประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงในการอ่านโดยกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านและเนื้อหา

คาร์ (Car. 1983 : 27) ให้ความหมายของการอ่านว่าเป็นการตีความเรื่องที่อ่านจากประสบการณ์ของผู้อ่าน โดยใช้ความรู้เดิมในการตีความและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล

มานิต บุญประเสริฐ (2526 : 1-3) กล่าวว่า การอ่านหมายถึง การสื่อความหมายระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านโดยมีข้อเขียนเป็นสื่อกลาง หน้าที่ของผู้อ่านคือค้นหาความหมายจากงานเขียน ส่วนผู้อ่านจะเข้าใจข้อความมากหรือน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น ลักษณะเนื้อเรื่อง ประสบการณ์ร่วมระหว่างผู้อ่านและผู้เขียน ความสามารถทางภาษา เป็นต้น

ศรีรัตน เจิงกลิ่นจันทร์ (2536 : 4) ให้ความหมายของการอ่านว่า การอ่านเป็นกระบวนการถ่ายทอดความหมายจากตัวอักษรออกมาเป็นความคิด และจากความคิดที่ได้จากการอ่านผสมผสานกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่เป็นเครื่องช่วยพิจารณาตัดสินใจนำความคิดที่ได้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ต่อไป

เปลื้อง ณ นคร (2538 : 14-15) ให้ความหมายของการอ่านสรุปได้ว่า การอ่านคือกระบวนการที่จะเข้าใจความหมายที่ติดอยู่กับตัวอักษรหรือตัวหนังสือ ผู้อ่านที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่อ่านจะเข้าใจความหมายของเรื่องได้ชัดเจน

วิณะ บุญจับ (2541 : 100) กล่าวว่า การอ่านคือการรับรู้ความหมายจากข้อความหรือถ้อยคำที่ตีพิมพ์หรือจารึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ปรากฏ หรือปรากฏในรูปสัญลักษณ์ต่างๆ ที่สามารถแปลความหมายหรือตีความหมายได้

จากความหมายของการอ่านข้างต้นสรุปได้ว่า การอ่านเป็นกระบวนการทางความคิดในการตีความหมายของสิ่งที่อ่านโดยใช้ประสบการณ์เดิมและความสามารถทางภาษาของผู้อ่าน

1.2 ความสำคัญของการอ่าน

การอ่านเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในสาขาวิชาต่างๆ ได้ตลอดชีวิต ความรู้ที่ได้รับจากการอ่านสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้หลายประการ ดังที่ ณรงค์ ทองปาน (2526: 5) กล่าวว่า การอ่านก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่านในด้านการนำความรู้มาปรับปรุงงาน ปรับตัวเองให้เข้ากับสังคม และยังได้รับความบันเทิงจากการอ่านด้วย ชูติมา สัจจามันท์ (2529 :10) อธิบายว่า การอ่านทำให้เกิดพัฒนาการทางสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ พฤติกรรมและการดำเนินชีวิต ศีลธรรมจรรยา และค่านิยม การอ่านช่วยปรับปรุงชีวิตให้สมบูรณ์ จุดหมายปลายทางของการอ่านคือการพัฒนาไปสู่สิ่งที่ดีที่สุดและสมบูรณ์ที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของซูซม เจลยทรัพย์ (2531 : 13) ที่ว่า การอ่านช่วยให้เกิดปัญญา มีความรู้กว้างขวาง เข้าใจตนเอง มีทัศนคติอันถูกต้อง สามารถวินิจฉัยความถูกต้องของเรื่องต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 จุดมุ่งหมายของการอ่าน

การอ่านหนังสือของแต่ละคนมีจุดมุ่งหมายในการอ่านแตกต่างกัน ดังนี้

เลวี (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. 2537: 3; อ้างอิงจาก Levi.1990. *Language Arts*.) ให้จุดมุ่งหมายของการอ่านไว้ดังนี้

1. อ่านเพื่อตีความสัญลักษณ์ให้เป็นความหมายที่ถูกต้อง
2. อ่านเพื่อเรียงลำดับเหตุการณ์และสรุปแนวคิดของเรื่อง
3. อ่านเพื่อตอบคำถามได้ถูกต้อง

ซูซม เจลยทรัพย์ (2531 : 19-20) แบ่งจุดมุ่งหมายในการอ่านไว้ 5 ประการ คือ

1. อ่านเพื่อศึกษาหาความรู้
2. อ่านเพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็น

3. อ่านเพื่อต้องการทราบข้อมูลข่าวสารที่แท้จริง
4. อ่านเพื่อศึกษาค้นคว้า
5. อ่านเพื่อให้ก้าวหน้าในอาชีพ

สมพร มั่นตะสูตร แห่งพิพัฒน์ (2534 : 9) แบ่งจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการอ่านไว้ 4 ประการ คือ

1. การอ่านเพื่อความรู้ แบ่งวัตถุประสงค์ย่อยออกเป็น 5 ประเด็นคือ
 - 1.1 เพื่อหาคำตอบในสิ่งที่ต้องการ
 - 1.2 เพื่อศึกษาค้นคว้าความรู้โดยละเอียดและโดยย่อ
 - 1.3 เพื่อการรับรู้ข่าวสาร ข้อเท็จจริง
 - 1.4 เพื่อศึกษาค้นคว้าเป็นพิเศษ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือเพื่อเขียนตำราวิชาการ
 - 1.5 เพื่อรวบรวมข้อมูลมาทำรายงาน ทำวิจัย
2. การอ่านเพื่อความบันเทิง เช่น อ่านหนังสือประเภทเรื่องสั้น นิทาน นวนิยาย
3. การอ่านเพื่อความคิดแปลกใหม่ เช่น การอ่านผลการทดลอง การค้นคว้าวิจัย
4. การอ่านเพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพ

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการอ่าน คือ อ่านเพื่อศึกษาค้นคว้า อ่านเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความคิดและอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน ซึ่งขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้อ่านที่จะนำไปใช้ประโยชน์ตามที่ต้องการ

1.4 องค์ประกอบของการอ่าน

การอ่านมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ (Rattanavich. 1987: 15-16; citing Chapman. 1987.

Reading Development : A Cohesion.)

1. ประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมของผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านมีความสามารถในการอ่านแตกต่างกัน เนื่องจากความคิดรวบยอดของผู้ที่มีประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับเรื่องที่จะอ่านจะช่วยให้เข้าใจเรื่องที่อ่านได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น
2. อภิปราย ความสามารถของผู้อ่านในการเข้าใจกระบวนการคิดของตนในการตีความและแก้ปัญหาต่างๆ จะช่วยให้ความเข้าใจในการอ่านดีขึ้น เนื่องจากสามารถใช้ความคิดและขยายความได้ กลวิธีของการใช้ปัญญามีหลายอย่าง เช่น การเดา
3. โครงสร้างของเนื้อความ ผู้เขียนทุกคนย่อมมีแนวทางในการสื่อความของตน โดยเฉพาะการร่างโครงการเขียนของเขาซึ่งย่อมมีจุดประสงค์ในการสื่อความต่างกัน โครงสร้างของเนื้อความเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เราเข้าใจเนื้อความในการอ่านได้ดีหากเราเข้าใจการวิเคราะห์โครงสร้างและทราบจุดมุ่งหมายของการเขียน

สมบัติ จำปาเงิน และสำเนียง มณีกาญจน์ (2531 : 12) กล่าวว่า การอ่านเป็นกระบวนการต่อเนื่องจตุลโกโซ่เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ มีองค์ประกอบ 5 ส่วน คือ

1. ผู้อ่าน ถ้าไม่มีผู้อ่าน การอ่านจะเกิดขึ้นไม่ได้
2. หนังสือหรือตัวอักษร ผู้อ่านต้องสามารถอ่านหนังสือได้ และเข้าใจความคิดของหนังสือนั้น
3. ความหมาย ผู้อ่านต้องเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน
4. การเลือกความหมาย ความหมายที่ปรากฏในหนังสืออาจมีหลายนัย ผู้อ่านต้องพิจารณาความหมายให้ตรงตามจุดประสงค์ของผู้แต่ง
5. การนำไปใช้ เป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายที่จะทำให้การอ่านได้ผลสมบูรณ์ กล่าวคือ เมื่อมีโอกาสก็นำออกใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนสามารถนำไปใช้ในการแต่งหนังสือให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

จากองค์ประกอบข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการอ่านจะต้องประกอบด้วย ผู้อ่าน เนื้อความซึ่งอาจมีหลายนัย และมีโครงสร้างที่แตกต่างกัน ผู้อ่านจะต้องใช้ความสามารถในการคิดและประสบการณ์เดิมของตนในการตีความจึงจะเข้าใจเนื้อความที่อ่านได้

1.5 ความเข้าใจในการอ่าน

ความเข้าใจในการอ่านเป็นหัวใจสำคัญของการอ่าน เพราะจุดประสงค์เบื้องต้นของการอ่านโดยทั่วไปก็เพื่อความเข้าใจในเนื้อเรื่องที่อ่านจึงจะสามารถถ่ายทอดความรู้ความคิดจากเรื่องที่อ่านได้ นักการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ กล่าวถึงความเข้าใจในการอ่านไว้ดังนี้

ทิงเกอร์ (Tinker. 1963: 15) กล่าวว่า ความเข้าใจเป็นจุดหมายปลายทางของการอ่านทุกชนิด ผู้อ่านมีความเข้าใจแจ่มแจ้งเพียงพอที่จะรวบรวมความคิดในสิ่งที่อ่าน

แสตริง (Strang. 1969:4) กล่าวว่าความเข้าใจในการอ่านเป็นความสามารถในการจับใจความสำคัญและรายละเอียดปลีกย่อยได้ ผู้ที่มีความเข้าใจในการอ่านจะสามารถย่อใจความสำคัญหรือสรุปโครงเรื่องของสิ่งที่อ่านหรือสามารถเข้าใจความสัมพันธ์ต่าง ๆ ของสิ่งที่อ่านได้

เดอชองต์ (Dechant. 1982: 18) กล่าวถึงความหมายของความเข้าใจในการอ่านว่า คือการที่ผู้อ่านสามารถสัมพันธ์ความหมายให้เข้ากับคำอ่านได้ถูกต้อง สามารถเลือกความหมายที่ถูกต้องจากบริบทได้ ผู้อ่านเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับทักษะพื้นฐานทางความรู้ความเข้าใจ ความคิด ทักษะทางสมองที่มีต่อประสบการณ์เดิมและทักษะทางภาษาของผู้เขียน

คาร์ (Car. 1983:27) กล่าวถึงความเข้าใจในการอ่านว่า เป็นการตีความเรื่องที่อ่านจากประสบการณ์ของผู้อ่านโดยใช้ความรู้เดิมในการตีความ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล

คาร์เรลล์ (Carrell. 1986:251) กล่าวถึงความเข้าใจในการอ่านว่า คือความเข้าใจในประโยคหรืออนุเจต โดยเฉพาะความเข้าใจรูปแบบการเรียบเรียงเรื่องหรือโครงสร้างของข้อเขียน หรือสรุปในความหมายอย่างกว้างได้ว่าความเข้าใจในการอ่านคือการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากงานเขียน

กู๊ดแมน (Goodman. 1989:209) กล่าวถึงความเข้าใจในการอ่านว่าคือการสื่อสารระหว่างผู้อ่านกับผู้เขียนโดยอาศัยมโนภาพและประสบการณ์เดิมของผู้อ่านในการเรียนรู้ความหมายโดยรวมของภาษา ซึ่ง

ผู้เขียนพยายามสื่อสารให้ผู้อ่านสามารถคาดเดาเหตุการณ์ได้ เพื่อประมวลความคิดกับความหมายของภาษา จนสามารถสื่อสารเป็นภาษาพูดและภาษาเขียนได้

ชวาล แพร์ตกุล (2520 : 134) กล่าวถึงความหมายของความเข้าใจในการอ่านว่า คือ ความสามารถในการผสมแล้วขยายความรู้ความจำให้ไกลออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล สามารถดัดแปลง หรือเสริมแต่งความรู้เดิมให้มีรูปแบบใหม่ เพื่อนำไปใช้กับสภาพการณ์ใหม่ที่แปลกออกไป แต่ก็ยังมี บางอย่างที่ยึดอยู่กับของเดิมอยู่บ้าง

สมุทร เซ็นชาวนิช และ อำนาจ บุญศิริบุญย์ (2539: 16) กล่าวถึงความหมายของความเข้าใจ ในการอ่านไว้ ดังนี้

1. จับใจความสำคัญ ๆ ได้ ระบุนหรือแยกแยะประเด็นหลักออกจากประเด็นย่อยที่ไม่จำเป็นหรือไม่ สำคัญมากนักได้
2. ตีความเกี่ยวกับเรื่องราวหรือข้อคิดเห็นที่อ่านมาแล้วได้ว่ามีนัยสำคัญหรือลึกซึ้งมากน้อยขนาด ไหนเพียงใด
3. ลงสรุปความคิดเห็นจากสิ่งที่อ่านมาแล้วได้อย่างถูกต้องมีเหตุผลและน่าเชื่อถือ
4. ใช้วิจารณ์ญาณของตนพิจารณาไตร่ตรองข้อสรุปหรือการอ้างอิงต่างๆ ของผู้เขียนได้อย่างถูก ต้องและเป็นระบบไม่สับสน
5. ถ่ายโอนประสบการณ์ความรู้ที่ได้จากการอ่านกับประสบการณ์อื่นๆ ได้อย่างเหมาะสมตาม กาลเทศะ

จากความหมายของความเข้าใจในการอ่านข้างต้น สรุปได้ว่าเป็นความสามารถในการรับรู้และสรุป ข้อมูลจากงานเขียนโดยอาศัยประสบการณ์เดิมและทักษะพื้นฐานด้านความรู้ ความเข้าใจและความคิด และสามารถถ่ายทอดออกมาได้ตรงตามเจตนาของผู้เขียน

พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเข้าใจในการอ่าน

ความเข้าใจในการอ่านเป็นองค์ประกอบหนึ่งของกระบวนการอ่าน ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกถึง ความเข้าใจนั้น บลูม (ศิริรัตน์ นิละคุปต์. 2536 ; อ้างอิงจาก Bloom. 1956. *Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals.*) อธิบายว่าความเข้าใจประกอบด้วยพฤติกรรม 3 แบบ คือ

1. การแปลความ คือความสามารถแปลความหมายของสิ่งต่างๆ ทั้งที่ปรากฏโดยตรง หรือ ความหมายโดยนัยได้
2. การตีความ คือ ความสามารถเข้าใจความคิดที่ผู้เขียนไม่ได้บอกไว้อย่างชัดเจน หรือมี ความหมายโดยนัยออกมาเป็นความคิดของตนเองได้
3. การขยายความ คือ ความสามารถขยายความของเรื่องให้ไกลไปจากสภาพข้อเท็จจริงเดิม เวินไรท์ (Wainwright. 1972) สรุปถึงลักษณะของผู้ที่มีความเข้าใจในการอ่านไว้ ดังนี้
 1. สามารถเก็บใจความสำคัญและระลึกถึงได้เมื่อต้องการ
 2. สามารถเลือกอ่านหัวข้อ หรือใจความสำคัญในเนื้อเรื่องได้
 3. สามารถตีความหมายข้อความและแนวคิดของเรื่องที่อ่านได้

4. สามารถสรุปเรื่องราวและสาระต่างๆ จากเรื่องที่อ่านได้
5. สามารถสรุปและประเมินค่าเนื้อเรื่องที่อ่านได้
6. เชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับจากการอ่านกับประสบการณ์เดิมได้

ชวาล แพรัตกุล (2520:134) กล่าวว่า ผู้ที่มีความเข้าใจในการอ่านต้องมีคุณสมบัติ 4 ประการ

คือ

1. รู้ความหมายและรายละเอียดย่อๆ ของเรื่องนั้นมาก่อน
2. รู้ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างชั้นความรู้ย่อยๆ เหล่านั้น
3. สามารถอธิบายชี้แจงสิ่งเหล่านั้นให้ผู้อื่นทราบได้ด้วยภาษาของตนเอง
4. สามารถตอบและอธิบายสิ่งใดที่มีสภาพทำนองเดียวกับที่เคยรู้มาแล้วได้

ความเข้าใจสามารถแสดงออกได้อย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 ประการนี้ คือ

1. การแปลความ คือ ความสามารถแปลความหมายของสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏโดยตรงหรือความหมายโดยนัยได้
2. การตีความ คือ ความเข้าใจความคิดที่ผู้เขียนไม่ได้บอกไว้อย่างชัดเจน หรือมีความหมายโดยนัยออกมาเป็นความคิดของตนเอง
3. การขยายความ คือ ความสามารถขยายความของเรื่องให้ไกลไปจากสภาพข้อเท็จจริงเดิม

จากลักษณะและคุณสมบัติของผู้ที่มีความเข้าใจในการอ่านข้างต้น สรุปได้ว่า ผู้ที่มีความเข้าใจในการอ่านจะต้องแสดงพฤติกรรมในด้านการแปลความ ตีความ ขยายความ สรุปความและประเมินค่า ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับความรู้ใหม่ในสิ่งที่อ่านได้

1.6 องค์ประกอบของความเข้าใจในการอ่าน

แฮร์ริส และสมิธ (เสวลักษณ์ รัตนวิชัย. 2531:84; อ้างอิงจาก Harris & Smith. 1976: 235.

Reading Instruction.) กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อความเข้าใจในการอ่านไว้ ดังนี้

1. ประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน
2. ความสามารถด้านภาษา
3. ความสามารถในการคิด
4. เจตคติที่มีต่อสิ่งที่อ่าน
5. จุดประสงค์ในการอ่าน

เอ็ดดี้ (พรเพ็ญ พุ่มสะอาด. 2543: 9 อ้างอิงจาก Eddie. 1986:3-7. *Reading in the Language Classroom.*) กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อความเข้าใจในการอ่านไว้ ดังนี้

1. ความรู้ในระบบการเขียน ผู้อ่านที่มีความสามารถจะต้องมีความรู้ในเรื่องการผสมคำและการสะกดคำ เพราะจะช่วยให้เข้าใจและจดจำคำในภาษาได้
2. ความรู้ในเรื่องภาษา ได้แก่ โครงสร้างของคำ ลักษณะของคำ และการเรียงคำ สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้การอ่านเป็นไปได้อย่างราบรื่นและเกิดความเข้าใจเร็วขึ้น

3. ความสามารถในการตีความหมาย ผู้อ่านจะต้องเห็นความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงกันของแต่ละประโยค แล้วตีความหมายที่ผู้เขียนต้องการออกมาได้

4. ความรู้รอบตัวทั่วไป ผู้อ่านจะสามารถเข้าใจสิ่งที่อ่านได้มากขึ้นอยู่กับลักษณะของบทอ่านและโครงสร้างความรู้เดิมของผู้อ่าน ซึ่งนอกจากความรู้ในหัวเรื่องที่จะอ่านแล้วผู้อ่านจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับประเภทของบทอ่าน ตลอดจนความรู้ในเรื่องของวัฒนธรรมอีกด้วย เพราะในขณะที่อ่านผู้อ่านต้องดึงความรู้เหล่านั้นไปใช้ประกอบด้วย

5. เหตุผลและรูปแบบในการอ่าน ผู้อ่านที่มีความสามารถต้องรู้จักเปลี่ยนรูปแบบการอ่านไปตามจุดมุ่งหมาย หรือเหตุผลในการอ่าน เช่น การอ่านแบบผ่านๆ เพื่อกวาดสายตาดูหัวข้อข่าวที่สำคัญ หรือการอ่านแบบเอารายละเอียดเมื่ออ่านตำราเรียน

ซูลี อินมัน (2533: 16) กล่าวว่า ผู้อ่านจะเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของการอ่าน คือ

1. ภูมิหลัง ผู้ที่มีความรู้รอบตัวกว้างขวางจะช่วยให้ผู้อ่านมีความเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ดี
 2. ประสบการณ์ คือการได้พบได้คุ้นเคยกับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่อ่าน จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้ดีขึ้น
 3. การรู้เชิงภาษา ผู้อ่านอาจมีอุปสรรคในการอ่านหนังสือ เนื่องจากมีความรู้ทางภาษาไม่เพียงพอ เมื่ออ่านหนังสือที่มีถ้อยคำสำนวน คำพังเพย โวหาร และคำเปรียบเทียบกับที่คมคาย ก็อาจตีความไม่ได้ ทำให้การอ่านหมดรสชาติไป
- ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การอ่านเพื่อให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่อ่านนั้นผู้อ่านต้องมีความรู้ทางด้านภาษา และความรู้รอบตัว โดยใช้ประสบการณ์เดิมมาช่วยในการตีความหมายของเรื่องที่อ่าน

1.7 ระดับความเข้าใจในการอ่าน

เบอร์มิสเตอร์ (Burmester. 1974: 210) ได้แบ่งความเข้าใจในการอ่านเป็น 7 ระดับ ดังนี้

1. ระดับความจำ คือการที่ผู้อ่านสามารถจำในสิ่งที่ผู้เขียนเขียนไว้ ซึ่งจะเป็นการจำในเรื่องเกี่ยวกับข้อเท็จจริง วันที่ คำจำกัดความ ใจความสำคัญของเรื่องและลำดับเหตุการณ์ในเรื่องที่อ่าน
2. ระดับแปลความหมาย คือการนำเอาข้อความหรือเรื่องราวที่อ่านไปแปลรูปอื่น เช่นการแปลภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่ง การถอดความจากคำจำกัดความ การแปลข้อความที่เป็นแผนภูมิ เป็นต้น
3. ระดับการตีความ คือการที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนไม่ได้เขียนไว้ เช่น เมื่อได้เหตุ มาแล้วสามารถหาผลได้ สามารถทำนายเหตุการณ์ต่อไปได้ จับใจความสำคัญของเรื่องได้ หรือสรุปความจากสิ่งที่กล่าวโดยทั่วไป เป็นต้น
4. ระดับประยุกต์ คือการที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจหลักการและประสบความสำเร็จในการนำประโยชน์จากสิ่งที่อ่านไปประยุกต์ใช้
5. ระดับวิเคราะห์ คือการที่ผู้อ่านสามารถแยกแยะส่วนประกอบย่อยๆ ที่มาประกอบกันเข้าเป็นส่วนใหญ่ เช่น การวิเคราะห์บทประพันธ์ การตรวจสอบการให้เหตุผลผิดๆ และการลงความเห็นในสิ่งที่อ่าน เป็นต้น

6. ระดับสังเคราะห์ คือการที่ผู้อ่านสามารถนำความคิดจากที่ต่างๆ มาเรียบเรียงใหม่ได้

7. ระดับประเมินผล คือการที่ผู้อ่านสามารถวางแผนและตัดสินใจเรื่องที่ยังอ่านตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ได้

ดัลแมน และคณะ (Dallman and others. 1978: 166) แบ่งระดับความเข้าใจในการอ่านเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับความเข้าใจในข้อเท็จจริง หมายถึง ความเข้าใจเนื้อเรื่องที่อ่านตามตัวหนังสือที่เขียนไว้
2. ระดับความเข้าใจขั้นตีความ คือความเข้าใจโดยอาศัยการตีความ แปลความ และสรุปความจากเรื่องที่อ่านได้
3. ระดับความเข้าใจในชั้นประเมินค่า คือความสามารถในการประเมินค่าสิ่งที่ผ่านมา โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ของผู้อ่านพิจารณาตัดสิน

บุญเสริม ฤทธาภิรมย์ (2518 : 32-34) แบ่งระดับความเข้าใจในการอ่านเป็น 3 ระดับ คือ

1. การอ่านเอาเรื่อง การอ่านในระดับนี้เป็นการอ่านออก อ่านได้ อ่านแล้วรู้เรื่องราวเรื่องอะไร เป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับใคร ในการอ่านแบบนี้ผู้อ่านใช้ความสามารถด้านความจำเป็นใหญ่
2. การอ่านตีความ คืออ่านแล้วแปลความ ตีความ ขยายความ ผู้อ่านต้องใช้ความสามารถนอกเหนือไปจากการอ่านเอาเรื่องคือจำเรื่อง แปลความ ตีความและขยายความได้ เป็นการอ่านที่มีระดับสูงกว่าการอ่านเอาเรื่อง
3. การอ่านขั้นวิจารณ์ การอ่านระดับนี้ต้องใช้ความสามารถของสติปัญญาขั้นสูงสุด โดยอาศัยการอ่าน ระดับการอ่านเอาเรื่องใช้การแปลความเป็นพื้นฐาน อาศัยประสบการณ์ของผู้อ่าน นำเอาความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่ามาช่วยในการตัดสินใจและวินิจฉัยเรื่องหรือข้อความที่อ่าน

1.8 กระบวนการอ่าน

แฮริส และ ซิเพย์ (Haris & Sipay. 1979 : 19-20) กล่าวว่า การอ่านมีกระบวนการดังนี้

1. การรับสัมผัส การอ่านเริ่มจากตาทั้งสองข้างกระทบกับเครื่องหมายและตัวอักษร โดยอาศัยแสงเป็นกระบวนการทำงานของตาอันจะเป็นทางนำไปสู่สมอง สมองจะวินิจฉัยต่อไปว่าเห็นอะไร นั่นคือต้องใช้ความรู้ว่าเห็นอะไรด้วย กระบวนการนี้ต้องใช้ตัวหนังสือที่พิมพ์ได้ชัดเจน ขนาดพอเพียงและสามารถเปิดม่านตาได้ สายตาดึงดูดเร็วเคลื่อนไหวได้อย่างครอบคลุม
2. การรับรู้ เป็นขั้นตีความโดยอาศัยประสบการณ์เดิม (Schema) เป็นกระบวนการหลังจากรับสัมผัสแล้ว เมื่อสายตาได้มีการส่งภาพที่เห็นหรือตัวอักษรที่เห็นไปสู่สมอง สมองจะรับแล้วตีความออกมาว่าสิ่งที่เห็น คือตัวอะไร
3. ทำความเข้าใจ คือกระบวนการอ่านที่ต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างของประโยคจากกลุ่มคำที่เห็นและทราบว่าคุณค่าคำนั้นหมายถึงอะไร ทำอะไร อย่างไร มีบทบาทอย่างไร
4. การตอบสนอง เมื่อเข้าใจแล้วก็ตอบสนองโดยผ่านกระบวนการพูดหรือการเขียน

ประเทิน มหาจันทร์ (2530 : 25) กล่าวว่ากระบวนการอ่านประกอบด้วยกระบวนการทางกายและกระบวนการทางสมอง เมื่อร่างกายตอบสนองต่อสัญลักษณ์ที่สายตามองเห็นประกอบด้วยทักษะแห่งการเคลื่อนไหวด้านต่างๆ มีการเคลื่อนไหวของสายตา เป็นต้น แล้วส่งผ่านข้อมูลที่ได้รับไปยังสมอง กระบวนการทางสมองจะรับความหมายต่างๆ ของสัญลักษณ์ที่ได้รับ การรับรู้และแปลความหมายในขณะที่สายตากวาดไปอย่างมีจังหวะและตามเส้นบรรทัดของตัวอักษร ผัสสะต่างๆ จะรับรู้และสมองก็จะแปลความหมายทันที

ธิดา โมสิกรัตน์ และ ถนอมวงศ์ ล้ายอดมรรคผล (2538 : 5) กล่าวถึงกระบวนการอ่านว่ามีขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การรู้จักคำ เป็นกระบวนการอ่านขั้นแรกที่เกิดขึ้นเมื่อผู้อ่านรู้จักคำและรับรู้ความหมายของคำนั้น โดยทั่วไปการอ่านข้อความจะอ่านเป็นกลุ่มคำ เป็นวลี ประโยค ข้อความหรือเรื่องราว การอ่านออกเสียงหากผู้อ่านสามารถแปลรหัสตัวอักษรมาเป็นเสียงได้ถูกต้องและรู้จักคำมากก็จะทำให้อ่านเข้าใจเรื่องราวได้มากขึ้น แม้ว่าจะมีบางคำที่ไม่รู้ความหมายมาก่อน คำอื่นๆ ที่แวดล้อมคำนั้นจะช่วยให้เข้าใจความหมายของคำนั้นได้ เป็นการรู้จักคำโดยอาศัยเนื้อความของคำที่แวดล้อม เรียกว่า การอ่านโดยอาศัยบริบท

ขั้นที่ 2 การเข้าใจความหมายของสาร เป็นกระบวนการรับสารซึ่งแสดงจากถ้อยคำ วลี ประโยค ข้อความ เรื่องราว ตลอดจนพื้นฐานความรู้และประสบการณ์การอ่าน แต่ละคนอาจจะเข้าใจสารไม่ตรงกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการศึกษา ความหมายของสารในคำคำเดียวกันอาจมีความหมายน้อยเดียวหรือหลายนัยสำหรับคนหนึ่ง และอาจมีความหมายต่างกันโดยสิ้นเชิงสำหรับอีกคนหนึ่ง คำบางคำยังมีความหมายที่ขึ้นอยู่กับบริบทและเป็นสารที่แสดงให้เห็นถึงอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ตลอดจนเจตนาของผู้เขียนอีกด้วย ดังนั้นการทำความเข้าใจความหมายของสาร ของคำ ข้อความหรือเรื่องราวจึงมีความสำคัญในกระบวนการอ่าน

ขั้นที่ 3 การมีปฏิกิริยาต่อสาร เป็นกระบวนการรับสารที่เกิดขึ้นเมื่ออ่านแล้วคิดคล้อยตาม หรือขัดแย้ง หรือแยกแยะข้อมูลและเปรียบเทียบว่าส่วนใดเหมาะสมหรือตรงกับความหมายที่แท้จริงของเรื่องที่อ่าน การคิดในลักษณะเช่นนี้คือการมีปฏิกิริยาต่อสาร ซึ่งมีทั้งด้านอารมณ์และความคิด ผู้อ่านจะใช้วิจารณญาณตัดสินสารที่รับมาได้โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ทั้งในชีวิตและจากการอ่านซึ่งสะสมมาแต่เดิม เช่น ข้อความเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม หรือเกี่ยวกับภาษาหรือวิชาการ ผู้อ่านที่สามารถอ่านเข้าใจและมีปฏิกิริยาต่อสารได้จะต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องนั้น ถ้าขาดความรู้พื้นฐานจะอ่านรู้เรื่องแต่จะไม่สามารถตัดสินได้ว่าสารสำคัญคืออะไร ตอนใดเป็นข้อเท็จจริงหรือเป็นข้อคิดเห็น ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถสรุปความคิดและแก้ปัญหาได้

ขั้นที่ 4 การรวบรวมความคิด เป็นขั้นของการตัดสินหรือประเมินได้ว่าผู้อ่านอ่านแล้วเข้าใจมากน้อยเพียงใด สามารถที่จะสรุปรวบรวมความรู้และความคิดจากเรื่องที่อ่าน นำมาประสมประสานความรู้ ความคิดและประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน นอกจากนี้ยังเป็นขั้นตอนการอ่านที่ทำให้ผู้อ่านได้เปรียบเทียบสิ่งใหม่กับสิ่งเก่าแล้วเลือกรับหรือจดจำตามที่ต้องการ ความรู้และความคิดที่ประสมประสานกันนี้จะทำให้เกิดความ เข้าใจใหม่ๆ หรือทัศนคติใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการอ่านขั้นสุดท้าย

กล่าวโดยสรุป กระบวนการอ่านเป็นกระบวนการรับรู้ตัวอักษรที่อ่านผ่านทางสายตา ผู้อ่านต้องรู้จักคำ รู้ความหมายของคำ และทำความเข้าใจโดยอาศัยประสบการณ์เดิมช่วยในการตีความจะทำให้เกิดความเข้าใจในการอ่านได้ดีขึ้น

1.9 กลวิธีในการอ่าน

การเลือกกลวิธีในการอ่านต้องเลือกให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการอ่าน จึงจะบรรลุผลได้เร็ว

กลวิธีในการอ่านตามแนวคิดวิทยาภาษาศาสตร์ (Coady. 1979 : 7)

1. กลวิธีในการอ่านโดยการกวาดสายตาเพื่อหาตัวชี้แนะ เป็นกลวิธีที่สำคัญที่จะช่วยในการทำนายเหตุการณ์ของเรื่อง

2. กลวิธีในการเลือกตัวชี้แนะ ผู้อ่านจะทำนายเหตุการณ์หรือเค้าได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับว่ามีกลวิธีในการเลือกตัวชี้แนะที่สำคัญที่จะช่วยให้การทำนายมีประสิทธิภาพ

3. กลวิธีที่จะยืนยันหรือสนับสนุนสมมุติฐาน เมื่อทำนายหรือเค้าเหตุการณ์แล้วก็ต้องมีกลวิธีในการที่จะยืนยันสมมุติฐานหรือการเดานั้นเพื่อตรวจสอบว่าเราเข้าใจเรื่องเพียงใด โดยการถามตัวเองว่าเมื่ออ่านเรื่องไปแล้วสมมุติฐานที่ตั้งหรือการเดาการทำนายนั้นได้ความหมายหรือไม่ สมมุติฐานนั้นขัดกับโครงสร้างภาษาที่เราเรียนอยู่หรือไม่ และโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่พบหลังจากอ่านไปเรื่อย ๆ เหมือนกับโครงสร้างที่คาดหวังว่าจะพบหรือไม่

4. กลวิธีในการแก้ไข เมื่อพบว่าการเดาหรือการทำนายเหตุการณ์ไว้ล่วงหน้าไม่เป็นไปตามนั้นหรือไม่ถูกต้องไม่ได้ความหมายหลังจากที่อ่านเรื่องต่อไป มีวิธีการแก้ไขให้ถูกต้อง ดังนี้

4.1 ย้อนกลับไปดูใหม่ว่ามีตรงไหนบ้างที่ทำให้เราเข้าใจผิด

4.2 คิดว่าข้อความในหน้านั้น ผู้เขียนต้องการเขียนเกี่ยวกับเรื่องอะไร อ่านต่อไป เพื่อหาตัวชี้แนะเพิ่มเติมว่าจะช่วยแก้ไขการคาดเดาได้หรือไม่

กลวิธีในการอ่าน เป็นวิธีการที่ช่วยให้การอ่านเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ต้องการอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถและประสบการณ์ของแต่ละคน ซึ่งสามารถฝึกฝนให้เกิดความชำนาญได้

สมุทฺร เชนเชาวิช และ อำนาจ บุญศิริบุญชัย (2539 : 38) กล่าวว่ากลวิธีในการอ่านมี 5 แบบ คือ

1. การอ่านแบบข้ามคำ เป็นการอ่านเร็วอย่างหนึ่ง คือจะอ่านด้วยความเร็วค่อนข้างสูงมาก การอ่านแบบนี้จะไม่อ่านทุกคำ แต่จะอ่านข้ามเป็นตอนๆ ไป อาจอ่านเป็นคำ เป็นประโยค หรือเป็นบรรทัด ๆ ไปไม่ติดต่อกัน อาจจะอ่านตอนนี้ก่อนแล้วข้ามไปประมาณสี่หรือห้าประโยค จึงจะอ่านข้อความตอนใหม่ต่อไปถ้าเห็นว่าจำเป็นและสำคัญ

การอ่านแบบข้ามคำนี้ เป็นวิธีการอ่านลัดที่มีประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะช่วยประหยัดเวลาการอ่านลงไปได้มาก ช่วยให้อ่านสิ่งพิมพ์หรือวารสารต่างๆ ได้เร็วขึ้น เข้าใจประเด็นสำคัญๆ ได้โดยฉับพลัน นอกจากนี้ยังช่วยให้ตัดสินใจเลือกหนังสือ บทความหรือเอกสารอ้างอิงต่างๆ ได้เร็วขึ้นว่าควรอ่านต่อไปอีกหรือไม่

2. การอ่านแบบกวาดสายตา เป็นเทคนิคการอ่านเร็วอีกวิธีหนึ่ง โดยอ่านกวาดสายตาอ่านข้อความอย่างคร่าวๆ และรวดเร็ว การอ่านแบบนี้มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อจะค้นหาข้อมูลหรือคำตอบเฉพาะสำหรับคำถามบางข้อที่ต้องการเท่านั้น ความจริงเราอาจจะใช้วิธีการอ่านแบบนี้แล้วเกือบตลอดเวลาโดยที่ไม่รู้ตัวหรือไม่คำนึงถึงเลยก็ได้ ขณะที่กวาดสายตาไปอย่างรวดเร็วนี้จะละคำต่างๆ ที่ไม่ต้องการหรือเกี่ยวข้องไป แต่จะมุ่งหาข้อมูลเฉพาะบางอย่างเท่านั้น

3. การอ่านแบบสำรวจ เป็นวิธีการอ่านแบบสำรวจเบื้องต้น ใช้การอ่านบทความหรือหนังสือประเภทวิชาการที่มีเนื้อหาค่อนข้างยากและสลับซับซ้อน เพื่อเป็นการตรวจสอบดูก่อนอย่างรวดเร็วและคร่าวๆ ตั้งแต่เริ่มแรกเลยที่เดียวว่าบทความหรือหนังสือนั้นๆสมควรที่จะอ่านให้ละเอียดลึกซึ้งต่อไปอีกหรือไม่ เนื้อหายากเกินไปไหม อ่านไปแล้วจะได้ประโยชน์คุ้มค่ากับเวลาที่ต้องเสียไปหรือไม่ จำเป็นจะต้องมีความรู้ในสาขาวิชาอื่นอะไรบ้างไหมจึงจะอ่านเข้าใจได้ การอ่านโดยวิธีนี้เป็นการอ่านที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะเจาะจงและแนชัดมาก เพราะต้องการจะทราบเกี่ยวกับเนื้อหาทั่วๆไปอย่างกว้างๆ ซึ่งรวมทั้งแนวคิดหลักของผู้เขียน เจตคติ ลีลาการเขียน ตลอดจนวิธีการนำเสนอลำดับเรื่องราวและความคิดเห็นต่างๆด้วย สิ่งเหล่านี้ถือเป็นโครงสร้างทั่วๆ ไปของบทความหรือหนังสือประเภทวิชาการ

4. การอ่านแบบซึม เป็นวิธีการอ่านซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะหาข้อมูล เป็นการอ่านอย่างพิถีพิถะและละเอียดถี่ถ้วน เพื่อความถูกต้องและความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับความคิดและเหตุผลของผู้เขียนในเกือบจะทุกแง่มุมหรือทุกขั้นตอน การอ่านแบบนี้จะอ่านตั้งแต่หน้าแรกถึงหน้าสุดท้าย โดยเริ่มอ่านอย่างคร่าวๆ แบบข้ามคำเพื่อให้เข้าใจแนวความคิดหรือประเด็นสำคัญโดยทั่วๆไปก่อน หลังจากนั้นจึงนำมาอ่านอย่างระมัดระวังและค่อนข้างละเอียดอีกครั้งหนึ่ง ขณะที่อ่านจะสนใจในรายละเอียดปลีกย่อยต่างๆมากเท่าๆ กับใจความสำคัญ จะอ่านย่อหน้าแต่ละตอนด้วยความตั้งใจ พยายามค้นหาและจับใจความให้ได้ว่าอะไรคือแนวความคิดหลักของผู้เขียน มีเหตุผลสนับสนุนพอเพียงหรือไม่ น่าเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด บางครั้งอาจจะต้องหยุดคิดหรือตีความเพื่อความถูกต้อง ในขณะเดียวกันก็ต้องจดบันทึกย่อความหรือเขียนสรุปประเด็นสำคัญๆ ไปพร้อมๆ กันด้วย การอ่านแบบซึมนี้มักจะให้ความสำคัญในเรื่องของความเข้าใจในสิ่งที่อ่านมากกว่าความเร็ว

1.10 ทฤษฎีและหลักในการสอนอ่าน

ทฤษฎีการอ่าน

ทฤษฎีการอ่านที่นักการศึกษาได้นำเสนอนั้นบางอย่างมีลักษณะคล้ายกัน แต่บางอย่างก็มีส่วนที่แตกต่างกัน การศึกษาทฤษฎีการอ่านให้เข้าใจจะเป็นแนวทางสำหรับครูในการกำหนดรูปแบบและวิธีสอนให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง

สัทันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2537 : 58-60) ได้เสนอทฤษฎีการอ่านไว้ 2 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีเน้นความสัมพันธ์ของข้อความ เป็นทฤษฎีที่เน้นใจความสำคัญของสารเป็นหลัก ในข้อความหนึ่งๆ จะมีใจความสำคัญ เมื่อผู้อ่านได้สารแล้วจะนำใจความสำคัญในแต่ละข้อความมารวมกันโดยให้ต่อเนื่องแล้วทำความเข้าใจข้อความเหล่านั้นอีกครั้งหนึ่ง

2. ทฤษฎีเน้นการวิเคราะห์ข้อความ เป็นทฤษฎีที่เน้นความสำคัญขององค์ประกอบย่อยของประโยค ได้แก่ ประธาน กริยา กรรม และส่วนขยาย นอกจากนั้นต้องรู้จักคำชนิดต่างๆ เช่น คำนาม สรรพนาม กริยา ฯลฯ การเข้าใจหน้าที่และความหมายที่แท้จริงจะช่วยให้เข้าใจความหมายของข้อความหรือเรื่องที่อ่าน

ทฤษฎีโครงสร้างความรู้ (Schema Theory)

โครงสร้างความรู้มีบทบาทสำคัญต่อความเข้าใจในการอ่านเป็นอย่างยิ่ง ออซูเบล โนแวก และ ฮานีเซียน เชื่อว่าโครงสร้างความรู้ของคนเรานั้นบรรจุไว้อย่างมีลำดับอยู่ภายในสมองของคนเรา ข้อมูลที่เป็น

ความคิดรวบยอดกว้างๆ จะอยู่ในระดับที่สูงกว่าความคิดรวบยอดที่ชี้เฉพาะหรือข้อมูลที่เป็นรายละเอียด การที่เราสามารถจัดลำดับความรู้ได้อย่างมีระบบระเบียบ กระจัดจางชัดเจนและคงทนถาวร เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้วิชาต่างๆ นักเรียนจะพบว่าการเรียนรู้ง่ายสำหรับเขา ถ้ารู้จักจัดลำดับความรู้ให้เป็นระบบชัดเจนและให้คงทนถาวร โครงสร้างความรู้จะไม่อยู่หนึ่ง แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ที่คนคนนั้นได้รับ (วิสาข์ จิตวิตร. 2541 : 23)

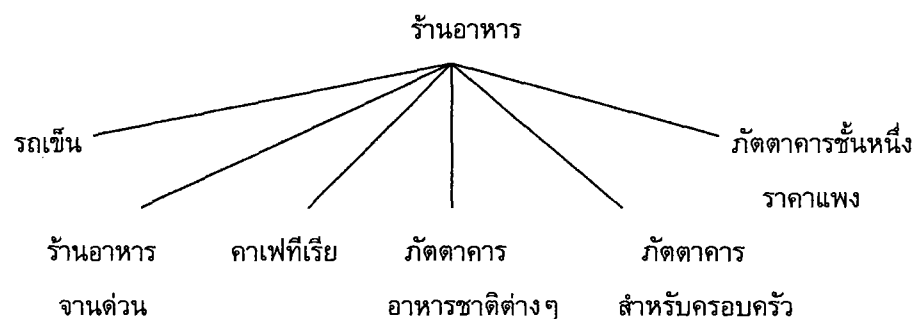
เมเยอร์ (Meyer. 1975 : 11) ให้คำจำกัดความของโครงสร้างความรู้ว่าเป็นโครงสร้างของประสบการณ์เดิมในแต่ละด้านที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ในปัจจุบันของคนคนนั้น ข้อมูลใหม่ๆ ที่ได้มาจะผสมกลมกลืนกับความรู้เดิมที่มีอยู่แล้วทั้งนี้ข้อมูลสำคัญบางอย่างอาจเสียลักษณะเฉพาะไป

รัมเมลฮาร์ท (Rumelhart. 1981 : 5) ให้คำจำกัดความของโครงสร้างความรู้ว่าเป็นโครงสร้างของข้อมูลที่แสดงถึงความคิดรวบยอดซึ่งเก็บไว้ในความทรงจำ มีโครงสร้างความรู้ที่เกี่ยวกับความคิดรวบยอดต่างๆ เกี่ยวกับวัตถุ สถานการณ์ เหตุการณ์และลำดับของเหตุการณ์ การกระทำและลำดับของการกระทำต่างๆ

แฮคเกอร์ (Hacker. 1981 : 211) กล่าวว่าโครงสร้างความรู้คือลักษณะของความคิดรวบยอดในแต่ละระดับชั้น โครงสร้างความรู้จะมีลักษณะเป็นเครือข่ายที่เรียงลำดับจากสูงมาต่ำ โครงสร้างความรู้ในระดับสูงจะประกอบด้วยสมาชิกโครงสร้างความรู้ในระดับต่ำอย่างครบถ้วน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า โครงสร้างความรู้ คือโครงสร้างประสบการณ์เดิมแต่ละด้านที่เราได้รับและเก็บเป็นความทรงจำในรูปของความคิดรวบยอด มีลักษณะเป็นเครือข่ายที่เรียงลำดับจากสูงมาต่ำ หรือใหญ่มาย่อย โครงสร้างความรู้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามข้อมูลและประสบการณ์ที่ได้รับ

วีฟเวอร์ (Weaver. 1988 : 18) ได้อธิบายตัวอย่างของโครงสร้างความรู้ใหญ่ซึ่งประกอบด้วยโครงสร้างความรู้ย่อยๆ ดังนี้

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิแสดงโครงสร้างความรู้ของร้านขายอาหาร

ประเภทของโครงสร้างความรู้

แคเวล (วิสาข์ จิตวิตร. 2541: 23-24; อ้างอิงจาก Carrell, 1987. *TESOL Quarterly*.) ได้แบ่งโครงสร้างความรู้ที่ผู้อ่านนำมาตีความเนื้อเรื่องขณะที่อ่านไว้ 2 ชนิด คือ

1. โครงสร้างความรู้ด้านเนื้อหา คือโครงสร้างความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาของเรื่องที่อ่านที่ผู้อ่านมีอยู่เดิม ถ้าผู้อ่านคุ้นเคยกับเนื้อหาที่อ่านมาก่อนย่อมเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดี แต่ถ้าเป็นเนื้อหาที่ผู้อ่านไม่คุ้นเคยมาก่อนจะทำความเข้าใจได้ยาก เช่น ชาวอินเดียที่อาศัยอยู่ในอเมริกาสามารถอ่านเนื้อหาที่เกี่ยวกับการแต่งงานตามวัฒนธรรมของอินเดียได้เร็วและสามารถระลึกเรื่องราวได้มากกว่าชาวอเมริกันที่อ่านเรื่องเดียวกัน
2. โครงสร้างความรู้ด้านรูปแบบ หมายถึง โครงสร้างของงานเขียนในลักษณะต่างๆ เช่น นิทาน นิยาย เรื่องสั้น ถ้าผู้อ่านมีความรู้สึกไวต่อลักษณะโครงสร้างของการเขียนและรู้จักใช้ความรู้เดิมเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์ในขณะที่อ่านจะช่วยให้เข้าใจเรื่องได้ดี

อรรถลักษณะของภาษา (Genre)

อรรถลักษณะของภาษา หมายถึง แบบหรือชนิดของเนื้อความต่างๆ ในแต่ละปริบทของสถานการณ์และวัฒนธรรม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนตายตัวในการให้ผู้ใช้ภาษาประสบความสำเร็จได้ในการใช้ภาษา การเข้าใจอรรถลักษณะของเนื้อความต่างๆ จะทำให้การฟัง หรือการอ่านชัดเจนขึ้น การจับใจความสำคัญของเรื่อง การหารายละเอียดของเรื่องรวมทั้งการแสดงความคิดเห็นต่างๆ เกี่ยวกับเนื้อความที่อ่านจะทำได้ง่ายขึ้น เพราะผู้อ่านมีจุดมุ่งหมายในการอ่านที่แน่นอนและชัดเจน นอกจากนี้การลำดับความคิดตามเนื้อความจะเป็นไปได้ง่ายขึ้นหากผู้อ่านเข้าใจอรรถลักษณะของภาษา

อรรถลักษณะของภาษามีหลายชนิด อรรถลักษณะสำคัญที่ใช้กันอยู่ทั่วไปในการสื่อสารมีความ มี 8 ชนิด ดังนี้

1. เรื่องเล่าจากประสบการณ์ เป็นเรื่องที่เขียนเล่าถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมา และจากประสบการณ์ของผู้เขียน

ลักษณะโครงสร้างในการดำเนินเรื่องของเนื้อความ

1. เริ่มด้วยบทนำ
2. มีลำดับของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง
3. มีบทสรุป

ลักษณะของภาษา

1. มีคำวิเศษณ์บ่งบอกเวลาและลำดับของเหตุการณ์
2. อ้างถึงบุคคลอย่างเฉพาะเจาะจง
3. เป็นเรื่องเล่าซึ่งจะเป็นเรื่องในอดีต
4. มีคำเชื่อมเพื่อบอกลำดับการเกิดของเหตุการณ์ก่อนหลัง และให้ความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน เช่น แล้ว ดังนั้น ต่อจากนั้น ก่อนหน้าที่ หลังจาก ฯลฯ

2. รายงาน เป็นการเขียนเพื่อให้ความรู้แก่ผู้อ่าน

ลักษณะโครงสร้างในการดำเนินเรื่องของเนื้อความ

1. มีบทนำ กล่าวถึงเรื่องโดยทั่วๆ ไป ซึ่งอาจให้คำจำกัดความหรือนิยามทั่วไปของเรื่อง

2. บอกรายละเอียดของเรื่องนั้น เช่น ประเภท ลักษณะท่าที หรือลักษณะของพฤติกรรม
คุณค่าที่มีต่อมนุษย์ ฯลฯ

ลักษณะของภาษา

1. ใช้คำหรือภาษาเป็นกลาง ไม่เฉพาะเจาะจง
2. มีคำกริยาแสดงอาการ การกระทำ การแสดงความเป็นเจ้าของ เช่น เป็น อยู่ คือ ฯลฯ
3. อาจมีหัวข้อกล่าวนำเป็นเรื่องๆ
4. มักเป็นประโยคบอกเล่า

3. การอธิบาย เป็นการเขียนเกี่ยวกับสาเหตุและกระบวนการของการเกิดปรากฏการณ์ต่างๆ
โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์ และผลที่เกิดขึ้นได้อย่างไรและเหตุใดจึงเกิดขึ้น

ลักษณะโครงสร้างในการดำเนินเรื่องของเนื้อความ

1. บอกหลักการ สาเหตุและผล บอกลักษณะของเหตุการณ์นั้นๆ
2. มีบทสรุปจากหลักการ

ลักษณะของภาษา

1. เป็นประโยคบอกเล่า
2. ใช้ภาษาเป็นกลางไม่เฉพาะเจาะจง
3. มีคำสันธานเชื่อมประโยคเพื่อบ่งบอกความเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน
4. ใช้คำวิเศษณ์เพื่อการขยายความของการกระทำให้ชัดเจนขึ้น

4. เรื่องเกี่ยวกับความคิดเห็น เป็นการเขียนแสดงความคิดเห็นส่วนตัว หรือความคิดเห็นของตนเองหรือของผู้อื่นที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นการถกเถียงหรือโต้แย้ง

ลักษณะโครงสร้างในการดำเนินเรื่องของเนื้อความ

1. แสดงเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องที่เขียน หรือแสดงความคิดเห็น เช่น แสดงประโยชน์ หรือความ
สำคัญ

2. มีข้อความหรือประโยคสนับสนุนเหตุและผลที่เสนอในแต่ละความคิด
3. มีบทสรุปย้ำการแสดงความคิดเห็นของตน เพื่อเน้นความสำคัญของเรื่องให้น่าสนใจ และ

น่าเชื่อถือ

ลักษณะของภาษา

1. มีข้อความหรือเนื้อความเกี่ยวกับความคิดเห็นของตนเอง
2. มีประโยคสนับสนุนหรือมีการขยายความในแต่ละความคิด
3. ใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 และบุรุษที่ 3 ในการกล่าวถึง
4. มีคำแสดงเจตคติ

5. วิธีการ เป็นการเขียนแนะนำการปฏิบัติ ซึ่งจะกล่าวถึงวิธีการ กระบวนการ หรือขั้นตอนการ
ปฏิบัติที่ชัดเจน

ลักษณะโครงสร้างในการดำเนินเรื่องของเนื้อความ

1. ต้องมีจุดมุ่งหมายในการเขียนที่แน่นอน
2. ให้รายละเอียดของวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้
3. เรียงลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติ

ลักษณะของภาษา

1. เป็นประโยคคำสั่ง
2. ใช้คำกริยาที่บ่งบอกการปฏิบัติ
3. ใช้ภาษาเป็นกลางๆ ไม่เฉพาะเจาะจง ไม่อ้างถึงตัวบุคคล
4. ใช้คำนาม

6. เรื่องเล่าหรือบรรยายเชิงจินตนาการ เป็นการเขียนเรื่องเล่าจากจินตนาการ ส่วนมากจะเป็นเรื่องนิทาน หรือนิยาย

ลักษณะโครงสร้างในการดำเนินเรื่องของเนื้อความ

1. มีการนำเรื่อง กล่าวความเป็นไปของเรื่อง บ่งบอกตัวบุคคล สถานที่ หรือเวลา
2. มีลำดับของเหตุการณ์ในเรื่อง
3. แสดงปมปัญหาของเรื่อง
4. แสดงการคลี่คลายของเรื่อง หรือการแก้ปมปัญหา
5. อาจให้คติพจน์ หรือข้อเตือนใจท้ายเรื่อง

ลักษณะของภาษา

1. เป็นเรื่องเล่าในอดีต หรือเป็นเรื่องที่ผ่านมาแล้ว
2. ใช้บุพบทบ่งบอกเวลา สถานที่
3. ใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 ในการกล่าวถึงหรืออ้างอิงบุคคลหรือสิ่งของอื่นๆ
4. อาจมีการซ้ำ ย้ำเรื่อง

7. อภิปราย เป็นการเขียนเพื่อแสดงถึงเหตุผลและความจำเป็น ชี้ให้เห็นข้อดีข้อเสียเป็นการจูงใจให้ผู้อ่านคล้อยตาม

ลักษณะโครงสร้างในการดำเนินเรื่องของเนื้อความ

1. เริ่มบทนำด้วยการให้หลักการหรือความสำคัญของเรื่องให้ชัดเจน
2. กล่าวถึงข้อขัดแย้งหรือสนับสนุนโดยมีการอ้างอิงแสดงเหตุผล
3. ตอนท้าย กล่าวเสนอแนะเชิงสรุปว่า ควรทำหรือสนับสนุนอย่างไร โดยย้ำหลักการ หรือความสำคัญของเรื่องเช่นเดียวกับในบทนำ

ลักษณะของภาษา

1. มีข้อความแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องของตนเองและผู้อื่น
2. ใช้ประโยคบอกเล่า
3. มีข้อความสนับสนุน หรืออ้างอิง หรือให้เหตุผล

4. ใช้คำเชื่อม เช่น คำสันธาน คำบุพบท คำวิเศษณ์ เพื่อแสดงความขัดแย้ง คล้อยตาม หรือ เป็นเหตุเป็นผลแก่กัน

8. การสังเกต เป็นการเขียนเพื่อให้ความเห็น และให้รายละเอียดของการสังเกตสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ลักษณะโครงสร้างในการดำเนินเรื่องของเนื้อความ

1. มีบทนำเกี่ยวกับสิ่งที่สังเกต บ่งเวลาหรือสถานที่

2. มีลำดับของการบอกรายละเอียด

3. ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสังเกต

ลักษณะของภาษา

1. มีคำวิเศษณ์บ่งบอกเวลาหรือสถานที่ และลำดับของการบอกรายละเอียด

2. ใช้คำคุณศัพท์บอกลักษณะของคำนามต่างๆ

3. ใช้ภาษาเป็นกลางๆ ไม่เฉพาะเจาะจงในการอ้างอิง

หลักในการสอนอ่าน

วิชา วิสัช (2525 : 161-164) เสนอแนะหลักสำคัญในการสอนทักษะการอ่าน สรุปได้ดังนี้

1. ความสนใจของเด็ก ให้เด็กเลือกอ่านหนังสือตามความสนใจ

2. ทักษะ ส่งเสริมให้เด็กใช้ทักษะการอ่านให้เหมาะสมตามวัย เช่น เด็กเล็กชอบอ่านเสียงดัง เด็กโตควรให้อ่านในใจและเก็บความ

3. การสร้างเสริมนิสัยในการอ่าน โดยการให้เด็กทำบัตรรายการชื่อหนังสือที่อ่านและทำ รายงานเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านไปแล้ว และให้โอกาสเด็กเล่าเรื่องที่อ่านสู่กันฟัง

4. ตั้งจุดประสงค์ของการอ่าน ครูควรชี้แนวทางให้นักเรียนตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่านแต่ละครั้ง ว่า ต้องการอ่านเพื่อหาความรู้ อ่านเพื่อความบันเทิงหรืออ่านเพื่อพัฒนาคุณธรรม

5. สอนให้เด็กเกิดวิจารณ์งานในการอ่าน

6. ให้เด็กช่วยกันวางมาตรการวัดผลอยู่เสมอ

สนม ครูทเมือง (2539 : 176-177) เสนอแนะแนวทางในการสอนอ่านไว้ดังนี้

1. สร้างความสนใจให้กับนักเรียนโดยการสนทนาซักถาม แสดงอุปกรณ์ประกอบ และเลือกเรื่องที่ นักเรียนสนใจ

2. ครูต้องเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล คำนึงถึงจิตวิทยาในการสอนอย่าให้นักเรียนรู้สึกว่ามีปมด้อย

3. ก่อนที่จะให้นักเรียนอ่าน ครูควรบอกจุดมุ่งหมายในการอ่านก่อน

4. ครูต้องอ่านหนังสือที่จะสอนให้จบก่อน ครูต้องมีความกระตือรือร้นในการสอน หากวิธีใหม่ๆ แปลกๆ มาสอนให้นักเรียนอ่านอย่างเข้าใจและสนุกสนาน

5. สอนให้นักเรียนวิเคราะห์หนังสือที่อ่าน ว่าหนังสือแต่ละประเภทมีเนื้อหาสาระต่างกัน

6. การอ่านที่ดีผู้อ่านต้องมีสมาธิ ขณะที่อ่านพยายามตั้งคำถามทบทวนอยู่ทุกระยะว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร

7. ฝึกให้นักเรียนอ่านหนังสือที่ดีมีประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งเข้าใจศิลปะการแต่งหนังสือแต่ละประเภท

8. ฝึกอัตราความเร็วในการอ่าน

9. จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอยู่เสมอ

10. ต้องคำนึงถึงลักษณะการอ่านที่ดี เช่น การอ่านในใจต้องอ่านให้เร็ว จับใจความได้ การอ่านออกเสียง จะต้องมึลักษณะการอ่านอย่างคล่องแคล่ว ชัดเจน ถูกต้อง

11. ควรฝึกใช้สายตาให้เป็นประโยชน์ต่อการอ่าน ฝึกเคลื่อนสายตาอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

12. ควรให้ผู้ปกครอง ญาติและครูทุกแขนงวิชา รวมทั้งครูบรรณารักษ์ส่งเสริมการอ่าน

13. ควรประเมินผลการอ่านอยู่เสมอ

จากข้อเสนอแนะข้างต้นสรุปได้ว่า หลักในการสอนอ่านที่ดีจะต้องเลือกเนื้อเรื่องให้ตรงตามความสนใจของเด็ก ให้เด็กตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่าน อ่านอย่างมีวิจารณญาณ และมีการประเมินผลการอ่านอย่างสม่ำเสมอ โดยครูต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเพื่อให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน

1.11 การวัดและประเมินผลความเข้าใจในการอ่าน

การวัดและประเมินผลความเข้าใจในการอ่านจะช่วยให้ทราบถึงระดับความเข้าใจในการอ่านของผู้เรียนแต่ละคนได้ ทำให้ครูผู้สอนสามารถวางแผนทางในการพัฒนาทักษะการอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มีผู้อธิบายถึงการประเมินผลด้านความเข้าใจในการอ่านไว้ดังนี้

ฮาฟเนอร์ และจอลลี (Hafner & Jolly, 1972:174) ได้สรุปว่า การประเมินผลความเข้าใจในการอ่านดูได้จากความสามารถดังนี้

1. ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและรายละเอียดต่าง ๆ จากเรื่องที่อ่านได้
2. เข้าใจคำชี้แจง สามารถปฏิบัติตามคำชี้แจงหรือคำแนะนำที่เขียนอธิบายไว้ได้ถูกต้อง
3. จดจำและสามารถบรรยายสิ่งที่อ่านเป็นคำพูดของตนเองได้
4. ลำดับเหตุการณ์ของเรื่องที่อ่านได้ถูกต้อง
5. แยกได้ว่ารายละเอียดตอนไหนสำคัญ ตอนไหนไม่สำคัญ
6. บอกได้ว่าตัวอย่างหรือคำอธิบายประกอบต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับเนื้อความสำคัญตอนไหน
7. บอกได้ว่าประโยคใดแสดงใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน
8. บอกได้ว่าเนื้อหาที่อ่านมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในบทความอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างไร
9. แสดงข้อสรุปของบทความที่อ่านได้อย่างถูกต้อง
10. บอกได้ว่าผู้เขียนยึดแนวอะไรในการจัดเรียบเรียง เช่น เวลา สถานที่ หรือสาเหตุและผล เป็นต้น
11. บอกได้ว่าอะไรคือความหมายที่ซ่อนเร้น ที่ไม่ได้แสดงไว้ในบทความ
12. บอกได้ว่าเรื่องที่อ่านมีแนวการดำเนินเรื่องหรือให้อารมณ์อย่างไร
13. บอกวัตถุประสงค์ในการเขียนซึ่งผู้เขียนไม่ได้แสดงไว้ตรง ๆ ได้

14. บอกได้ว่าตอนใดผู้เขียนใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบอย่างไร มีความหมายอย่างไร

วิณา วิสเพญ (2525: 296-299) อธิบายว่าการวัดความเข้าใจในการอ่าน แบ่งได้ 3 ประเภท คือ

1. การแปลความ ได้แก่การแปลจากของเดิมแบบหนึ่งให้เป็นอีกแบบหนึ่ง ซึ่งยังคงความหมายเดิมไว้ สมรรถภาพในการแปลขึ้นอยู่กับความรู้ที่มีอยู่และความสามารถที่จะถ่ายทอดความหมายของทุกส่วนทุกตอนในการสื่อสารนั้น

2. การตีความ ขั้นแรกของการตีความ จะเป็นการแปลความของแต่ละตอนเสียก่อน ขั้นต่อไปจะเป็นการกลั่นเอาประเด็นสำคัญหรือย่อข้อความที่อ่านนั้น โดยมองดูเรื่องราวทั้งหมด มองเห็นความสัมพันธ์ของแต่ละส่วนแต่ละตอน แล้วลำดับความคิด นำมาสรุปให้สั้นลงแต่ยังคงความหมายเดิมไว้ การตีความจะรวมถึงการหยังความมุ่งหมาย ความเชื่อมั่น หรือคตินิยมของผู้แต่งบทความหรือคำประพันธ์ด้วย

3. การขยายความ ได้แก่ การขยายความคิดให้ลึกกว้างออกไปจากข้อเท็จจริงที่มีอยู่อย่างมีเหตุผล สมรรถภาพด้านนี้จะรวมการตั้งหัวข้อเรื่องจากบทความที่กำหนดให้และสรุปสาระสำคัญของข้อความที่กล่าวมาแต่ต้นได้

จันทิมา พรหมโชติกุล (2526: 139) อธิบายว่า คำถามที่วัดพฤติกรรมการความเข้าใจ คือ ถามให้แปลความ ตีความ ขยายความหรือสร้างจินตนาการ และจับใจความสำคัญหรือสรุปสาระสำคัญของเรื่อง

บันลือ พฤกษ์วัน (2534: 9-10) อธิบายว่า ครูจะตรวจสอบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนได้หลายทาง ดังนี้

1. ให้ตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านได้ถูกต้อง

1.1 ตอบคำถามจากข้อเท็จจริงของท้องเรื่อง

1.2 ตอบคำถามโดยการวิเคราะห์หาเหตุผลของเรื่อง

1.3 ตอบคำถามจากการสรุปเรื่อง หรือวิจารณ์ ไตร่ตรอง

2. เล่าเรื่องและสรุปเรื่องที่อ่านได้อย่างดี

3. ประเมินและเลือกแบบจากตัวละคร ให้เหตุผลประกอบการเลือกหรือไม่เลือก

4. แสดงประกอบนิทาน แสดงท่าไม้ประกอบประโยค วลี หรือคำศัพท์ได้

5. หาความสัมพันธ์ของคำ เช่น กระต่าย - กระโดด, เต่า - ...

6. หาคำตรงข้ามเชิงความหมาย เช่น หิว - อิ่ม, ยิ้ม - บึ้ง

7. อธิบายคำคม คำพังเพย แล้วแต่งนิทานประกอบ

8. ต่อนิทานที่เล่าไม่จบอย่างมีความต่อเนื่องและสมเหตุสมผล

9. สรุป ตั้งชื่อเรื่องได้ครอบคลุมเนื้อเรื่อง พร้อมอธิบาย

10. ปฏิบัติตามขั้นตอนการประกอบอาหาร ประดิษฐ์ หรือดำเนินการทดลองทางวิทยาศาสตร์

11. นำความเข้าใจจากสิ่งที่อ่านมาใช้ในการพยากรณ์แนวโน้มเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม เศรษฐกิจ

12. วิจารณ์ ให้ข้อคิดและเสนอแนะแก้ไขเชิงยอมรับไม่ยอมรับ ได้แย้งด้วยเหตุผลของตน

สรุปได้ว่า การประเมินความเข้าใจในการอ่านนั้นจะวัดได้จากความสามารถ 4 ด้าน คือ ด้านการแปลความ ตีความ ขยายความ และจับใจความสำคัญ

1.12 งานวิจัยเกี่ยวกับการอ่าน

นิลวรรณ สิทธิอาษา (2539) ศึกษาความเข้าใจในการอ่านและเจตคติต่อการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนอ่านตามแนวทฤษฎีอภิปัญญากับการสอนอ่านตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านตามแนวทฤษฎีอภิปัญญากับนักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านตามคู่มือครูมีความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทิพสร มีปิ่น (2539) เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและเจตคติต่อการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยการสอนอ่านแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยวิธี KWL-PLUS กับการสอนอ่านตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่าความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยวิธี KWL-PLUS กับการสอนอ่านตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ฉวีวรรณ ไททอง (2540) เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสนใจในวิธีการสอนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนอ่านโดยใช้เทคนิค PANORAMA กับการสอนอ่านตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านโดยใช้เทคนิค PANORAMA กับการสอนอ่านตามคู่มือครูมีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศิริลักษณ์ กล้านาค (2542) เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความรับผิดชอบในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้กับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า ความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้กับการสอนตามคู่มือครูมีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วาสนา ไตรวัฒนธไชย (2543) เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความรับผิดชอบต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือตามวิธี เอสทีเอที กับวิธีสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือตามวิธี เอสทีเอที กับวิธีสอนตามคู่มือครูมีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการเขียน

2.1 ความหมายของการเขียน

การเขียนเป็นทักษะหนึ่งที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ความต้องการ ตลอดจนความรู้สึกต่าง ๆ ออกมาเป็นตัวหนังสือที่ให้อ่านเข้าใจได้ตรงตามความต้องการ วัณนะ บุญจับ (2541 : 28) ให้ความเห็นว่าการเขียนเป็นทั้งศิลป์และศาสตร์อยู่ในตัวเอง ที่ว่าเป็นศิลป์เพราะการเขียนต้องประกอบด้วยภาษาที่งดงาม ประณีต สามารถสื่อได้ทั้งความรู้ ความคิด อารมณ์ และความปรารถนา และที่ว่า

เป็นศาสตร์เพราะการเขียนทุกชนิดต้องประกอบด้วยความรู้ หลักการ วิธีการและทฤษฎีต่างๆ การจะเขียนได้ดีหรือไม่จะต้องมีการฝึกฝนและรับฟังคำชี้แนะของผู้อื่นอยู่เสมอ

มีผู้ให้ความหมายของการเขียนไว้หลายท่าน ได้แก่

วิชา วิสเพัญ (2525 : 178) ให้ความหมายว่า การเขียนคือการถ่ายทอดความรู้ ความคิด หรืออารมณ์ ความรู้สึกออกมาเป็นตัวหนังสือให้ผู้อ่านเข้าใจหรือรับรู้ได้ตามเจตนารมณ์ของผู้เขียน และภาษาที่ใช้ นั้นควรจะสละสลวย มีความไพเราะหรือมีศิลปะด้วย

ม.ล. อัจฉิมา เกิดผล (2533:7) ให้ความหมายว่า การเขียนคือการสื่อความหมายอย่างหนึ่งไปยังผู้อ่านโดยใช้ตัวอักษรเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบความรู้ ความคิด และความรู้สึกของผู้เขียน

เสาวนีย์ สิกขบัณฑิต (2534 : 7) ให้ความหมายว่า การเขียนคือการสื่อสารความรู้ ข้อเท็จจริง ความเข้าใจ จินตนาการ อารมณ์ และความคิดเห็นระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร

ศรีจันทร์ พันธุ์พานิช (2538: 2) ให้ความหมายว่า การเขียนเป็นการแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกไปยังผู้อ่านโดยผ่านสัญลักษณ์หรือตัวอักษร

สรุปได้ว่า การเขียนคือการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ข้อเท็จจริง ตลอดจนอารมณ์และความรู้สึกของผู้เขียนผ่านทางตัวอักษร เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ตรงตามเจตนารมณ์ของผู้เขียน

2.2 ความสำคัญของการเขียน

การเขียนเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อชีวิต เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะบันทึกหรือถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ทั้งสำหรับตนเองและผู้อื่น จุดเริ่มต้นของการเขียนอยู่ที่ความคิด ธอร์นไคค์ นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน กล่าวว่าคนฉลาดคือคนที่รู้คำมาก และสามารถใช้อธิบายความหมายได้ตามที่ต้องการให้ผู้อื่นเข้าใจตามที่ตนต้องการได้ ความสามารถทางการเขียนจะทำให้ดีเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความพยายามของผู้เขียนเอง เพราะการเขียนเป็นทักษะซึ่งต้องการฝึกฝนจึงจะทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วาสนา เกตุภาค. ม.ป.ป.: 1)

วัณณะ บุญจับ (2541 : 129) ได้รวบรวมความสำคัญของการเขียนจากนักการศึกษาหลายท่านไว้ ดังนี้

1. การเขียนทำให้เกิดความรู้ ความคิด เกิดความเข้าใจกัน
2. การเขียนทำให้เกิดอาชีพและการพัฒนาอาชีพ
3. การเขียนทำให้ทราบความต้องการของบุคคลและสังคม
4. การเขียนเป็นสื่อทำให้เกิดนันทนาการ
5. การเขียนทำให้สังคมสงบสุข
6. การเขียนเป็นเครื่องมือแสดงภูมิปัญญาของมนุษย์
7. การเขียนหากยึดเป็นอาชีพ ก็เป็นอาชีพที่ได้รับการยกย่องอย่างหนึ่งในปัจจุบัน
8. การเขียนเป็นเครื่องมือระบายอารมณ์อย่างหนึ่งของมนุษย์

2.3 จุดมุ่งหมายของการเขียน

การเขียนแต่ละประเภทจะต้องมีจุดมุ่งหมายในการเขียนแตกต่างกันออกไปตามเนื้อหาสาระของเรื่อง กมล การกุศล (2529 : 207-208) และศิริพร ลิ้มตระกูล (2534: 47) มีความเห็นสอดคล้องกันว่าจุดมุ่งหมายของการเขียน คือ

1. เขียนเพื่อเล่าเรื่อง คือการเขียนถ่ายทอดเรื่องราว เหตุการณ์ ประสบการณ์ และความรู้ให้ผู้อื่นทราบ
2. เขียนเพื่ออธิบาย คือเขียนอธิบายวิธีการ หลักการ กฎเกณฑ์ ความรู้หรือความคิดที่เข้าใจยาก
3. เขียนเพื่อแสดงความคิดเห็น คือการเขียนเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ หรือให้คำแนะนำ ข้อคิด มีข้อเท็จจริง มีการชี้แจงเหตุผลอย่างถูกต้องชัดเจน
4. เขียนเพื่อโน้มน้าวใจและโฆษณา คือการเขียนที่มีจุดมุ่งหมายชักชวนให้ผู้อ่านยอมรับสิ่งที่ผู้เขียนเสนอ โดยการจูงใจให้เปลี่ยนความคิดหรือความเชื่อเดิม
5. เขียนเพื่อสร้างจินตนาการหรือให้ความบันเทิง คือการเขียนเพื่อให้อ่านเกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน เกิดจินตนาการ

ลักษณะของข้อเขียนที่ดี

สิทธา พินิจภูวดล และคณะ (2514: 60-70) กล่าวถึงลักษณะของข้อเขียนที่ดีควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีเอกภาพ คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของข้อเขียนทั้งเรื่อง แม้ว่าประโยคทุกประโยคและย่อหน้าทุกย่อหน้าจะมีเอกภาพในตัวเองอยู่แล้วก็ตาม ผู้เขียนควรมุ่งหน้าไปสู่เป้าหมายที่แน่นอน ต้องตัดสินใจว่าต้องการอะไร จะให้ความบันเทิง ดึงดูดความสนใจ หรือเข้าใจให้เกิดการกระทำ
2. มีสัมพันธภาพ คือ การยึดอยู่ด้วยกัน สัมพันธภาพเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของการเขียน เพราะถ้าข้อเขียนไม่มีสัมพันธภาพผู้อ่านย่อมจะเข้าใจความคิดของผู้เขียนได้ยาก ในข้อเขียนที่มีสัมพันธภาพย่อหน้าแต่ละย่อหน้าจะคลี่คลายมาจากย่อหน้าที่มาก่อน และย่อหน้าทุกกลุ่มซึ่งมีความสัมพันธ์กับแต่ละส่วนของเรื่องจะต้องมีความสัมพันธ์กับย่อหน้ากลุ่มอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัดด้วย ในท้ายที่สุดผู้อ่านจะต้องสามารถมองเห็นได้ชัดว่าข้อเขียนทั้งเรื่องนั้นขยายตัวออกมาเป็นระเบียบตั้งแต่ต้นจนจบ ความคิดต้องไม่ขาดตอน ไม่มีความคลุมเครือ และไม่มีตอนใดที่ไร้ประสิทธิภาพ
3. ความกระชับ คือ ความถูกต้องและชัดเจนในงานเขียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของข้อเขียนที่ดี ข้อเขียนที่มีรายละเอียดถูกต้อง ผู้อ่านย่อมเข้าใจง่าย ชัดเจน และน่าติดตามอ่าน วิธีการเขียนเรื่องให้กระชับชัดเจนมีอยู่สองประการคือ หนึ่งให้คำจำกัดความของทุกคำศัพท์ที่ยังไม่ชัดเจนสมบูรณ์ และประการสุดท้ายกล่าวถึงเรื่องต่างๆ เรื่องอย่างมีเหตุผล
4. แง่คิดอันคงที่ แง่คิดของผู้เขียน คือแง่คิดที่กล่าวถึงเรื่องนั้นๆ ผู้เขียนจะต้องเลือกแง่คิดที่จะใช้บรรยายเพียงแง่ใดแง่หนึ่งเท่านั้น และจะยึดมั่นไว้ตลอดเรื่อง นอกจากจะมีเหตุผลที่ดีพอ หลีกเลี่ยงการเปลี่ยนจากการเขียนแบบทางการไปเป็นแบบไม่เป็นทางการ หรือจากท่วงทำนองเอาจริงเอาจังไปเป็นแบบมีอารมณ์ขัน ผู้เขียนจึงต้องเขียนทั้งในด้านสนับสนุนและคัดค้านเมื่อจะเปลี่ยนจากด้านใดไปสู่ด้านใดควรจะกล่าวไว้ให้ชัดเจน

2.4 องค์ประกอบของการเขียน

แฮริส และ ซิเพย์ (Haris & Sipay. 1979: 68-69) กล่าวว่า องค์ประกอบของการเขียนโดยทั่วไปประกอบด้วย

1. เนื้อหา ได้แก่ เรื่องหรือประเด็นที่ต้องการสื่อ
 2. รูปแบบ ได้แก่ การวางรูปแบบในการจัดระบบเนื้อหา
 3. ไวยากรณ์ ได้แก่ การใช้ภาษาตามกฎเกณฑ์และโครงสร้างของประโยค
 4. ลีลา ได้แก่ การใช้ภาษาของผู้เขียนในลักษณะต่างๆ เช่น การเลือกคำ สำนวนที่จะใช้ในการเขียนซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดอรรถรสทางภาษา
 5. กลไกการเขียน ได้แก่ การใช้สัญลักษณ์ต่างๆ ของภาษาที่ใช้ในการเขียน
- ศาสตราจารย์ คุณหญิงผะอม โปษะกฤษณะ สรุปว่าการเขียนที่ดีมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ (ม.ล. อัจจิมา เกิดผล. 2533 : 77)

1. มีความชัดเจน คือ อ่านแล้วเข้าใจทันที ใช้ภาษาง่าย รัดกุม ถูกต้องตามความหมาย
2. มีจุดหมายที่ชัดเจน ผู้อ่านอ่านแล้วจับจุดหมายได้ทันที มีผลความไม่มากเกินไป
3. มีความสัมพันธ์ ดำเนินความไปตามลำดับต่อเนื่องกัน ไม่วกวน ผู้อ่านติดตามได้ง่าย
4. มีความกว้างขวาง ผู้อ่านอ่านแล้วได้เพิ่มพูนด้านความรู้ ความบันเทิง
5. มีความไพเราะงดงาม ใช้ภาษาที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกประทับใจ

สรุปได้ว่าการเขียนประกอบด้วยเนื้อหา รูปแบบการเขียนที่มีความสัมพันธ์ไปตามลำดับ ใช้ภาษาที่มีความกระชับ มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน และมีความไพเราะ อ่านแล้วเกิดอรรถรสทางภาษา

2.5 ความสามารถในการเขียน

ความสามารถในการเขียน หมายถึงความสามารถในการใช้ภาษาสำหรับการเขียนได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งต้องใช้ความรู้ ความคิด และความสามารถในการเรียบเรียงถ้อยคำให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายได้ตรงตามจุดมุ่งหมายของการเขียน ดังที่ แพตตี้ โดโรธี และ เมเจอรี (Patty, Dorothy & Majorie. 1985: 182-226) และ จอห์นสัน (Johnson. 1986: 93) กล่าวถึงความหมายของความสามารถทางการเขียนไปในแนวเดียวกันว่า เป็นความสามารถในการถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นเนื้อหารายละเอียดต่างๆ ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการเรียบเรียงความคิดให้เป็นประโยค ข้อความสั้นๆ และเป็นเรื่องราวที่ถูกต้องตามไวยากรณ์เพื่อสื่อความหมายได้ ซึ่งสอดคล้องกับสุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (2532 : 108) ที่ให้แนวคิดว่า ความสามารถทางการเขียน คือความสามารถในการรวบรวมข้อมูล เลือกสรรสิ่งที่ตนต้องการนำมาลำดับความด้วยการเรียบเรียงเป็นตัวอักษร เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนต้องการแสดงออกทางความคิดได้ตรงกับจุดประสงค์ของผู้เขียน ซึ่งภาษาที่ใช้ในการเขียนค่อนข้างเป็นทางการ มีระเบียบแบบแผน

2.6 หลักการสอนเขียน

ซาเมล (Zamel, 1982: 195-210) และ ดาวีและอมเบิร์ก (Daveis & Omberg, 1987: 313-323) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการในการสอนเขียนว่ามีอยู่ 7 ประการ คือ

1. ขั้นก่อนการเขียน เป็นขั้นที่จัดประสบการณ์ต่างๆ เพื่อกระตุ้นการเขียน
2. ขั้นการเขียน เป็นการเขียนร่าง โดยมีจุดประสงค์เบื้องต้นอยู่ที่เนื้อความในการเขียน
3. ขั้นตอบสนอง เป็นขั้นที่ให้ผู้อื่นช่วยอ่านงานเขียนอย่างคร่าวๆ เพื่อชี้แนะในเรื่องข้อความหรือรูปแบบทางภาษา
4. ขั้นปรับปรุง เป็นขั้นที่นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงงานฉบับที่ร่างไว้ในครั้งแรก
5. ขั้นแก้ไข เป็นขั้นที่ผู้เขียนตรวจสอบความถูกต้องทางภาษาของงานเขียน
6. ขั้นประเมินผล เป็นขั้นที่ครูตรวจงานเขียนของเด็ก
7. ขั้นหลังการเขียน เป็นขั้นที่จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เห็นคุณค่าของงานเขียนมากกว่าที่จะเป็นแค่การให้เกรด

การเขียนเป็นทักษะที่มีความซับซ้อน การสอนเขียนควรเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ให้โอกาสผู้เขียน เลือกเขียนเรื่องที่สนใจ ได้แลกเปลี่ยนกับผู้อื่นเพื่อพัฒนาไปสู่ความคิดใหม่ที่จะนำมาใช้ในการเขียนครั้งต่อไป และครูควรจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมการเขียนเป็นประจำ จึงจะสามารถพัฒนาทักษะการเขียนให้ดีขึ้นได้

2.7 การวัดและประเมินผลทักษะการเขียน

การวัดผลประเมินผลเป็นมาตรการหนึ่งที่จะช่วยให้ได้ข้อมูลมาพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะตามเป้าหมายของหลักสูตร การวัดผลทักษะการเขียนประเภท Free Writing นั้น ฮีตัน (Heaton, 1990: 105) กล่าวถึงวิธีที่เหมาะสมที่จะใช้ประเมินความสามารถทางการเขียนของนักเรียนว่า คือการให้นักเรียนเขียนเรื่องจากภาพ ทั้งนี้ ฮีตัน กล่าวว่า การวัดความสามารถทางการเขียนด้วยวิธีนี้นั้น นักเรียนจะเกิดความคิด ทำให้สามารถใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการถ่ายทอดออกมาเป็นภาษา

บังกอร์ สว่างวโรธ (2524: 2) สรุปถึงองค์ประกอบที่นำมาใช้พิจารณาเพื่อวัดความสามารถในการเขียน 5 ประการ คือ

1. เนื้อหา ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกและความรู้ที่ผู้เขียนเสนอแก่ผู้อ่าน
 2. วัตถุประสงค์ในการเขียน ได้แก่ งานเขียนนั้นจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์และผู้อ่านตลอดเวลา ซึ่งรวมถึงความสามารถในการเลือกสรร การจัด และลำดับเรื่องราวให้มีความต่อเนื่องกันด้วย
 3. ไวยากรณ์ ได้แก่ ความสามารถในการเขียนประโยคที่ถูกต้อง
 4. ลีลาการเขียน ได้แก่ การเลือกใช้ถ้อยคำ สำนวนโวหาร เพื่อให้เกิดลักษณะเฉพาะของผู้เขียน
 5. กลไกการเขียน ได้แก่ การใช้เครื่องหมายวรรคตอนและการสะกดตัวอักษรที่ถูกต้อง
- จันทิมา พรหมโชติกุล และสุนันท์ ศลโกสุม (2535: 236) กล่าวว่า การวัดผลทักษะการเขียนนั้นวิธีที่ดีและตรงที่สุดคือการใช้แบบทดสอบชนิดอัตนัย คือให้นักเรียนลงมือเขียนบรรยายจริงๆ ข้อสอบจะ

ประกอบด้วยคำถามที่มีจำนวนไม่มากนัก ผู้ตอบต้องคิดหาคำตอบเอง โดยรวบรวมความรู้ ความคิด แล้วแสดงออกเป็นภาษาเขียนอย่างถูกต้อง

การกำหนดเกณฑ์หรือตัวบ่งชี้ในการให้คะแนนเรียงความ

ในการพิจารณาหลักการตรวจเรียงความ อาจจะสรุปตัวชี้บ่ง หรือประเด็นสำคัญที่จะให้คะแนนเรียงความได้ 3 ประเด็นหลัก คือ

1. ความสามารถในการวางโครงเรื่อง เช่น การเขียนคำ การวางรูปแบบ และการเขียนสรุป
2. ความสามารถในการนำเสนอเนื้อหา เช่น ความรู้ในเรื่อง แนวความคิดที่แปลกใหม่ การลำดับเรื่อง ความเป็นเอกภาพ สัมพันธภาพ และสารัตถภาพ
3. ความสามารถในการใช้ภาษา คำ ประโยค สำนวน กลไกในการเขียน อักษรวิธี และเครื่องหมายวรรคตอน

วิธีการตรวจให้คะแนน

ในการให้คะแนนการเขียนเรียงความสามารถทำได้หลายวิธี ชวาล แพรัตกุล (2513: 8) ได้นำเสนอวิธีการตรวจให้คะแนนไว้สอดคล้องกับคำแนะนำของจันทิมา พรหมโชติกุล (2526: 153) คือใช้วิธีจัดอันดับคุณภาพ ซึ่งวัดความสามารถในการเขียนโดยการเปรียบเทียบคุณภาพระหว่างกันเองภายในกลุ่ม ครูพยายามตีราคาผลงานเขียนออกมาเป็นอันดับ แล้วใช้วิธีการทางสถิติแปลงอันดับคุณภาพเหล่านั้นออกมาเป็นปริมาณตัวเลข ซึ่งเรียกว่าคะแนนอีกทีหนึ่ง

สุนันท์ สลโกสม (2526: ภาคผนวก) ได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาให้คะแนนเรียงความดังต่อไปนี้

1. การเสนอเรื่อง	คะแนนเต็ม	5 คะแนน
2. การใช้ภาษาสื่อความหมาย	คะแนนเต็ม	5 คะแนน
3. การขยายความ	คะแนนเต็ม	3 คะแนน
4. การลำดับความ	คะแนนเต็ม	3 คะแนน
5. รูปแบบการเขียน	คะแนนเต็ม	2 คะแนน
6. การตั้งชื่อเรื่อง	คะแนนเต็ม	2 คะแนน

การเสนอเรื่อง หมายถึง การเขียนเรื่องที่มีขอบข่ายครอบคลุมและตรงกับจุดมุ่งหมายที่วิเคราะห์ได้จากเนื้อเรื่องที่กำหนดไว้ มีสาระที่ถูกต้องตามข้อเท็จจริงและแสดงแง่คิดในแง่มุมมองต่างๆ เกี่ยวกับเรื่อง

การใช้ภาษาสื่อความหมาย หมายถึง การใช้ภาษาได้ถูกต้องตามหลักการเขียนภาษาไทย ถึงการใช้คำ ประโยค ความหมายของคำ ความหมายของประโยคได้เหมาะสม

การขยายความ หมายถึง ความสามารถในการเขียนข้อความ อธิบายความหมายที่บอกถึงเหตุและผล หรือคำอธิบายปริบทต่างๆ ในเชิงเหตุผล การยกตัวอย่าง อุปมาอุปไมย ให้เห็นข้อเท็จจริง

การลำดับความ หมายถึง การเรียบเรียงเนื้อหาในการเขียนให้ต่อเนื่องกัน ไม่สับสน มีข้อความของแต่ละส่วนสัมพันธ์กันตามลักษณะโครงสร้างในการดำเนินเรื่อง

รูปแบบการเขียน หมายถึง งานเขียนที่มีรูปแบบการเขียนที่ดี คือ มีบทนำ ส่วนเนื้อหา บทสรุป รวมทั้งลายมือและความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยของงานเขียน

กล่าวโดยสรุป การตรวจให้คะแนนข้อสอบแบบอัตนัยไม่สามารถให้คะแนนแน่นอนตายตัว อย่างข้อสอบปรนัย ดังนั้นจึงควรมีเกณฑ์ในการตรวจให้คะแนน และนำคะแนนมาจัดอันดับคุณภาพ

2.8 งานวิจัยเกี่ยวกับการเขียน

วลี สุมิพันธ์ (2530) เปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเรียงความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนซ่อมเสริมโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะและครูเป็นผู้สอน ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการเขียนเรียงความของนักเรียนที่เรียนซ่อมเสริมโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะมีความสามารถในการเขียนเรียงความแตกต่างจากนักเรียนที่เรียนซ่อมเสริมโดยครูเป็นผู้สอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มยุรี เกราะหัตติ (2535) เปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนสร้างสรรค์และเจตคติด้านร้อยกรองในวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยกระบวนการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับการสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา กับนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติมีความสามารถทางการเขียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปาริชาติ สุขประเสริฐ (2536) เปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยการใช้แบบฝึกเสริมทักษะกับการใช้กิจกรรมตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยการใช้แบบฝึกเสริมทักษะมีความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นลินี บพิตรสุวรรณ (2537) เปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนและแรงจูงใจในการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถทางการเขียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กาญจนา อูตรวิเชียร (2538) เปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทยและความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยการใช้แบบฝึกเสริมทักษะกับการใช้แบบฝึกตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่าความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยการใช้แบบฝึกเสริมทักษะกับการใช้แบบฝึกตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านและการเขียน

3.1 เอกสารเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านและการเขียน

การอ่านและการเขียนเป็นทักษะที่มีความสัมพันธ์กัน และทั้งสองทักษะนี้จะส่งเสริมซึ่งกันและกัน ดังที่เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย (2531: 84) กล่าวว่า การอ่านเป็นกระบวนการของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านและผู้เขียนในด้านความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมาย ผู้เขียนย่อมพยายามจะใช้สัญลักษณ์

หรือตัวอักษรสื่อความหมายหรือให้ข้อมูลที่ตนต้องการสื่อสารแก่ผู้อ่าน และผู้อ่านเองก็ย่อมจะต้องสื่อความหมายสัญลักษณ์หรือตัวอักษรที่ผู้เขียนต้องการสื่อความหมายแก่ตน ทักษะของการอ่านและการเขียนจึงเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ดังนั้นการฝึกทักษะการอ่านควรจะฝึกการเขียนไปด้วย จะทำให้ความสามารถทางการเขียนดีขึ้น

วิทท์ร็อค (จิราภรณ์ จันทรา. 2543: 37; อ้างอิงจาก Wittrock. 1989: 600. *The Reading Teacher*.) ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการอ่านและทักษะการเขียนไว้ว่า ทักษะทั้งสองต่างก็เป็นกระบวนการทางความคิดของมนุษย์ที่คล้ายคลึงกันแต่สวนทางกัน คือทักษะการเขียนเป็นกระบวนการที่นำเสนอความหมายออกมาเป็นงานเขียน โดยผู้เขียนจะต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ประสบการณ์ และความรู้ทางภาษาของผู้เขียน เพื่อนำเสนอออกมาเป็นงานเขียน แต่ทักษะการอ่านนั้นผู้อ่านจะพิจารณาจากงานเขียนที่อ่านและใช้ความรู้ ประสบการณ์ และความรู้ทางภาษาของตนเองผ่านกระบวนการทางความคิดเพื่อหาความหมายของบทอ่านนั้น

ไอสเตอร์โฮลด์ และคณะ (Eisterhold and others. 1990: 248) ได้สรุปว่าการให้ข้อมูลทางภาษาด้านการอ่านจะมีผลต่อการพัฒนาความสามารถของนักเรียนทั้งด้านการอ่านและการเขียน เช่นเดียวกับการให้ข้อมูลด้านการเขียนจะมีผลต่อการพัฒนาความสามารถของนักเรียนทั้งด้านการอ่านและการเขียน

3.2 งานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านและการเขียน

งานวิจัยต่างประเทศ

จากการศึกษาของเฮย์ (Heys. 1962: 320-322) พบว่า ในการสอนทักษะการเขียน กลุ่มนักเรียนที่ใช้ทักษะการอ่านมาก ๆ แล้วลงมือเขียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนดีกว่ากลุ่มนักเรียนที่ครูสอนทักษะการเขียนโดยตรง

ฮูเลทท์ (Hulett. 1986: 847-A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านและการเขียนของเด็ก 3 ระดับซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. งานเขียนที่เกี่ยวกับวรรณคดี ซึ่งเป็นงานเขียนที่เด็กเขียนหลังจากที่ครูอ่านวรรณคดีเรื่องนั้นๆ ให้ฟัง

2. งานเขียนที่เกี่ยวกับเรื่องของชุมชน ซึ่งเด็กอ่านเรื่องเหล่านั้นจากหนังสือต่าง ๆ มาก่อนแล้ว

3. งานเขียนที่เด็กเป็นผู้เลือกหัวข้อเรื่องเอง

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า

1. นักเรียนที่เขียนดีนั้นเป็นนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านดีด้วย

2. นักเรียนที่มีความชำนาญในการอ่านก็จะเขียนออกมาดีด้วยเช่นกัน

3. นักเรียนจะเขียนเรื่องดีขึ้นและเขียนเนื้อหามากขึ้น หากเลือกหัวข้อที่จะเขียนด้วยตัวของ

นักเรียนเอง

งานวิจัยในประเทศ

พรทิพภา อินทปัญญา (2539) ได้เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียน แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ในการอ่านและการเขียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยวิธีสอนอ่านแบบเอส เอส อาร์ กับวิธีสอนตามคู่มือครู พบว่านักเรียนเรียนด้วยวิธีสอนอ่านแบบเอส เอส อาร์ กับวิธีสอนตามคู่มือครูมีความสามารถในการอ่านและการเขียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นุสรา ขวัญศรี (2540) ศึกษาความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนด้วยกลวิธีเสริมต่อการเรียนรู้ประกอบแนวทฤษฎีอรรถฐานกับการสอนตามคู่มือครู พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยการสอนด้วยกลวิธีเสริมต่อการเรียนรู้ประกอบแนวทฤษฎีอรรถฐานกับการสอนตามคู่มือครูมีความเข้าใจในการอ่านและความสามารถในการเขียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุภกานต์ หลายสิบ (2540) เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสามารถในการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนอ่านโดยใช้โครงสร้างระดับยอดกับการสอนตามคู่มือครูพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านโดยใช้โครงสร้างระดับยอดมีความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จิราภรณ์ จันทรา (2543) เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสามารถในการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนภาษาแบบเน้นพื้นฐานประสบการณ์ประกอบด้วย การเสริมต่อการเรียนรู้โดยอาศัยสื่ออรรถลักษณะกับการสอนตามคู่มือครู พบว่า นักเรียนได้รับการสอนภาษาแบบเน้นพื้นฐานประสบการณ์ประกอบด้วย การเสริมต่อการเรียนรู้โดยอาศัยสื่ออรรถลักษณะกับการสอนตามคู่มือครูมีความสามารถในการอ่านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสามารถในการเขียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์

4.1 ความหมายของมโนทัศน์

มโนทัศน์มาจากคำว่า Concept ในภาษาอังกฤษ นักการศึกษาของไทยให้คำแปลไว้แตกต่างกัน เช่น มโนทัศน์ มโนมติ มโนมติสัมพันธ์ สังกัป และความคิดรวบยอด ซึ่งทุกคำมีความหมายไม่แตกต่างกัน ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยขอใช้คำว่า “มโนทัศน์”

บรูเนอร์ (Bruner, 1957: 244) ให้ความหมายว่า มโนทัศน์คือประเภทของสิ่งของ การกระทำ ความคิดหรือความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้

กาเย่ (Gagne, 1977: 32) ให้ความหมายว่า มโนทัศน์หมายถึงการจัดประเภทของวัตถุสิ่งของ เหตุการณ์หรือความคิด ซึ่งมโนทัศน์จัดเป็นส่วนประกอบของกฎเกณฑ์และเป็นพื้นฐานของการคิดในระดับสูง

โนแวก และโกวิน (Novak & Gowin, 1984: 4) ให้ความหมายว่า มโนทัศน์คือความสม่ำเสมอของวัตถุหรือเหตุการณ์ที่มีชื่อเรียก เช่น “เก้าอี้” คือชื่อที่เราใช้เรียกวัตถุที่มีขา มีที่นั่งและมีพนักพิงซึ่งเราใช้สำหรับนั่ง “ลม” คือชื่อที่เราใช้ในกรณีที่อากาศมีการเคลื่อนไหว

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2532: 18) ให้ความหมายว่า มโนทัศน์หมายถึงภาพที่เกิดขึ้นในใจของบุคคลเกี่ยวกับกลุ่มของสิ่งเร้าที่มีคุณสมบัติ คุณลักษณะร่วมกัน กลุ่มของสิ่งเร้าที่เป็นชนิด ประเภท วัตถุ ธรรมชาติ เหตุการณ์ หรือบุคคลก็ได้

นวลจิตต์ เขาวงกตพิงส์ (2537: 55) ให้ความหมายว่า มโนทัศน์หมายถึงความเข้าใจทั้งหมดที่มีต่อสิ่งของ หรือสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

วิไลวรรณ ตีศรีชนะมา (2537: 49) ให้ความหมายว่า มโนทัศน์หมายถึงแนวคิดสำคัญที่ได้จากการสรุปหรือกลั่นกรองจากข้อมูลหรือข้อเท็จจริง การสรุปอาจได้มาเป็นถ้อยคำหรือประโยคที่กะทัดรัดและสื่อความหมายได้ หรืออาจสรุปออกมาเป็นกลุ่ม ประเภท ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะของมโนทัศน์ของแต่ละวิชา

มนัส บุญประกอบ (2542: 47) ให้ความหมายว่า มโนทัศน์หมายถึงการสรุปรวมความคิดเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทำให้แจ่มแจ้งประเภทได้ สิ่งดังกล่าวอาจเป็นสิ่งของ แนวความคิด หรือเหตุการณ์ เช่น ปากกา มนุษย์ ทฤษฎีการเรียนรู้ วาดลาย เป็นต้น และมโนทัศน์อาจจะเขียนแทนด้วยชื่อ หรือสัญลักษณ์ มโนทัศน์อาจเป็นรูปธรรมหรือนามธรรม

จากแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่านดังที่กล่าวมา สรุปได้ว่า มโนทัศน์ คือ ลักษณะร่วมของวัตถุ เหตุการณ์ แนวคิด ทฤษฎี ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งเขียนเป็นถ้อยคำหรือประโยค และสามารถนำมาจำแนกประเภทได้

4.2 ลักษณะของมโนทัศน์

ก่อ สวัสดิพาณิชย์ (2506: 126-128) กล่าวว่า มโนทัศน์ประกอบด้วยลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ คือสิ่งที่เรากำหนดขึ้นมาเพื่อใช้แทนสิ่งของ คน สัตว์ และการกระทำ วัฒนธรรม อาจเป็นถ้อยคำ เครื่องหมาย สัญลักษณ์ที่เราใช้แทนหมวดหมู่แห่งความเข้าใจ ทำให้สะดวกแก่การคิดมาก เช่น พูดคำว่า “ควาย” เพียงคำเดียวก็เป็นสัญลักษณ์แทนความเข้าใจอันกว้างขวางว่าหมายถึง สัตว์ใหญ่ มี 2 ขา 4 ขา ใช้ไถนา สัญลักษณ์ที่ใช้กันแพร่หลายมากที่สุดได้แก่ ภาษาหรือถ้อยคำ แต่บางทีเราก็ใช้สัญลักษณ์อย่างอื่นเหมือนกัน เช่น เครื่องหมาย ภาษามือ สี เป็นต้น

2. นามธรรม ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความสวยงาม ฯลฯ มโนทัศน์เหล่านี้เป็นสัญลักษณ์ของหมวดหมู่แห่งความคิดใหม่ ๆ ซึ่งเป็นที่เข้าใจอยู่ทั่วไปในสังคม

3. การสรุปรวบยอดจากลักษณะต่างๆ ไป มโนทัศน์อาจเป็นความเข้าใจอันกว้างขวางที่มีต่อกลุ่มหรือหมู่ของสิ่งของ สัตว์ คน หรือความคิดที่จัดไว้ในประเภทเดียวกัน เช่น นก เป็นมโนทัศน์เกี่ยวกับสัตว์ประเภทหนึ่ง มี 2 ขา มีปีก มีจงอยปาก มีขน ชอบเกาะตามกิ่งไม้ และสามารถแยกเป็นมโนทัศน์ย่อยได้อีก เช่น แยกเป็นนกเขา นกกระจอก เป็นต้น

4. การแยกแยะให้เห็นข้อแตกต่าง คือ มโนทัศน์ที่แสดงให้เห็นว่าสิ่งนั้นต่างไปจากสิ่งอื่นๆ โดยการแยกแยะลักษณะให้เห็นความแตกต่างระหว่างกันและกัน เช่น เมื่อพูดว่า กระต๊อม ทาวน์เฮาส์ แพลต อพาร์ทเมนต์ คอนโดมีเนียม จะเห็นว่ามโนทัศน์เหล่านี้ต่างแยกแยะลักษณะของแต่ละคำอย่างชัดเจน

5. ผลจากประสบการณ์ มโนทัศน์เป็นผลจากประสบการณ์การเรียนรู้ การรับรู้ นั้น มโนทัศน์ของแต่ละบุคคลในสิ่งเดียวกันอาจแตกต่างกันได้ ทั้งนี้เนื่องจากการได้พบเห็นได้รับรู้หรือมีประสบการณ์มาต่างกัน เช่น มโนทัศน์คำว่า “ควาย” เด็กในสังคมเมืองและสังคมชนบทจะมีความรู้สึกและมโนทัศน์แตกต่างกันมาก

4.3 ทฤษฎีและแนวความคิดของการสอนมโนทัศน์

บรูเนอร์ เป็นผู้นำในการคิดว่ากระบวนการสอนที่จะให้ผู้เรียนเรียนได้ผลดีในระยะสั้นคือการสอน “แก่น” หรือ “สาระ” ของวิชานั้นๆ โดยพยายามศึกษาโครงสร้างของแต่ละวิชาและความเข้าใจเรื่องที่สำคัญๆ ในวิชาให้ได้ และวิธีการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์จะเน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหาสาระ การจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. ผู้สอนต้องเข้าใจธรรมชาติของวิชาและโครงสร้างของวิชาอย่างชัดเจน และต้องรู้จักวิธีที่จะถ่ายทอดโครงสร้างของวิชาให้กับผู้เรียน

2. ผู้สอนต้องรู้จักและเข้าใจผู้เรียนเป็นอย่างดี เพื่อจัดบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อสภาพการเรียนการสอนอันเหมาะสมกับผู้เรียน

3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จะต้องฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้เหตุผลและกล้าแสดงในสิ่งที่เขาคิด รู้จักแก้ปัญหาและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

4. ผู้สอนต้องสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธา เกิดความชอบที่จะเรียนรู้ เพราะแรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญมากที่ส่งผลต่อการเรียนรู้เป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอน ควรจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับขั้นตอนทางการทางสติปัญญาของเด็ก บรูเนอร์ ได้เสนอว่าพัฒนาการทางสติปัญญาของคนแบ่งได้ 3 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 การเรียนรู้โดยการกระทำ ขั้นนี้เริ่มตั้งแต่เด็กแรกเกิดจนถึงอายุประมาณ 2 ปี เป็นช่วงที่เด็กเรียนรู้ด้วยการกระทำ เป็นลักษณะของการถ่ายทอดประสบการณ์ด้วยการกระทำ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปตลอดชีวิตและถือว่าคนจะใช้วิธีการเรียนรู้โดยการกระทำมาใช้ในช่วงใดของชีวิตก็ได้

ขั้นที่ 2 การเรียนรู้โดยการรับรู้เป็นภาพในใจ ขั้นนี้เด็กสามารถใช้จินตนาการและการสร้างภาพในใจได้โดยไม่มีการกระทำ เป็นช่วงอายุ 2-7 ปี เด็กสามารถนำสิ่งที่เห็นในโลกภายนอกและสิ่งที่อยู่ในใจของเขามาผสมผสานและจัดลำดับให้เป็นระเบียบให้เข้ากัน การเกิดภาพในใจแสดงให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจนั้นจะพัฒนาเพิ่มขึ้นตามอายุ จนถึงอายุ 7 ปีจะพัฒนาได้สูงสุด

ขั้นที่ 3 การเรียนรู้โดยการสื่อความหมายทางสัญลักษณ์ ขั้นนี้เด็กสามารถถ่ายทอดประสบการณ์หรือเหตุการณ์ต่างๆ โดยใช้สัญลักษณ์หรือภาษา ซึ่งภาษาแสดงให้เห็นถึงความคิด เด็กสามารถคิดหาเหตุผลและในที่สุดจะเข้าใจสิ่งที่เขานามธรรมได้และสามารถแก้ปัญหาได้

(ภพ เลหาไฟบูลย์, 2534 : 71; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537 : 298-300)

4.4 กระบวนการสร้างมโนทัศน์

สุมาลี จันทร์ชลอ (2533 : 52-54) ได้สรุปว่า กระบวนการสร้างมโนทัศน์จะเกิดขึ้นในตัวผู้เรียนได้ ผู้เรียนต้องมีความสามารถในการสังเกต รับรู้กลุ่มตัวอย่างของสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสได้ทางใดทางหนึ่ง หรือหลายทาง สามารถจัดจำแนกลักษณะของสิ่งเร้าหรือมองเห็นลักษณะเด่นของสิ่งเร้า สามารถจัดระบบประเภท หมวดหมู่ ซึ่งต้องอาศัยลักษณะร่วมของแต่ละประเภท เป็นการดึงลักษณะร่วมที่เกี่ยวข้องออกมา และสามารถสรุปครอบคลุม ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการถ่ายโยงและการจินตนาการ

นวลจิตต์ เขาวงกิตพงศ์ (2537 : 55-60) กล่าวถึงกระบวนการสร้างมโนทัศน์ว่า มโนทัศน์จะเกิดขึ้นไม่ได้เลยถ้าไม่มีประสบการณ์ ดังนั้นบุคคลที่มีประสบการณ์ต่างกันย่อมมีมโนทัศน์แตกต่างกัน ประสบการณ์ที่มากกว่าจะทำให้มโนทัศน์มีรายละเอียดซับซ้อนมากขึ้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า กระบวนการสร้างมโนทัศน์ จะต้องอาศัยประสบการณ์ซึ่งได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า และใช้ความสามารถในการสังเกต จัดจำแนกประเภทของสิ่งเร้าที่มีลักษณะร่วมกันไว้ด้วยกัน และสามารถสรุปครอบคลุมมโนทัศน์ต่างๆ ได้

4.5 วิธีสอนให้เกิดมโนทัศน์

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 : 179) เสนอวิธีสอนให้เกิดมโนทัศน์ไว้ 4 ขั้น คือ

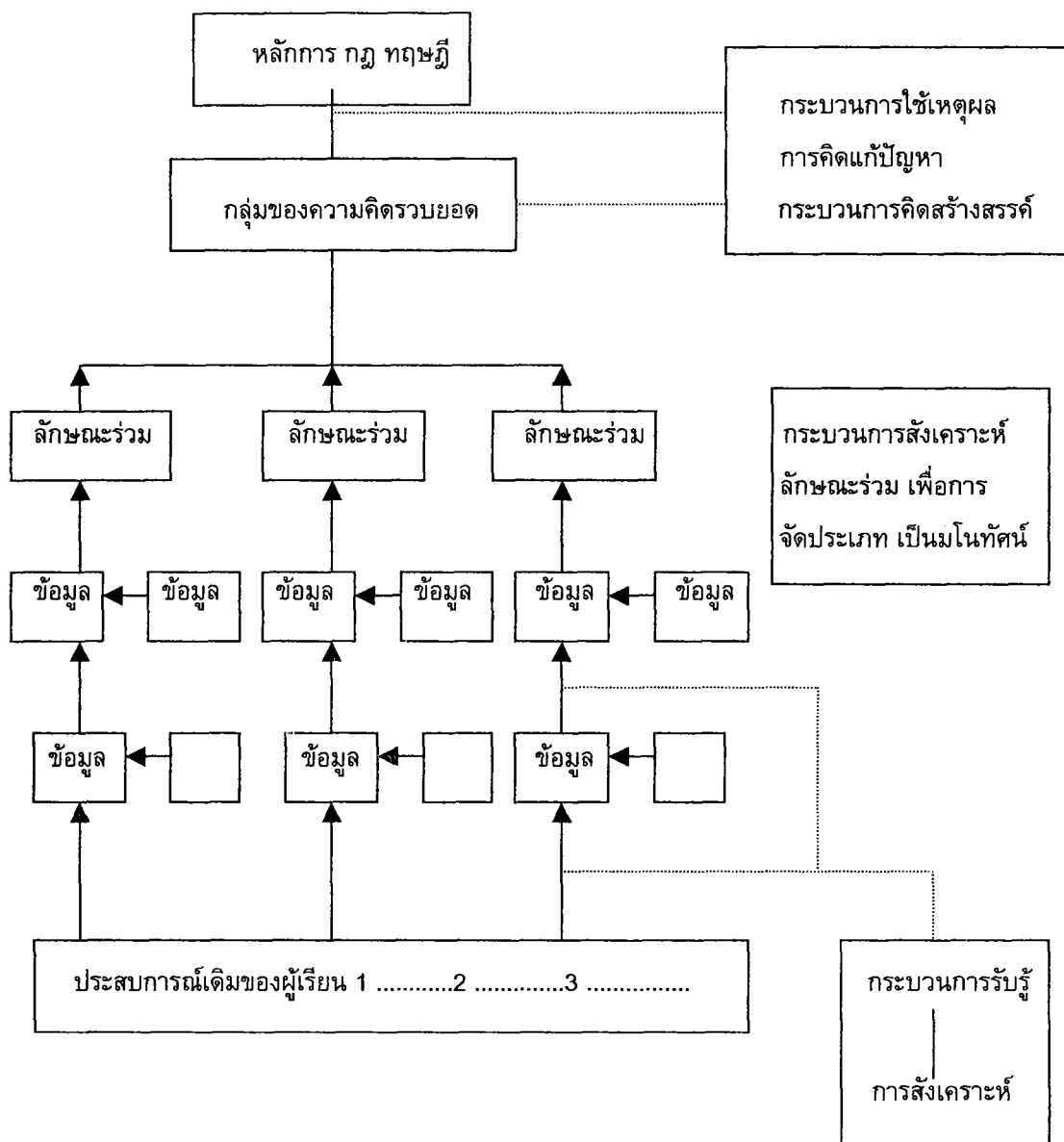
1. ข้อมูลหรือข้อเท็จจริง จะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะบ่งชี้ให้ผู้เรียนสังเกต จำแนก ตรวจสอบ และนำมาประกอบการพิจารณากระบวนการคิดว่าสาระที่แท้ของข้อมูลเพื่อจะนำไปสู่การสังเคราะห์เป็นลักษณะร่วมต่อไป

2. มโนทัศน์ คือกระบวนการเพินจำแนกของผู้เรียนที่สังเคราะห์มาจากข้อมูลในข้อที่ 1 เช่น ลักษณะร่วม คุณสมบัติ ประเภท ความจริง แสดงความจริงที่สอดคล้องกันรวมทั้งการแสดงความเป็นเหตุเป็นผลกัน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ต่างๆ หรือแนวคิด คือกระบวนการที่ผู้เรียนสามารถนำมโนทัศน์ต่างๆ มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ว่ามีมโนทัศน์ใดบ้างมีความสัมพันธ์เป็นเหตุเป็นผลกัน ซึ่งจะเป็นแนวทางสรุปเป็นหลักการหรือความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น

4. หลักการ คือกระบวนการที่ผู้เรียนนำแนวคิดที่สรุปได้เป็นหลักการในข้อที่ 3 นำไปใช้แก้ปัญหาสร้างสรรค์ หรือนำหลักการที่ได้มาตั้งเป็นสมมติฐาน เพื่อจะแสวงหาความรู้ใหม่ต่อไป เพื่อจะทำให้กระบวนการสอนนี้แจ่มชัดขึ้นอีก

กระบวนการสอนเพื่อให้เกิดมโนทัศน์และหลักการ สามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 3 แผนภูมิกระบวนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์และหลักการ
(วิชัย วงษ์ใหญ่. 2537 : 178)

4.5 ความหมายของผังมโนทัศน์

มอไรรา (Moreira. 1979: 283) ให้ความหมายว่า ผังมโนทัศน์ หมายถึงแผนภาพที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์อย่างมีลำดับชั้น เพื่อแสดงให้เห็นการจัดมโนทัศน์ของวิชาใดวิชาหนึ่งหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของวิชานั้น ซึ่งอาจจะมีทิศทางเดียวหรือสองทิศทางหรือมากกว่า

โนแวก และ โกวิน (Novak & Gowin. 1984: 15) อธิบายว่า ผังมโนทัศน์มีจุดมุ่งหมายที่จะแสดงความสัมพันธ์อย่างมีความหมายระหว่างมโนทัศน์ต่างๆ ในรูปของหัวข้อตั้งแต่ 2 หัวข้อขึ้นไป โดยใช้คำเชื่อมโยงให้เป็นหน่วยคำที่มีความหมาย

คลิบอร์น (Cliburn. 1987: 426) ให้ความหมายว่า ผังมโนทัศน์เป็นเครื่องมือที่ใช้เสนอกรอบความคิดและความสัมพันธ์ของมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกันอย่างมีระบบ

มนัส บุญประกอบ (2533 : 26) ให้ความหมายว่า ผังมโนทัศน์มีลักษณะเป็นแผนภูมิชนิดหนึ่งที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ด้วยเส้นและคำเชื่อมโยงที่เหมาะสม ทำให้สามารถอ่านความสัมพันธ์จากแผนภูมินั้นเป็นประโยคหรือข้อความที่มีความหมายได้

สุนีย์ สอนตระกูล (2535: 62) ให้ความหมายของการสร้างผังมโนทัศน์ไว้ว่า หมายถึงแผนภาพที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ต่าง ๆ อย่างมีลำดับชั้น เป็นเครื่องมือที่ใช้เสนอความคิดและแสดงความสัมพันธ์ของมโนทัศน์อย่างมีระบบ

อัญชลี ตนานนท์ (2536: 51) ให้ความหมายว่าการสร้างหรือการวาดผังมโนทัศน์ หมายถึงการถ่ายทอดความคิดหรือความเข้าใจของผู้สร้างในเรื่องหนึ่งออกมาในรูปของความสัมพันธ์ของมโนทัศน์ซึ่งมีลำดับชั้น โดยเริ่มจากมโนทัศน์หลักไปยังมโนทัศน์รองและลดหลั่นลงไปเรื่อยๆ

วิไลพร ธนสุวรรณ (2543: 7) ให้ความหมายว่า ผังมโนทัศน์หมายถึงแผนภูมิหรือหรือแผนภาพที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคำมโนทัศน์ด้วยเส้นและคำเชื่อมโยงที่เหมาะสม ทำให้สามารถอ่านความสัมพันธ์จากผังมโนทัศน์เป็นประโยค หรือข้อความที่มีความหมาย

จากความหมายของมโนทัศน์ดังกล่าวมา สรุปได้ว่าผังมโนทัศน์หมายถึง แผนภูมิที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ต่างๆ โดยมีเส้นเชื่อมโยงระหว่างมโนทัศน์ ซึ่งสามารถถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นรูปธรรมและมีความหมาย

4.6 ทฤษฎีพื้นฐานของการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์

ออซูเบล (ภพ เลหาไพบูลย์. 2534 : 74-75; อ้างอิงจาก Ausubel. 1963. *The Psychology of Meaningful Verbal Learning.*) อธิบายถึงการเรียนรู้อย่างมีความหมายว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ถ้าในการเรียนรู้สิ่งใหม่นั้น ผู้เรียนเคยมีพื้นฐานซึ่งเชื่อมโยงเข้ากับความรู้ใหม่ได้จะทำให้การเรียนรู้สิ่งใหม่นั้นมีความหมาย แต่ถ้าผู้เรียนพยายามรับรู้สิ่งที่เรียนใหม่โดยที่ไม่เคยมีพื้นฐาน และพยายามจดจำให้ได้ เรียกการเรียนรู้ชนิดนี้ว่าเป็นการเรียนรู้แบบท่องจำ เพราะผู้เรียนสามารถเรียนได้แต่ไม่รู้ความหมาย

ออซูเบล กำหนดการเรียนรู้ไว้เป็น 2 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 วิธีการเรียนรู้มี 2 แบบ คือ

1. การเรียนรู้แบบรับรู้ไว้ ผู้สอนบอกให้หมดผู้เรียนไม่ต้องค้นคว้า
2. การเรียนรู้แบบค้นพบด้วยตนเอง ผู้เรียนต้องค้นคว้าสืบเสาะหาความรู้

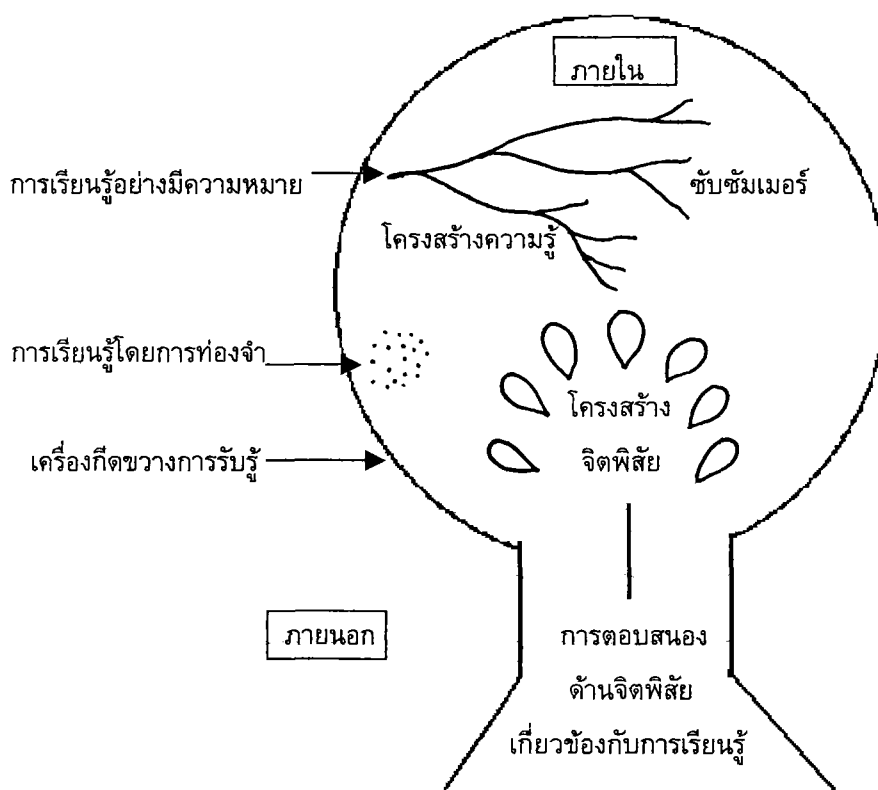
มิติที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ภายในของผู้เรียน มี 2 แบบ คือ

1. การเรียนแบบท่องจำ ผู้เรียนเมื่อเรียนรู้แล้วท่องจำไว้เพื่อเป็นประสบการณ์ของตนเอง หรืออาจเรียกว่าการเรียนรู้แบบรับไว้เพื่อจดจำ

2. การเรียนรู้ที่มีความหมาย ผู้เรียนเมื่อเรียนรู้แล้วสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่ให้สัมพันธ์กับความรู้เดิม หรืออาจเรียกว่าการเรียนรู้แบบรับไว้เพื่อให้ได้ความหมาย

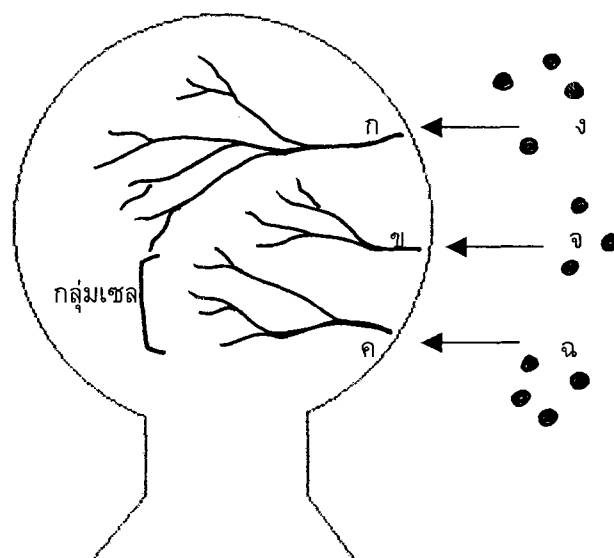
การสร้างผังมโนทัศน์มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล (Ausubel, 1968: 15) ซึ่งมีแนวคิดว่าครูควรจะสอนสิ่งที่สัมพันธ์กับความรู้ที่นักเรียนมีอยู่เดิม ความรู้ที่มีอยู่เดิมนี้อยู่ในโครงสร้างของความรู้ ซึ่งเป็นข้อมูลที่สะสมอยู่ในสมองและมีการจัดระบบไว้เป็นอย่างดี มีการเชื่อมโยงระหว่างความรู้เก่าและความรู้ใหม่อย่างมีระดับชั้น ดังนั้นโครงสร้างของความรู้จะใช้เป็นผังมโนทัศน์และใช้บันทึกประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับ

การเรียนรู้ที่มีความหมายจะเกิดขึ้นเมื่อความรู้ใหม่สัมพันธ์กับมโนทัศน์ซึ่งอยู่ในโครงสร้างของความรู้เดิมที่มีอยู่ ซึ่งออสซูเบลเรียกว่ากระบวนการดูดซึม หรือเรียกมโนทัศน์ที่เกิดจากการเชื่อมโยงนั้นว่า ซับซัมเมอร์ แต่ถ้าไม่ได้นำความรู้ใหม่เข้าไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่มีอยู่จะเป็นการเรียนรู้แบบท่องจำ ดังภาพประกอบที่ 4-6

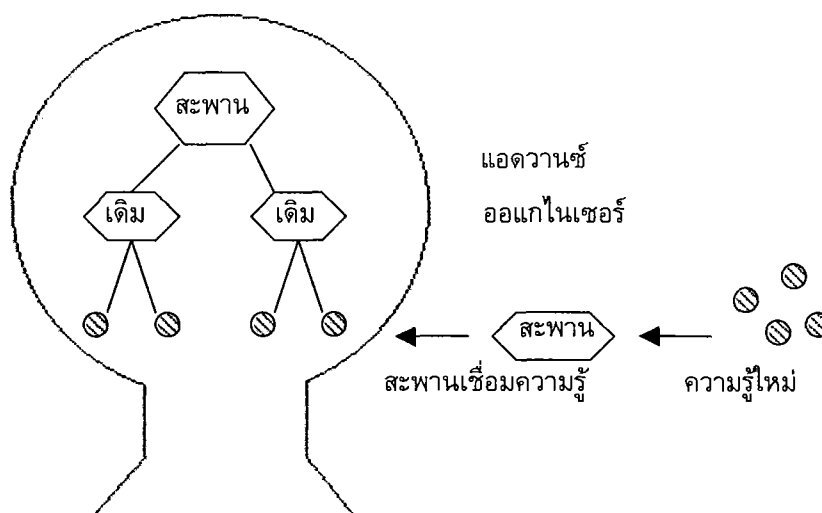
ภาพประกอบ 4 การเรียนรู้แบบท่องจำและการเรียนรู้ที่มีความหมาย ซึ่งเกิดจากการได้รับข้อมูลจากภายนอกผ่านเครื่องกีดขวางการรับรู้

(สื่อนี้ย สอนตระกูล. 2535 : 78; อ้างอิงจาก Novak. 1977:27. *Theory of Education.*)

ภาพประกอบ 5 แสดงการเรียนรู้ที่มีความหมายเมื่อ ง, จ, ฉ เป็นความรู้ใหม่จะเชื่อมโยงกับโครงสร้างความรู้ที่มีอยู่เดิม คือ ก, ข และ ค

(สุนีย์ สอนตระกูล. 2535 : 79 ; อ้างอิงจาก Novak. 1977: 75. *Theory of Education*.)

ภาพประกอบ 6 แสดงสะพานเชื่อมความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เข้าสู่โครงสร้างของความรู้ ซึ่งออกซุเบลเรียกว่า แอดวานซ์ ออกแกไนเซอร์

(สุนีย์ สอนตระกูล. 2535: 79 ; อ้างอิงจาก Novak. 1977: 79. *Theory of Education*.)

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ที่มีความหมาย เป็นการเรียนรู้โดยการนำความรู้ใหม่มาเชื่อมโยงกับความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิม ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเข้าใจ

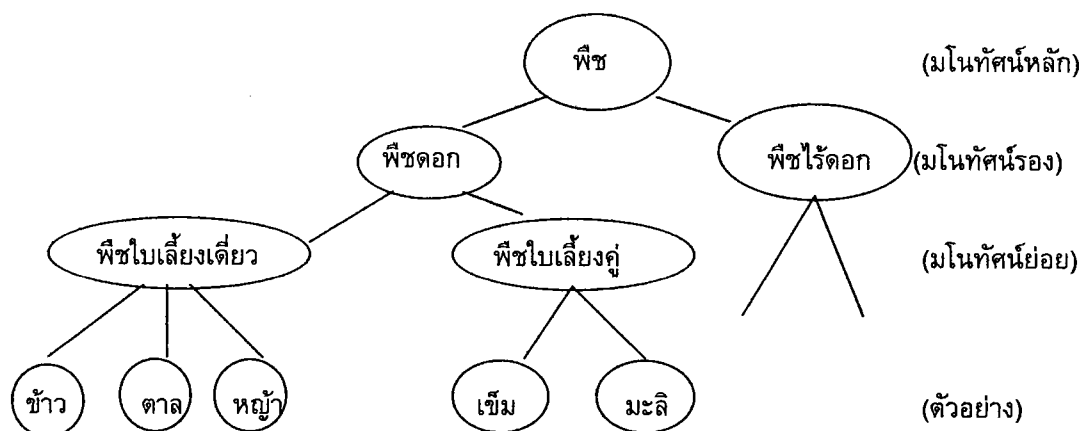
4.7 ลักษณะและการสร้างผังมโนทัศน์

ลักษณะของผังมโนทัศน์

มนัส บุญประกอบ (ม.ป.ป.: 1) กล่าวว่า ผังมโนทัศน์ (Concept Mapping) ตรงกับคำอื่นๆ ในภาษาอังกฤษอีกหลายคำ เช่น Conceptual Mapping, Concept Maps หรือ C-Maps, Conceptual Framework, Semantic Mapping, Semantic Maps, Semantic Networking, Plot Maps, Clustering, Concept webs และ Semantic webs เป็นต้น

จากอิทธิพลแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล ซึ่งเชื่อว่าโครงสร้างการรู้คิดของบุคคลมีลักษณะเป็นลำดับขั้นลดหลั่นกันลงมา เมื่อประสบการณ์ใหม่สัมพันธ์กับมโนทัศน์เดิมที่เคยทราบมาแล้วก็จะทำให้การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่บุคคลนั้นทันที โนแวกเป็นผู้ที่ทำให้แนวความคิดของออสซูเบลมองเห็นเป็นแผนภูมิที่เข้าใจเป็นรูปธรรมได้และได้วิจัยบุกเบิกอย่างจริงจังต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ก่อนปี ค.ศ. 1973

โนแวก ได้จัดแยกประเภทมโนทัศน์เป็นหลายระดับ ได้แก่ มโนทัศน์หลัก มโนทัศน์รอง มโนทัศน์ย่อย มโนทัศน์เจาะจง และตัวอย่าง ซึ่งมีลักษณะเป็นลำดับขั้นลดหลั่นกันลงมา คล้ายกับการแตกรากของพืช ยืนต้นที่แยกจากรากแก้วเป็นรากกิ่ง รากแขนง รากจี้ว และรากขนอ่อน ซึ่งมีผลทำให้ได้โครงสร้างที่แตกต่างไปจากเดิม ดังรูป

ภาพประกอบ 7 แสดงระดับของมโนทัศน์ตามแนวคิดของโนแวก

(มนัส บุญประกอบ. ม.ป.ป. : 2)

การสร้างผังมโนทัศน์

อัลท์ (Ault. 1985: 41) กล่าวถึงการสร้างผังมโนทัศน์ว่าไม่มีทิศทางในการสร้างที่แน่นอนตายตัว แต่สามารถสร้างได้หลายวิธี ซึ่งแต่ละวิธีควรเริ่มต้นด้วยการแนะนำแนวคิดเกี่ยวกับผังมโนทัศน์ โดยทำในรูปของกิจกรรมการเรียนรู้หรือแนะนำโดยตรง

โนแวก (Novak. 1984: 17) และอัลท์ (Ault. 1985 41) ได้แนะนำขั้นตอนการสร้างผังมโนทัศน์ไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เลือก

การเลือกเรื่องที่จะสร้างแผนผังมโนทัศน์อาจนำมาจากตำรา สมุดจดคำบรรยาย คำอธิบายก่อนการปฏิบัติการ เริ่มจากการอ่านข้อความนั้นอย่างน้อย 1 ครั้ง แล้วระบุมโนทัศน์ที่สำคัญ โดยขีดเส้นใต้คำหรือประโยคที่สำคัญ ซึ่งอาจจะเป็นวัตถุหรือเหตุการณ์แล้วลอมมโนทัศน์เหล่านั้นลงในแผ่นกระดาษเล็กๆ เพื่อสะดวกในการจัดความสัมพันธ์

ขั้นที่ 2 จัดลำดับ

นำมโนทัศน์ที่สำคัญซึ่งได้เขียนลงในแผ่นกระดาษเล็กๆ แล้วนำมาจัดลำดับจากมโนทัศน์ที่มีความหมายกว้างไปสู่มโนทัศน์ที่มีความเฉพาะเจาะจง

ขั้นที่ 3 จัดกลุ่ม

นำมโนทัศน์มาจัดกลุ่มเข้าด้วยกันโดยมีเกณฑ์ 2 ข้อ คือ

1. จัดกลุ่มมโนทัศน์ที่อยู่ในระดับเดียวกัน
2. จัดกลุ่มมโนทัศน์ที่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด

ขั้นที่ 4 จัดระบบ

เมื่อจัดระบบมโนทัศน์ที่สำคัญแล้ว นำมโนทัศน์ที่มีอยู่ในกลุ่มเดียวกันมาจัดระบบตามลำดับความเกี่ยวข้อง ซึ่งในขั้นนี้ยังสามารถเปลี่ยนแปลงได้หรืออาจหามโนทัศน์อื่นๆ มาเพิ่มเติมได้อีก

ขั้นที่ 5 เชื่อมโยงมโนทัศน์ที่มีความสัมพันธ์กัน

เมื่อจัดระบบมโนทัศน์ที่สำคัญแล้วนำมโนทัศน์ที่มีความสัมพันธ์กันมาเชื่อมโยงกันโดยการลากเส้นเชื่อมโยงกัน และมีคำเชื่อมระบุความสัมพันธ์ไว้ทุกเส้น และเมื่อใส่คำเชื่อมแล้วจะสามารถอ่านได้เป็นประโยค เส้นที่เชื่อมโยงอาจเชื่อมระหว่างมโนทัศน์ในชุดเดียวกัน หรือเชื่อมโยงระหว่างชุดของมโนทัศน์ที่ต่างกันก็ได้

ไบเยอร์ (วิลเลียม ธนสุวรรณ. 2543: 10; อ้างอิงจาก Boyer. 1997. *Concept Mapping*.) ได้เสนอแนะวิธีเขียนผังมโนทัศน์ไว้ ดังนี้

1. ใช้กระดาษที่ไม่มีเส้นบรรทัดและไม่มีข้อความใดๆ ปรากฏอยู่
2. เขียนคำมโนทัศน์หลักด้วยอักษรตัวพิมพ์ เพื่อง่ายต่อการอ่านแล้วเขียนวงกลมล้อมรอบคำนั้น
3. จัดเรียงคำมโนทัศน์อื่นๆ ให้เรียงความสำคัญโดยมีคำหลักอยู่บนสุด
4. เชื่อมคำมโนทัศน์เหล่านั้นโดยใช้เส้นตรง และใช้ลูกศรเชื่อมโยงคำที่อยู่ต่างระดับกัน
5. ใส่คำเชื่อมระหว่างคำมโนทัศน์แต่ละตัว

6. ควรมีการเขียนผังมโนทัศน์ใหม่อีกครั้ง เพราะจะช่วยให้มองเห็นภาพของผังดังกล่าวชัดเจนขึ้น
 อัญชลี ตนานนท์ (2535: 51) ได้แสดงลำดับขั้นตอนในการสร้างผังมโนทัศน์ไว้ 7 ขั้นตอน ซึ่งได้
 ทดลองใช้ในการสอนนักเรียนและนักศึกษาแล้วได้ผล มีขั้นตอนการสอนดังนี้

1. เลือกและเขียนรายการของคำมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้อง
 2. เรียงลำดับความสำคัญของคำมโนทัศน์ในข้อ 1 จากมโนทัศน์หลัก ไปยังมโนทัศน์รองและ
 ลดหลั่นไปเรื่อยๆ
 3. สร้างหรือวาดผังมโนทัศน์ โดยเริ่มจากมโนทัศน์หลักก่อน และใช้คำเชื่อมความสัมพันธ์ของ
 มโนทัศน์หลักไปยังมโนทัศน์รองและลดหลั่นกันไปถึงมโนทัศน์ย่อยและมโนทัศน์เฉพาะ ในระหว่างการสร้าง
 เนื้อหาหรือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ต่างๆ นั้นผู้สร้างอาจจะเพิ่มเติมคำมโนทัศน์เข้าไปได้
 เสมอ ถ้าหากคำมโนทัศน์นั้นช่วยให้มองเห็นความสัมพันธ์ได้ชัดเจนขึ้น
 4. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุด นอกจากความสัมพันธ์ที่เริ่มจากมโนทัศน์หลักไปยังมโนทัศน์
 รองและลดหลั่นกันไปเรื่อยๆ จนถึงมโนทัศน์ย่อยหรือมโนทัศน์เฉพาะแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์
 สามารถมีได้ในลักษณะหรือทิศทางที่ย้อนกลับขึ้นไป หรือเป็นความสัมพันธ์ในแนวนอนระหว่างมโนทัศน์ใน
 ส่วนต่างๆ ของผังมโนทัศน์ ความสัมพันธ์ระหว่างชุดนี้จะสังเกตได้ด้วยเส้นโยงความสัมพันธ์ซึ่งมีลูกศรกำกับ
 อยู่
 5. ประเมินผังมโนทัศน์ด้วยตนเอง โดยทั่วๆ ไปผังมโนทัศน์ที่สร้างขึ้นเป็นครั้งแรกจะมีข้อ
 บกพร่องอยู่มากในเรื่องของตำแหน่งหรือลำดับชั้น คำเชื่อม ตลอดจนความสับสนของเส้นโยงความสัมพันธ์
 ดังนั้นผู้สร้างจะต้องประเมินและปรับปรุงผังมโนทัศน์อย่างน้อย 1 ครั้ง ก่อนที่จะนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน
 ในขั้นที่ 6
 6. ส่งผังมโนทัศน์ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน การประเมินนั้นจะต้องประเมินทั้งลักษณะที่ดีของผัง
 มโนทัศน์และความถูกต้องของความสัมพันธ์ต่างๆ ที่เขียนไว้
 7. ปรับปรุงผังมโนทัศน์โดยอาศัยข้อมูลที่ได้รับในข้อ 6
- มนัส บุญประกอบ (2542: 51) แนะนำขั้นตอนการเขียนผังมโนทัศน์ไว้โดยย่อ ดังนี้
1. เลือกหรือคิดหาคำมโนทัศน์ (คำสามัญนาม หรือ วลี) ที่ต้องการใช้
 2. จัดลำดับความสำคัญของคำในข้อที่ 1 ได้แก่ คำมโนทัศน์หลัก คำมโนทัศน์รอง คำมโนทัศน์
 ย่อย คำมโนทัศน์เจาะจง และตัวอย่าง ตามลำดับ
 3. จัดวางคำมโนทัศน์ แล้วเขียนเส้นเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำมโนทัศน์เหล่านั้น ได้เป็น
 ร่างผังมโนทัศน์รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่ต้องการ
 4. อาจจัดเป็นกลุ่มคำมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกันตามลำดับเหตุผลและความถูกต้องเชิงเนื้อหาสาระ
 หรือความรู้นั้นๆ
 5. อาจเขียนคำเชื่อมโยง (คำกริยา หรือวลี) กำกับไว้ที่เส้นเชื่อมโยงตามความจำเป็นและ
 เหมาะสมเพื่อการเข้าใจที่ตรงกัน
 6. ตรวจสอบแก้ไขความถูกต้องของร่างผังมโนทัศน์อีกครั้งหนึ่งก่อนที่จะเขียนจริง
- การเขียนผังมโนทัศน์ของนักการศึกษาแต่ละท่านมีลักษณะและขั้นตอนที่คล้ายกัน สรุปได้ดังนี้

1. เลือกคำโน้ตหลัก มโนทัศน์รอง มโนทัศน์ย่อย มโนทัศน์เฉพาะ จากเนื้อหาที่อ่าน
2. จัดประเภทและลำดับชั้นของมโนทัศน์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันตามความสำคัญ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ด้วยเส้น อาจใช้คำเชื่อมระหว่างคำโน้ตตามความเหมาะสม
3. ตรวจสอบและแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมตามเนื้อหา

4.8 องค์ประกอบของผังมโนทัศน์

มนัส บุญประกอบ (2542: 48) กล่าวว่าโครงสร้างผังมโนทัศน์ประกอบด้วยส่วนสำคัญ ดังนี้

1. คำโน้ตโน้ต ซึ่งอาจเขียนด้วยคำสามัญนาม หรือวลี
2. คำเชื่อมโยง มักใช้คำกริยาหรือวลีโดยเขียนกำกับไว้บนแนวเส้นเชื่อมโยง แต่บางทีก็ไม่จำเป็นต้องเขียนกำกับไว้เสมอไป
3. เส้นเชื่อมโยง ใช้ลากโยงความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ด้วยเส้นตรงหรือเส้นโค้ง บางทีอาจแสดงทิศทางความสัมพันธ์ด้วยหัวลูกศรทางเดียวหรือสองทิศทางกำกับไว้ด้วย

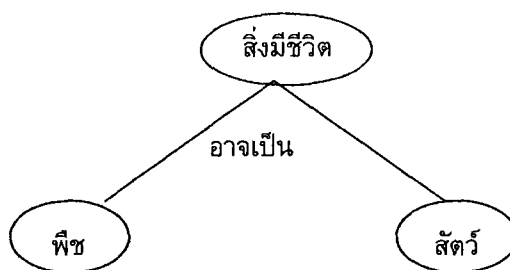
สรุปได้ว่า มโนทัศน์ ประกอบด้วย คำโน้ตโน้ต คำเชื่อม และเส้นเชื่อมโยง สำหรับคำเชื่อมโยงนั้นจะมีหรือไม่ก็ได้ ถ้าความสัมพันธ์นั้นมีความชัดเจนแล้วก็ไม่จำเป็นต้องมีคำเชื่อม

เรื่องการใช้คำเชื่อมโยงในผังมโนทัศน์นั้น สุนีย์ เหมะประสิทธิ์ (2543: 49-50) ได้ทดลองให้นิสิตปริญญาโทภาคพิเศษ วิชาเอกการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหาของหน่วยการเรียนรู้ต่างๆ ตามที่หลักสูตรกำหนด ผลปรากฏว่านิสิตต่างบอกว่าเขียนยาก ผู้สอนจึงสันนิษฐานว่าเป็นเพราะมีคำเชื่อม จึงทดลองให้เด็กชั้นอนุบาล 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เขียนผังมโนทัศน์แบบมีคำเชื่อม ผลคือเด็กทั้งสองเบื่อและไม่ค่อยอยากเขียน ต่อมาจึงทดลองให้เขียนแบบไม่มีคำเชื่อม ผลปรากฏว่าเด็กทั้งสองสามารถเขียนผังมโนทัศน์ได้ จากการทดลองดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคำเชื่อมเป็นอุปสรรคต่อการเขียนผังมโนทัศน์ จึงมีผู้พัฒนาการเขียนผังมโนทัศน์ของโนแวก เป็นแบบไม่มีคำเชื่อมและตั้งชื่อใหม่เป็นอย่างอื่น เช่น ผังการวิเคราะห์เนื้อหา (สุนีย์ เหมะประสิทธิ์, 2543: 50) แผนที่ความคิด หรือ Mind Map (บุชาน, 2542) ซึ่งต่อมามีผู้นิยมการเขียนผังมโนทัศน์โดยไม่มีคำเชื่อมมากขึ้น เพราะทำให้การเชื่อมโยงความคิดในรูปของมโนทัศน์กระจายออกไปได้อย่างอิสระ

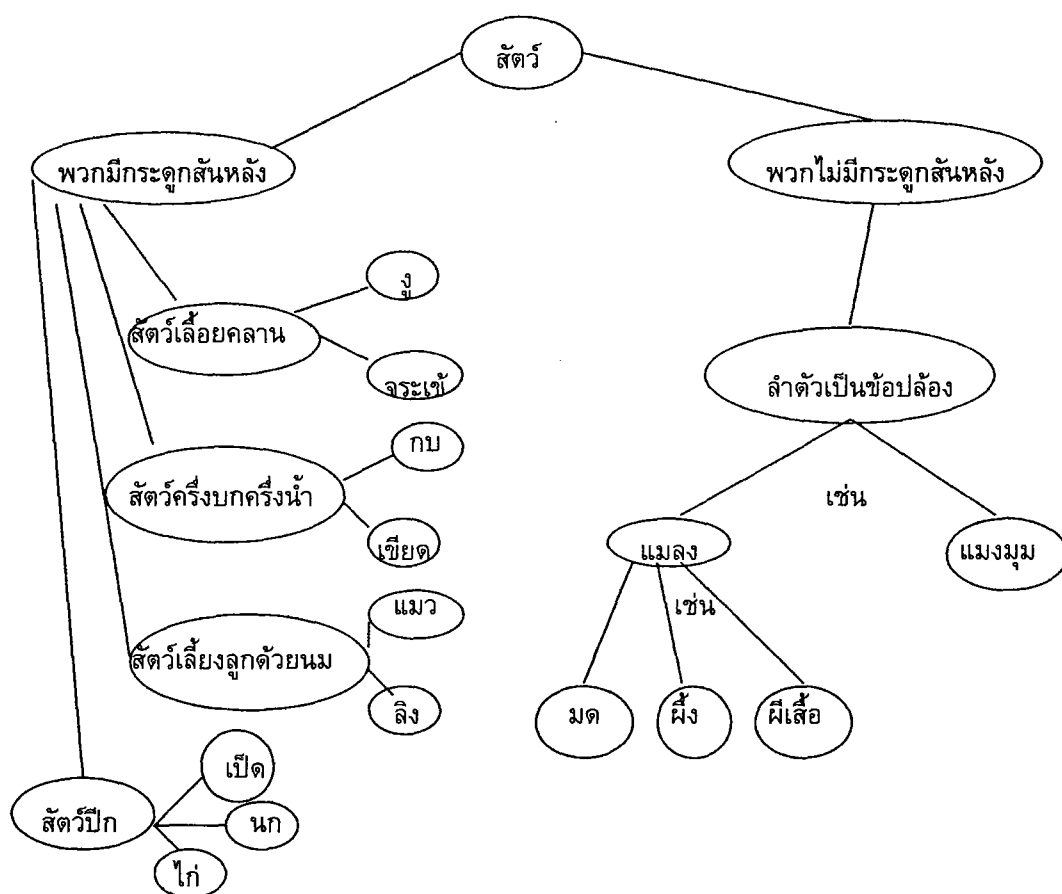
4.9 ประเภทของผังมโนทัศน์

มนัส บุญประกอบ (2542: 48-50) กล่าวถึงประเภทของผังมโนทัศน์ว่า มีการจัดแบ่งประเภทของผังมโนทัศน์โดยใช้เกณฑ์ต่างกันไปหลายแนวคิด แต่มีแนวคิดที่สำคัญ 2 แนวคิด ดังนี้

1. มินท์เชส วอนเดอร์ซี และ โนแวก ได้แบ่งผังมโนทัศน์ออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่
 - 1.1 แผนภูมิหลัก (Macro map) ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ที่สำคัญๆ เท่านั้น
 - 1.2 แผนภูมีย่อย (Micro map) แสดงรายละเอียดเพิ่มเติมเฉพาะมโนทัศน์องค์ประกอบของแผนภูมิหลักดูแผนภูมิโลกและแผนที่เฉพาะประเทศ ดังตัวอย่างในภาพประกอบที่ 8 และ 9

ภาพประกอบ 8 แสดงผังมโนทัศน์หลักเรื่องสิ่งมีชีวิต

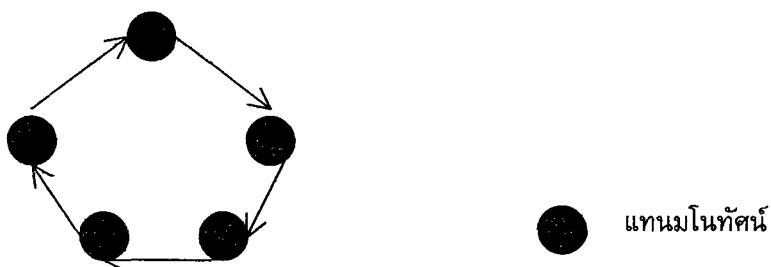
ภาพประกอบ 9 แสดงผังมโนทัศน์ย่อยเรื่องสัตว์

2. ดร. เมิร์ล ตัน แห่งมหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ ได้แบ่งผังมโนทัศน์ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

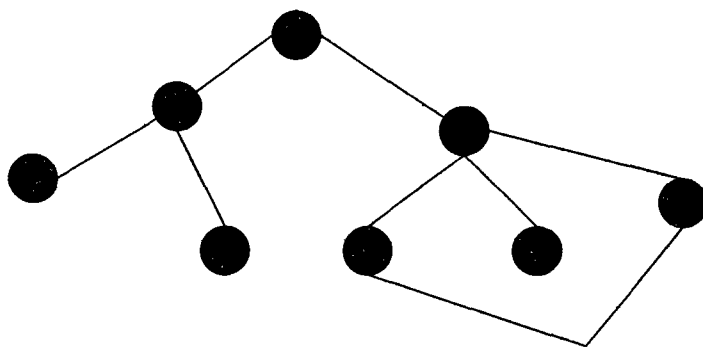
1. ชนิดปลายเปิด มีการแตกกิ่งก้านสาขาลงไปเรื่อยๆ จากบนลงล่าง ดังภาพประกอบที่ 8
2. ชนิดปลายปิด หรือเป็นวงปิด ดังภาพประกอบที่ 10
3. ชนิดเชื่อมโยงข้ามชุด คล้ายชนิดที่ 1 แต่มีการเขียนเส้นเชื่อมโยงข้ามกลุ่มในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ดังภาพประกอบที่ 11
4. ชนิดกระจายออกจากมโนทัศน์หลัก โดยเขียนแตกออกไปทุกทิศทาง ซึ่งบางแห่งเรียกว่า Spider gram หรือ Spider Map หรือ Mind Mapping ดังภาพประกอบที่ 12

มนัส บุญประกอบ (2542: 49) ได้เสนอรูปแบบของผังมโนทัศน์เพิ่มเติมจาก ดร.เมิร์ล ตัน อีกรูปแบบหนึ่ง เป็นรูปแบบที่ 5 คือ

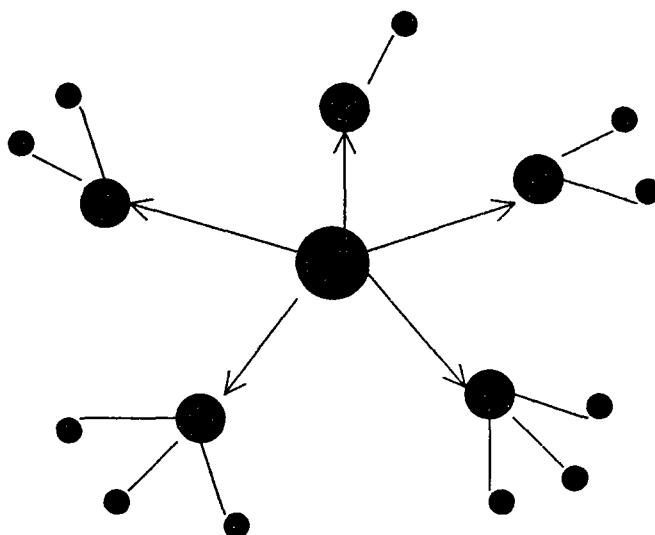
5. ชนิดผสมผสาน โดยมีการเขียนปนกันมากกว่าหนึ่งรูปแบบในผังมโนทัศน์หนึ่งๆ ดังภาพประกอบที่ 13

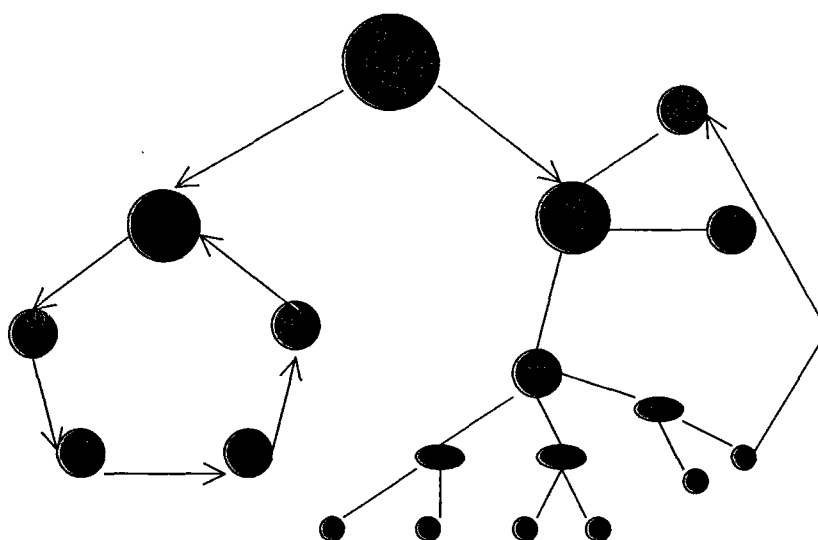
ภาพประกอบ 10 โครงสร้างผังมโนทัศน์ชนิดปลายปิด

ภาพประกอบ 11 โครงสร้างผังมโนทัศน์ชนิดเชื่อมโยงข้ามชุด

ภาพประกอบ 12 โครงสร้างผังมโนทัศน์ชนิดกระจายออก

ภาพประกอบ 13 โครงสร้างผังมโนทัศน์ชนิดผสมผสาน

4.10 การสอนสร้างผังมโนทัศน์

โนแวก และ โกวิน (2534: 37-40) เสนอขั้นตอนในการสร้างผังมโนทัศน์ไว้ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 กิจกรรมการเตรียมตัวเพื่อสร้างผังมโนทัศน์

1.1 ให้ชุดของคำที่นักเรียนคุ้นเคย 2 ชุด โดยเขียนบนกระดานหรือเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ คำชุดหนึ่งเป็นวัตถุ เช่น รถยนต์ สุนัข แก้ว ดินไม้ เมฆ หนังสือ ฯลฯ คำอีกชุดหนึ่งเป็นเหตุการณ์ เช่น ฝนตก การเล่น การคิด ฟาร์อง งานวันเกิด ฯลฯ แล้วให้นักเรียนบอกความแตกต่างของคำทั้ง 2 ชุด ครูพยายามช่วยให้นักเรียนบอกได้ว่าคำชุดแรกเป็นวัตถุ คำชุดที่ 2 เป็นเหตุการณ์

1.2 ให้นักเรียนอธิบายถึงสิ่งที่คิดเมื่อได้ยินคำต่าง ๆ เช่น รถยนต์ สุนัข ครูอธิบายให้เห็นว่าแม้จะใช้คำเดียวกันแต่แต่ละคนก็คิดสิ่งที่แตกต่างกันบ้าง ภาพที่เกิดขึ้นในสมองสำหรับคำเหล่านี้เรียกว่ามโนทัศน์ แล้วอธิบายความหมายของมโนทัศน์

1.3 ทำกิจกรรมเช่นเดียวกับข้อ 1.2 แต่ใช้ชุดของคำที่เป็นเหตุการณ์ และชี้ให้เห็นความแตกต่างที่เกิดขึ้นในสมอง ครูเพิ่มเติมว่า การที่คนเราเข้าใจไม่ตรงกันเป็นเพราะว่าแต่ละคนมีมโนทัศน์ที่ไม่เหมือนกันแม้ว่าจะเป็นมโนทัศน์ของสิ่งเดียวกัน คำเป็นสิ่งที่บอกมโนทัศน์ แต่คนเราได้รับความหมายของคำแต่ละคำแตกต่างกัน จึงทำให้เกิดมโนทัศน์แตกต่างกัน

1.4 ครูเขียนคำว่า เป็น ที่ไหน คือ นั่น แล้ว ด้วย ไว้บนกระดานแล้วถามนักเรียนว่าเกิดภาพอะไรขึ้นในใจ เมื่อได้ยินคำเหล่านี้ คำเหล่านี้ไม่ใช่คำที่ทำให้เกิดมโนทัศน์ เราเรียกว่า คำเชื่อม จะใช้เชื่อมระหว่างมโนทัศน์เพื่อสร้างประโยคที่มีความหมาย

1.5 ครูอธิบายว่าวิสามานยนาม ไม่ใช่คำที่ทำให้เกิดมโนทัศน์ แต่เป็นเพียงชื่อเฉพาะของคน เหตุการณ์ สถานที่ หรือวัตถุ ยกตัวอย่างเพื่อให้นักเรียนเห็นความแตกต่างระหว่างคำสามัญที่แสดงเหตุการณ์หรือวัตถุ กับคำวิสามานยนามซึ่งเป็นคำเฉพาะ เช่น ชื่อคน

1.6 ครูยกตัวอย่างมโนทัศน์ 2 มโนทัศน์และคำเชื่อม แล้วสร้างเป็นประโยคสั้นๆ บนกระดานเพื่ออธิบายให้เห็นว่าคำแสดงมโนทัศน์รวมกับคำเชื่อมตามที่เราใช้กันอยู่นั้นสามารถสื่อความหมายได้อย่างไร เช่น สุนัขกำลังวิ่งอยู่ มีเมฆและฟาร์อง

1.7 ให้นักเรียนแต่งประโยคสั้นๆ แล้วบอกว่าคำใดเป็นคำมโนทัศน์และคำใดเป็นคำเชื่อม

1.8 ถ้ามีนักเรียนต่างภาษาอยู่ในชั้น ก็ให้นักเรียนคนนั้นบอกคำที่เป็นวัตถุ หรือเหตุการณ์เป็นภาษาของเขา แล้วบอกให้นักเรียนในชั้นทราบว่าเขาไม่ใช้สิ่งที่จะใช้บอกมโนทัศน์ แต่เป็นเครื่องหมายที่ใช้สำหรับมโนภาพนั้นๆ

1.9 ให้คำใหม่ที่นักเรียนยังไม่คุ้นเคย เช่น ห้าม โหม คร่า คำเหล่านี้ใช้แทนมโนทัศน์ที่นักเรียนรู้อยู่แล้ว แต่มีความหมายพิเศษ ช่วยให้นักเรียนมองเห็นว่าความหมายของมโนทัศน์ไม่เคร่งครัดและไม่ตายตัวแต่สามารถขยายตัวและเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเราเรียนมากขึ้น

1.10 เลือกเนื้อหาตอนที่มีสาระชัดเจนตอนใดตอนหนึ่ง ทำสำเนาแจกให้นักเรียนอ่านแล้วบอกมโนทัศน์ที่สำคัญ

ขั้นที่ 2 กิจกรรมสร้างผังมโนทัศน์

2.1 เลือกข้อความจากตำราเรียนหรือสิ่งพิมพ์อื่น 1-2 ย่อหน้า ให้นักเรียนอ่านแล้วเลือกมโนทัศน์สำคัญที่ทำให้เกิดความเข้าใจความหมายของบทอ่าน แล้วนำมโนทัศน์เหล่านี้เขียนบนกระดาน จากนั้นให้นักเรียนอภิปรายว่ามโนทัศน์ใดสำคัญที่สุด มโนทัศน์ใดมีความหมายกว้างที่สุด

2.2 เขียนมโนทัศน์ที่มีความหมายกว้างสุดไว้ด้านบน แล้วเรียงลำดับมโนทัศน์จากมโนทัศน์กว้างไปสู่มโนทัศน์แคบ ซึ่งนักเรียนอาจเรียงลำดับไม่ตรงกัน แสดงให้เห็นว่าความหมายจากบทอ่านอาจเป็นได้ต่างๆ กันไป

2.3 ให้นักเรียนเริ่มสร้างผังมโนทัศน์ โดยใช้ชุดของคำที่เรียงลำดับไว้ก่อนและเลือกคำที่เหมาะสมที่จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ วิธีที่จะช่วยฝึกนักเรียนให้สร้างผังมโนทัศน์ได้ดี คือเขียนคำเชื่อมและมโนทัศน์ลงในกระดาษสี่เหลี่ยมแล้วนำมาทดลองจัดผังมโนทัศน์จนกระทั่งได้ผังที่เหมาะสม

2.4 พิจารณาคำเชื่อมระหว่างมโนทัศน์ตอนใดตอนหนึ่งของผัง ให้นักเรียนช่วยกันเลือกคำเชื่อมสำหรับเส้นโยง

2.5 ผังมโนทัศน์ที่เขียนขึ้นครั้งแรกอาจไม่เหมาะสมนัก ควรสร้างใหม่ และชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจว่า บางครั้งต้องสร้างใหม่ 2-3 ครั้งจึงจะได้ผังมโนทัศน์ที่ดี

2.6 ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงเกณฑ์การให้คะแนนผังมโนทัศน์ แล้วให้คะแนนผังมโนทัศน์ที่สร้างขึ้น ชี้ให้เห็นโครงสร้างที่ควรเปลี่ยนแปลงซึ่งอาจช่วยให้ความหมายดีขึ้น

2.7 ให้นักเรียนเลือกเนื้อหาตอนใดตอนหนึ่งของหนังสือเรียน แล้วดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2.1-2.6 อีกครั้งหนึ่งด้วยตนเอง หรือเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 2-3 คน

2.8 เสนอผังมโนทัศน์ที่สร้างขึ้นต่อชั้นเรียนโดยเขียนบนกระดาน หรือใช้เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ ให้ผู้สร้างผังอ่านให้นักเรียนในชั้นเข้าใจให้ชัดเจน

2.9 ให้นักเรียนสร้างผังมโนทัศน์สำหรับแนวคิดที่สำคัญๆ ในเรื่องที่นักเรียนสนใจ นำมาติดไว้ในห้องและสนับสนุนให้มีการอภิปรายกันอย่างไม่เป็นทางการ

2.10 รวบรวมคำถามเกี่ยวกับการสร้างผังมโนทัศน์ ในบททดสอบต่อไปเพื่อแสดงให้เห็นชัดเจนว่าการสร้างผังมโนทัศน์เป็นวิธีการประเมินที่เที่ยงตรง ซึ่งต้องใช้ความคิดอย่างหนัก และใช้เป็นเครื่องแสดงถึงความเข้าใจเนื้อหาวิชาได้

4.11 ประโยชน์ของผังมโนทัศน์

โนแวก และ โกวิน (Novak & Gowin, 1984: 40-54) กล่าวถึงประโยชน์ของผังมโนทัศน์สรุปได้ดังนี้

1. ใช้ผังมโนทัศน์ในการสำรวจความรู้พื้นฐานของนักเรียน โดยใช้สำรวจความรู้ที่นักเรียนมีมาก่อนเพื่อนำไปใช้ในการเตรียมการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียน
2. ใช้ผังมโนทัศน์แสดงความสัมพันธ์ของมโนทัศน์ต่างๆ ที่อยู่ในความคิดของนักเรียนซึ่งจะทำให้ทราบถ้านักเรียนกำลังคิดอะไร และกำลังจะคิดทำอะไรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ คล้ายกับเดินทางโดยใช้แผนที่

3. ใช้ผังมโนทัศน์ในการสรุปความหมายจากตำรา ซึ่งจะทำให้ประหยัดเวลาในการอ่านครั้งต่อไป และไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการอ่าน

4. ใช้ผังมโนทัศน์ในการสรุปความหมายจากการปฏิบัติในห้องปฏิบัติการ หรือในการปฏิบัติการภาคสนาม ผังมโนทัศน์จะเป็นแนวทางให้นักเรียนว่าควรจะทำอะไรบ้าง สังเกตสิ่งใดบ้างเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

5. ใช้ผังมโนทัศน์เป็นเครื่องมือในการจดบันทึกการอ่านจากหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร

6. ใช้ผังมโนทัศน์ในการวางแผนการเขียนงานทางวิชาการ หรือการเขียนรายงาน

อัลท์ (Ault, 1985: 42) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของผังมโนทัศน์ไว้ ดังนี้

1. ใช้ผังมโนทัศน์ในการเตรียมการสอน ซึ่งจะช่วยบูรณาการเนื้อหาวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน
2. ใช้ผังมโนทัศน์ในการวางแผนประเมินหลักสูตร
3. ใช้ผังมโนทัศน์เป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นอภิปราย
4. ใช้ผังมโนทัศน์เป็นแนวทางในการปฏิบัติการทดลอง จะทำให้นักเรียนเข้าใจและปฏิบัติการทดลองได้ตามวัตถุประสงค์

5. ใช้ผังมโนทัศน์ในการจับใจความสำคัญจากตำราเรียน จะทำให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น

6. ใช้ผังมโนทัศน์ในการตอบข้อสอบแทนการเขียนตอบ

มนัส บุญประกอบ (2542: 50-51) กล่าวว่าผังมโนทัศน์อาจจะเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนา ส จี ปุ ลิ ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจนักปราชญ์ ได้ดังต่อไปนี้

1. “ส” หมายถึง สารความรู้ที่ได้จากการฟังผู้รู้ หรือการอ่านเอกสาร ตำรา นำสารความรู้นั้นมาย่อเป็นผังมโนทัศน์จะช่วยให้เห็นภาพรวมของทั้งเรื่องได้

2. “จ” หมายถึง การใช้ความคิด จินตนาการและการคิดวิเคราะห์ เมื่อต้องการคิดถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ใช้การระดมความคิดโดยคิดคนเดียวหรือคิดรวมกับเพื่อน แล้วเขียนสิ่งที่คิดได้ลงไปบนกระดาษโดยไม่วิพากษ์วิจารณ์ จากนั้นมองหาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ต่างๆ จัดเป็นกลุ่มแล้วเชื่อมโยงความสัมพันธ์ อาจนำไปสู่แนวความคิดใหม่ๆ แดกก็ออกไปได้อีก ซึ่งผังมโนทัศน์นี้เป็นเครื่องมือช่วยในการจัดระบบความคิดได้อย่างดี

3. “ป” หมายถึง การถามหรือสัมภาษณ์บุคคล เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นความรู้ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยการเขียนเป็นผังมโนทัศน์คร่าวๆ หรือโดยละเอียดไว้ก่อนว่าควรจะซักถามหรือสัมภาษณ์ประเด็นใดบ้าง มีลำดับก่อนหลัง และประเด็นที่เชื่อมโยงกันอย่างไรบ้าง

4. “ลิ” หมายถึง การเขียนที่อาจเป็นการเขียนโครงร่างความคิดเกี่ยวกับบทความหรือการสังเคราะห์แนวคิดเขียนรายงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แม้กระทั่งการเขียนเรียงความและการเขียนเนื้อหาความรู้เป็นบท เป็นเล่ม โดยการระดมความคิดของตนในรูปผังมโนทัศน์ก่อนแล้วจึงเขียนเป็นประโยค ข้อความได้เป็นเรื่องราวที่ละเอียดลออมากขึ้น

ประโยชน์ของผังมโนทัศน์ดังกล่าว สามารถสรุปได้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. ใช้ผังมโนทัศน์ในการวางแผนการดำเนินงานต่างๆ ก่อนลงมือปฏิบัติ เพื่อให้งานนั้นดำเนินไปตามขั้นตอน สะดวกและง่ายขึ้น

2. ใช้ผังมโนทัศน์เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ โดยการสรุปความรู้ที่ได้จากการอ่านเอกสาร ตำรา ต่างๆ เขียนเป็นผังมโนทัศน์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของเนื้อหาทั้งหมด สามารถใช้อ่านทบทวนได้เมื่อ ต้องการ และจดจำได้นาน

3. ใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการให้สรุปสิ่งที่เรียนเป็นผัง มโนทัศน์ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจเนื้อหาที่เรียน

4.12 งานวิจัยเกี่ยวกับผังมโนทัศน์

งานวิจัยต่างประเทศ

คาร์เตอร์ (Carter. 1985: 674-A) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบนักเรียนที่เรียนโดยวิธีการสอน อ่านแบบ 5 ชั้นและนักเรียนที่เรียนโดยใช้เทคนิคโยงความสัมพันธ์ความหมายกับนักเรียนที่มีความผิดปกติ ทางร่างกายที่เรียนอยู่ในระดับ 3, 4 และ 5 ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่เรียนโดยการสร้างผังโยง ความสัมพันธ์ความหมายสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยการอ่านแบบ 5 ชั้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ลอนคาริก (Loncaric. 1986: 2006-A) ได้ศึกษาผลการใช้ผังมโนทัศน์ในการเรียนวิชา สังคมศึกษาที่มีต่อมโนทัศน์ทางสังคม โดยกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแบ่งนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มที่มี ความสามารถในการอ่านระดับสูง ระดับกลาง และระดับต่ำ โดยใช้แบบทดสอบ Gates-Mac Genetics Reading Test ซึ่งกลุ่มทดลองจะได้รับการสอนให้สร้างผังมโนทัศน์ก่อนเรียนวิชาสังคม ส่วนกลุ่มควบคุม ไม่ได้รับการสอนให้สร้างผังมโนทัศน์ ผลการวิจัยพบว่าคะแนนจากแบบทดสอบของกลุ่มทดลองและกลุ่ม ควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านระดับสูง ระดับ กลางและระดับต่ำ

โบโดลัส (Bodolus. 1987: 3387-A) ได้ศึกษาหาทวิการใช้ผังมโนทัศน์เพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้ อย่างมีความหมายของนักเรียนเกรด 9 ในวิชาวิทยาศาสตร์ ในด้านการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงเจตคติ โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ กลุ่มที่ 2 ได้รับการสอน แบบปกติ และกลุ่มที่ 3 ไม่ได้รับการสอนแบบปกติและไม่ได้ใช้ผังมโนทัศน์ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มที่ได้รับการ สอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับการสอนแบบปกติมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการสอนแบบปกติและไม่ได้ใช้ ผังมโนทัศน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับ การสอนแบบปกติเพียงเล็กน้อย

เฮนซ์-ฟราย และ โนวาค (Heinze-Fry & Novak. 1990) ได้วิจัยพบว่าการเรียนการสอนโดยใช้ ผังมโนทัศน์ประกอบการสอนแบบมีเงื่อนไขมีผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ วิชาวิทยาศาสตร์สูงกว่าการสอนแบบปกติ

เบรนแนน (Brennan. 1996: 1965-A) ได้ศึกษาผลของการใช้ผังมโนทัศน์ที่มีต่อการสอนวิชา วิทยาศาสตร์ของนักเรียนโรงเรียนอนุบาล โดยสำรวจความคิดเห็นครูผู้สอนในโรงเรียนอนุบาลที่ได้รับการฝึก สร้างผังมโนทัศน์ ผลการสำรวจพบว่าเด็กในโรงเรียนอนุบาลที่ได้รับการสอนให้สร้างผังมโนทัศน์จากครู สามารถรวบรวมข้อมูลและเชื่อมโยงความคิดบนแผนผังที่สร้างได้

สติร์ม (Sturm, 1996) ได้ศึกษาผลของการสร้างผังมโนทัศน์ในการเขียนเรื่องอธิบายโดยการสร้างผังมโนทัศน์ด้วยมือและใช้คอมพิวเตอร์ของนักเรียนระดับ 8 ที่ด้อยความสามารถทางการเรียนและด้วยความสามารถทางการอ่าน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ด้อยความสามารถทางการเรียนและด้วยความสามารถทางการอ่านทั้งกลุ่มที่สร้างผังมโนทัศน์ด้วยมือและใช้คอมพิวเตอร์มีความสามารถทางการเขียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยในประเทศ

นพดล ปู่ชูประเสริฐ (2534) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการอภิปรายและการทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่าน (Story Map) ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักเรียนที่เรียนด้วยการทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่านสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการอภิปรายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กาญจนาภรณ์ เผือกนาค (2535) ได้ทดลองสอนวิทยาศาสตร์เรื่องบรรยากาศกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการสอนแบบใช้แผนภูมิโมเมติกกับการสอนตามปกติ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบใช้แผนภูมิโมเมติกกับการสอนตามปกติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีความคงทนในการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิฑูรย์ ตั้งพงษ์ (2536) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมผังความสัมพันธ์ของความหมายกับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนโดยใช้กิจกรรมผังโยงความสัมพันธ์ของความหมายสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการโดยใช้กิจกรรมตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศุภลักษณ์ ทองสนธิ (2536) ได้ศึกษาผลการใช้เทคนิคการสอนแบบจัดกรอบมโนทัศน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนของนักเรียนในวิชาเคมีกับการสอนแบบบรรยายผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบจัดกรอบมโนทัศน์มีการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนเป็นมโนทัศน์ที่ถูกต้อง 7 มโนทัศน์จากทั้งหมด 10 มโนทัศน์ สำหรับนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบบรรยายไม่มีการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนเป็นมโนทัศน์ที่ถูกต้องในทุกมโนทัศน์

หทัยรัช รังสุวรรณ (2539) ศึกษาผลการสอนโดยใช้แผนที่มโนมิตที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ ชีวภาพ ด้านมโนมิตทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการจำแนกมโนมิตเกี่ยวกับความสัมพันธ์ และมโนมิตเกี่ยวกับทฤษฎี และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านมโนมิตทางวิทยาศาสตร์ทั้ง 3 ด้าน และความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนที่มโนมิตกับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อัญชลี ดนันทน์ และคณะ (2542) ได้ศึกษาผลของการใช้แผนภูมิโมเมติกในการสรุปบทเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการพัฒนาแผนการสอนเพื่อเสริมทักษะการคิดในหลักสูตรโรงเรียนมัธยมศึกษา วิชาสังคมศึกษา ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส ผลการวิจัยพบว่า การใช้แผนการสอนโดยใช้แผนภูมิโมเมติกในการสรุปบทเรียนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้น

ภัทราภรณ์ พิทักษ์ธรรม (2543) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ โดยใช้กิจกรรมสร้างแผนภูมิโน้ตส์กับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ โดยใช้กิจกรรมสร้างแผนภูมิโน้ตส์กับการสอนตามคู่มือครูมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มนมนัส สุดสิน (2543) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ 4 ด้าน คือ ด้านความรู้-ความจำ ด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ และด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ห้วงการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ประกอบการเขียนแผนผังมโนทัศน์กับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ประกอบการเขียนแผนผังมโนทัศน์กับการสอนตามคู่มือครู มีผลสัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ห้วงการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศิริพร ทูเครือ (2544) ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้แผนผังมโนทัศน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้แผนผังมโนทัศน์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัยการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์สรุปได้ว่า การสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์นำมาใช้สอนได้ไม่จำกัดระดับชั้น และใช้ได้กับทุกวิชา ซึ่งนักเรียนที่ได้รับการสอนให้สร้างผังมโนทัศน์ นอกจากจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นแล้วยังมีความคงทนในการเรียนรู้ด้วย

5. เอกสารเกี่ยวกับการสอนตามคู่มือครู

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525: 1) ให้ความหมายว่า คู่มือครู คือเอกสารสำหรับช่วยให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาของบทเรียนอย่างลึกซึ้ง และชัดเจน ตลอดจนทราบแนววิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ

ในคู่มือครู กรมวิชาการ (2521: 5) ได้อธิบายรายละเอียดไว้ว่า ประกอบด้วย

1. คำแนะนำการใช้หลักสูตร และหนังสือแบบเรียน
2. จุดประสงค์ในการใช้คู่มือครู เรียบเรียงขึ้นเพื่อให้ครูใช้ในการเรียนการสอนได้สะดวก โดยชี้แจงและคลี่คลายความหมายทุกตอนทีเนื้อหาซับซ้อนเกินไปให้เข้าใจแจ่มชัด
3. เนื้อหาสาระประกอบด้วยคำนำ คำชี้แจงในการใช้คู่มือครูในแต่ละบทเรียน ซึ่งจะมีโครงสร้างเหมือนกัน คือ ประกอบด้วยจุดประสงค์ทั่วไป จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหาสาระโดยสรุป เนื้อหาประกอบข้อเสนอแนะวิธีสอน และการจัดกิจกรรม สื่อการสอน การวัดผลและประเมินผล หนังสืออ่านประกอบ และหนังสืออุเทศ

4. วิธีการใช้คู่มือครู ครูควรใช้คู่มือครูประกอบการสอน โดยตลอด จะทำให้การสอนดำเนินไปโดยสะดวกยิ่งขึ้น

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525: ก-ข) ได้ชี้แจงการใช้คู่มือครูไว้ ดังนี้

1. ผู้สอนควรอ่านข้อสังเขปเนื้อความในตอนต้นของคู่มือครูให้ตลอดเสียก่อนแล้วจึงทำความเข้าใจในรายละเอียดที่กล่าวในหนังสือเรียนต่อไป เพราะการทำสังเขปไม่ได้เรียงไปตามข้อความที่กล่าวตามย่อหน้าในหนังสือเรียน บางตอนในหนังสือมีแยกเป็นข้อๆ อย่างละเอียดอยู่แล้ว ในข้อสังเขปอาจจะรวมข้อย่อยๆ 2-3 ข้อเป็นข้อสังเขปข้อเดียว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจเป็นสำคัญ ครูจึงควรอ่านข้อสังเขปให้ตลอดเสียก่อน

2. คู่มือสำหรับแต่ละบท มักมีคำชี้แจงเนื้อความสำคัญของบทเรียน ในหนังสือเรียนอาจมีตัวอย่างเพิ่มเติมจากที่มีไว้แล้วในหนังสือเรียนนั้น บางบทเห็นว่าเนื้อความชัดเจนแล้วก็ให้มีตัวอย่างเพิ่มเติมอีก ตามปกติจะมีข้อเสนอแนะการสอนประจำบท แต่ละข้อเสนอไม่ใช่ข้อกำหนดให้กระทำ ดังนั้นเมื่อครูอ่านข้อเสนอนั้นแล้ว ถ้าครูคิดวิธีของตนเองและปรับปรุง หรือดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพโรงเรียน หรือท้องถิ่นเป็นการสมควร

3. สำหรับบางบทมีความรู้เพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือไปจากหนังสือเรียน โดยมุ่งหวังที่จะให้ครูได้ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง หรือถ้าโรงเรียนใดมีนักเรียนบางกลุ่ม หรือบางคนมีศักยภาพสูง ครูอาจเพิ่มเติมความรู้ให้แก่เด็กนักเรียนก็ได้ การเสริมความรู้ย่อมไม่ถือเกณฑ์ที่จะต้องให้คนรู้เฉพาะที่มีในหนังสือหรือมีในคู่มือครู อาจเสริมความรู้ให้แก่เด็กนักเรียนที่มีศักยภาพสูงให้กว้างขวางหรือลึกซึ้งยิ่งขึ้นจากแหล่งวิทยาการใดหรือกลวิธีใดก็ได้

การสอนตามคู่มือครูจะประสบผลสำเร็จได้ถ้าครูได้ศึกษาและทำความเข้าใจการใช้คู่มือครูให้ละเอียดถี่ถ้วน รู้จักยืดหยุ่น นำไปใช้ให้เหมาะสมกับนักเรียนและท้องถิ่น

ส่วนประกอบของคู่มือครู กรมวิชาการ มีดังนี้

1. จุดประสงค์ของการสอน
2. ข้อคิดที่ได้จากเรื่อง
3. ข้อเสนอแนะในการสอน
4. ความรู้ประกอบ
5. หนังสืออ่านประกอบ

คำแนะนำทั่วไปสำหรับครู กรมวิชาการ (2536: 1-12) ได้เสนอแนะกลวิธีการสอนภาษาไทย ดังนี้

1. ควรมีการทดสอบนักเรียนก่อนที่จะเริ่มสอน เพราะครูจะได้ทราบสมรรถภาพของนักเรียนก่อนที่จะเริ่มสอน โดยแยกออกเป็นทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

2. เนื้อหาแต่ละบทมีการตัดตอนมาจากหนังสือเรื่องยาวที่เป็นวรรณกรรมที่ได้รับการยกย่อง จึงควรให้นักเรียนได้อ่านจนเป็นที่เข้าใจ ชี้ให้เห็นคุณค่าในด้านความรู้ ข้อคิดเห็น และด้านศิลปะการใช้ถ้อยคำ

3. การอ่านเรื่องที่ตัดตอนมาจากหนังสือเรื่องยาว เช่น นิยาย หรือบทความควรใช้เกณฑ์ในการอ่านให้เหมาะสมกับบทที่อ่าน ครูควรทราบว่านิทาน นิยาย บทความ หรือที่อ่านใช้โวหารอะไร สำหรับนักเรียนอาจจะให้เพียงผิวเผิน ไม่จำเป็นต้องให้นักเรียนจดจำมาก ยกเว้นโวหารเด่นๆ อาจจะยกตัวอย่างให้ฟัง

4. เลือกฝึกทักษะที่ฝึกยาก เช่น ทักษะการอ่านในใจ เป็นทักษะที่ต้องอาศัยการฝึกฝนให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน ต้องอาศัยเวลานาน นักเรียนไม่สามารถฝึกได้ด้วยตนเองต้องฝึกจากครู

5. ครูควรใช้แบบฝึกหัดตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดให้ หรือตามความต้องการที่จะฝึก เช่น การทำแบบฝึกหัด จะเป็นการฝึกความจำ

6. การสอนจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่าในช่วงต้นๆ การสอนจะดำเนินไปอย่างช้าๆ แต่ตอนหลังจะรวดเร็วขึ้น ไม่ต้องกังวลว่าจะสอนช้า เมื่อนักเรียนเกิดความชำนาญก็จะปรับให้คล่องแคล่วขึ้น

7. ต้องคำนึงถึงศักยภาพ คือความสามารถของนักเรียนซึ่งอยู่ในตัวนักเรียน ถ้าถูกยั่วยุจึงจะนำมาใช้ และสมรรถภาพ คือ ความสามารถเฉพาะด้านที่ปรากฏให้เห็น วิธีการพัฒนาสมรรถภาพ คือต้องให้นักเรียนประกอบกิจกรรม เช่น นักเรียนที่มีสมรรถภาพสูงช่วยนักเรียนที่มีสมรรถภาพต่ำ

8. ควรมีการแบ่งกลุ่มนักเรียนเพื่อการสอน การแลกเปลี่ยนความคิด การทำงานร่วมกัน และเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

9. การฝึกทักษะควรมีการฝึกทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน เพราะนักเรียนจะได้เกิดความแม่นยำ ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสร้างความสัมพันธ์อันดีของนักเรียนกับผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองอาจมีส่วนช่วยเหลือในการทำการบ้าน

10. งานที่นักเรียนทำเป็นการบ้าน ควรมีลักษณะ คือ ให้คัดลอกบทกลอน ให้หาความหมาย คำศัพท์ในเรื่องที่สอน ทำแบบฝึกหัดท้ายบท ให้เขียนงานต่างๆ เช่น ย่อความ แต่งบทร้อยกรอง

11. รวบรวมคำศัพท์ไว้ท้ายบทเรียนตามตัวอักษร จะได้เป็นการฝึกค้นหาคำที่เรียงตามตัวอักษรด้วยความชำนาญที่น้อย และเห็นคุณค่าการจำตัวอักษรจาก ก ถึง ฮ ว่ามีความสำคัญ และครูควรให้นักเรียนใช้พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานและอธิบายวิธีการใช้

12. ครูควรแนะนำให้นักเรียนอ่านประวัติผู้แต่ง จะอ่านเมื่อจบแล้วหรือกลางๆ บทก็ได้ ประวัติผู้แต่งมักเกี่ยวโยงกับเรื่องที่เขียน ไม่จำเป็นต้องท่องจำ

13. ครูควรทำแผนการสอน และควรได้ประชุมปรึกษากัน ส่วนวิธีสอนก็แล้วแต่กลุ่มโรงเรียนจะใช้

14. ควรทดสอบหลังสิ้นสุดบทเรียน

15. สื่อการสอนควรพิจารณาเลือกให้เหมาะสมกับบทเรียนและจุดประสงค์

16. ครูควรพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ซึ่งต้องสัมพันธ์กับบทเรียนและมีประโยชน์กับนักเรียนให้มากที่สุด

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ครูผู้สอนต้องเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู มีความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู มีความสามารถทางการเขียนแตกต่างกัน
3. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์มีความเข้าใจในการอ่านก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกัน
4. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์มีความสามารถทางการเขียนก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกัน
5. นักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูมีความเข้าใจในการอ่านก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกัน
6. นักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูมีความสามารถทางการเขียนก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ
4. การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ศึกษาค้นคว้านี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดแพรกษา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 4 ห้องเรียน รวม 145 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดแพรกษา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 2 ห้องเรียน จากทั้งหมด 4 ห้องเรียน จำนวน 60 คน แล้วจับฉลากเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน และเป็นกลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ประกอบการสอน คือ

- 2.1.1 แผนการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ สำหรับกลุ่มทดลอง
- 2.1.2 แผนการสอนตามคู่มือครู สำหรับกลุ่มควบคุม

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ

- 2.2.1 แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านภาษาไทย
- 2.2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถทางการเขียนภาษาไทย

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ประกอบการสอน

สร้างแผนการสอน ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.1.1 ศึกษาหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา และขอบข่ายเนื้อหาวิชาภาษาไทย ท 101 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) เพื่อกำหนดจุดประสงค์และขอบข่ายเนื้อหา

3.1.2 กำหนดเนื้อหา ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกมาจากหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1 วารสาร นิตยสาร หนังสือ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ โดยพิจารณาลักษณะของเนื้อหาความจากหนังสือแบบเรียน จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษา จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมและอิงอรรถลักษณะทางภาษา 4 ชนิด คือ เรื่องจากประสบการณ์ รายงาน การอธิบาย และเรื่องเล่าเชิงจินตนาการ

3.1.3 สร้างแผนการสอน 2 วิธี คือ

3.1.3.1 แผนการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ มีทั้งหมด 4 แผน ใช้เวลาสอนแผนละ 5 คาบ โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ และกำหนดขั้นตอนการสอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ครูบอกชื่อเรื่องที่กำหนดให้นักเรียนอ่าน และสนทนาเกี่ยวกับชื่อเรื่อง เพื่อสร้างความสนใจและโยงประสบการณ์เดิมของนักเรียนกับเรื่องที่อ่าน ครูเขียนประสบการณ์ของนักเรียนแต่ละคนเป็นคำมโนทัศน์ แล้วเขียนเชื่อมโยงเป็นผังมโนทัศน์

ขั้นที่ 2 นักเรียนศึกษาใบความรู้เรื่อง ผังมโนทัศน์ และการอ่านจับใจความสำคัญ แล้วสรุปสาระสำคัญ

ขั้นที่ 3 นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน อ่านเนื้อเรื่องที่ละตอน สรุปสาระสำคัญ และรายละเอียดของเรื่องจากคำถาม เช่น เรื่องนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ใจความสำคัญในแต่ละย่อหน้าคืออะไร มีข้อความใดสนับสนุนบ้าง แล้วเขียนเป็นคำมโนทัศน์ จากนั้นนำคำมโนทัศน์มาจัดประเภทและลำดับ เขียนเป็นผังมโนทัศน์ ตัวแทนกลุ่มอธิบายผังมโนทัศน์ที่เขียนขึ้น ครูเสนอแนะเพิ่มเติม

ขั้นที่ 4 นักเรียนศึกษาใบความรู้เรื่องการเขียนเรียงความ และอรรถลักษณะของเรื่อง

ขั้นที่ 5 นักเรียนทบทวนเนื้อเรื่องร่วมกันโดยใช้ผังมโนทัศน์ และอภิปรายอรรถลักษณะของเรื่องที่ได้อ่านแล้ว

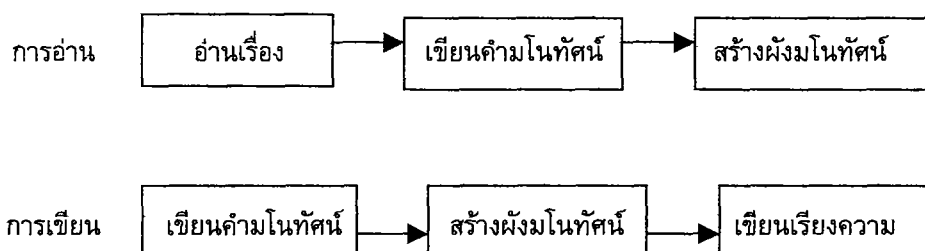
ขั้นที่ 6 นักเรียนคิดเรื่องที่จะเขียนโดยแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 6 คน ระดมความคิด เขียนเป็นคำมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะเขียน

ขั้นที่ 7 นักเรียนแต่ละกลุ่มจัดประเภทและลำดับของคำมโนทัศน์เขียนเป็นผังมโนทัศน์ ครูตรวจแก้ไข นักเรียนนำไปปรับปรุง และใช้เป็นโครงเรื่องในการเขียนเรียงความ

ขั้นที่ 8 นักเรียนแต่ละกลุ่มเขียนเรียงความจากผังมโนทัศน์โครงเรื่อง โดยใช้ อรรถลักษณะเดียวกับเรื่องที่อ่าน แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงาน ครูและนักเรียนร่วมกันพิจารณาแก้ไขถ้อยคำสำนวน

ขั้นที่ 9 นักเรียนแต่ละคนเขียนเรื่องใหม่โดยทำผังมโนทัศน์ แล้วนำไปเขียนเรื่องโดยใช้ อรรถลักษณะเดิม

ขั้นตอนการใช้ผังมโนทัศน์ในการสอนอ่านและเขียน แสดงเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 14 ขั้นตอนการสอนอ่านและเขียนโดยใช้ผังมโนทัศน์

3.1.3.2 แผนการสอนตามคู่มือครู มีทั้งหมด 4 แผน ใช้เวลาสอนแผนละ 5 คาบ โดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามคู่มือครู กรมวิชาการ และกำหนดขั้นตอนการสอนดังนี้

ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ

ครูใช้รูปภาพกระตุ้นความสนใจ หรือสนทนาซักถาม

ขั้นที่ 2 แจงจุดประสงค์

ครูแจ้งให้นักเรียนทราบว่าเมื่ออ่านเรื่องแล้วต้องจับใจความสำคัญและเขียนสรุปความจากเรื่องที่อ่านได้

ขั้นที่ 3 ให้แนวทางการเรียนรู้

นักเรียนศึกษาไปความรู้เรื่องการจับใจความสำคัญ การเขียนเรียงความ และอรรถลักษณะของเรื่อง จากนั้น ครูและนักเรียนช่วยกันสรุป โดยชี้แนวทางในการค้นหาสาระสำคัญของเรื่องและการเขียนเรียงความ

ขั้นที่ 4 ให้นือหาแก่นักเรียน

นักเรียนอ่านเรื่องแล้วสนทนาซักถามเกี่ยวกับเนื้อเรื่อง และเขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง

ขั้นที่ 5 ส่งเสริมความแม่นยำ

นักเรียนวางแผนการเขียนเรียงความ โดยให้มีอรรถลักษณะเดียวกันกับเรื่องที่อ่าน จากนั้นเขียนเรื่องให้สมบูรณ์ นำเสนอหน้าชั้น ครูและนักเรียนช่วยกันแก้ไข นักเรียนนำไปแก้ไขปรับปรุง

ขั้นที่ 6 ประเมินผล

ครูตรวจงานนักเรียนแต่ละคน

3.1.4 นำแผนการสอนทั้ง 2 วิธี เสนอกรรมการผู้ควบคุมปริญญานิพนธ์ เพื่อตรวจความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและโครงสร้างพร้อมทั้งขอคำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไข

3.1.5 นำแผนการสอนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและโครงสร้าง โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย จำนวน 3 ท่าน

3.1.6 นำแผนการสอนที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนป้อมพระจุลจอมเกล้า จำนวน 30 คน เพื่อหาข้อบกพร่องด้านการสื่อความหมาย เวลาที่เหมาะสมของขั้นตอนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ในการสอน

3.1.7 นำผลการทดลองและข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขแผนการสอน ก่อนนำไปใช้จริง

3.2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

3.2.1 แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านภาษาไทย เป็นข้อสอบแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก ผู้วิจัยดำเนินการสร้าง ดังนี้

3.2.1.1 ศึกษาจุดประสงค์หลักสูตรและคำอธิบายรายวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ท101 ท102 แล้ววิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อกำหนดเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

3.2.1.2 ศึกษาการสร้างข้อสอบภาษาไทยจากหนังสือเทคนิคการเขียนข้อทดสอบของ ขวาล แพรัตกุล (2520: 133-210) และหนังสือการเขียนข้อสอบวิชาภาษาไทย ของจันทิมา พรหมโชติกุล (2526:1 - 151)

3.2.1.3 สร้างแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 80 ข้อ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยวัดพฤติกรรมในด้านการจับใจความสำคัญ การหารายละเอียดของเรื่อง การแปลความ ตีความ และขยายความ

3.2.1.4 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย จำนวน 3 ท่านตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้เกณฑ์การกำหนดคะแนนความคิดเห็นไว้ดังนี้ (บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์, 2527: 69)

คะแนน +1 สำหรับข้อคำถามที่แน่ใจว่าข้อสอบวัดจุดประสงค์ข้อนั้น

คะแนน 0 สำหรับข้อคำถามที่ไม่แน่ใจว่าข้อสอบวัดจุดประสงค์ข้อนั้นหรือไม่

คะแนน -1 สำหรับข้อคำถามที่ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์ข้อนั้น

นำคะแนนจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแต่ละข้อไปหาค่าตรงความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยผู้วิจัยคัดเลือกข้อที่มีค่าตรงความสอดคล้องมากกว่า .5 ขึ้นไป ได้ข้อสอบจำนวน 80 ข้อ

3.2.1.5 นำข้อสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองหาคุณภาพกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไตรสามัคคีที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน

3.2.1.6 นำกระดาษคำตอบมาตรวจให้คะแนน โดยข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิด หรือไม่ตอบ หรือตอบมากกว่า 1 แห่งในข้อเดียวกันให้ 0 คะแนน

3.2.1.7 นำผลการตรวจคะแนนของแบบทดสอบที่ได้ไปวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบรายข้อ โดยใช้เทคนิค 27% ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำเปิดตารางสำเร็จรูป

ของจุ้ง เตห์ ฟาน (Fan, 1952: 1-32) แล้วคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .33 - .74 และค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง .22 - .67 จำนวน 40 ข้อ

3.2.1.8 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกไว้จำนวน 40 ข้อ ไปทดลองอีกครั้งกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไตรสามัคคี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR-20 ของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.75

3.2.1.9 นำแบบทดสอบไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3.2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถทางการเขียนภาษาไทย เป็นแบบทดสอบการเขียนเรียงความ โดยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.2.2.1 วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้วิชาภาษาไทย ท 101

3.2.2.2 ศึกษาการสร้างแบบทดสอบความสามารถทางการเขียนภาษาไทย ของ จันทิมา พรหมโชติกุล (2526: 152-155)

3.2.2.3 สร้างแบบทดสอบและนำไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย จำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ภาษาที่ใช้ในคำสั่ง และเกณฑ์การตรวจให้คะแนน

3.2.2.4 ปรับปรุงแบบทดสอบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.2.2.5 นำแบบทดสอบไปสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไตรสามัคคี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อดูความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในคำสั่ง การกำหนดความยาวของเรื่องและเวลาที่ใช้ในการสอบ แล้วนำมาตรวจให้คะแนนโดยใช้ผู้ตรวจ 3 คน ประกอบด้วยผู้วิจัย และ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทยอีก 2 คน โดยใช้เกณฑ์การตรวจให้คะแนนการเขียนเรียงความของ สุนันท์ ศลโกสุม (2526: ภาคผนวก) ดังนี้

ตาราง 1 เกณฑ์การตรวจให้คะแนนแบบทดสอบการเขียนภาษาไทย (เรียงความ)

เกณฑ์ที่พิจารณา	คะแนนเต็ม
1. การเสนอเรื่อง	5
2. การใช้ภาษาสื่อความหมาย	5
3. การขยายความ	3
4. การลำดับความ	3
5. รูปแบบการเขียน	2
6. การตั้งชื่อเรื่อง	2

การเสนอเรื่อง หมายถึง การเขียนเรื่องที่มีขอบข่ายครอบคลุมและตรงกับจุดมุ่งหมายที่วิเคราะห์ได้จากเนื้อเรื่องที่กำหนดให้ มีสาระที่ถูกต้องตามข้อเท็จจริงและแสดงแง่คิดในแง่มุมต่างๆ ที่เกี่ยวกับเรื่อง ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

1. เนื้อหาสอดคล้องกับชื่อเรื่องอย่างชัดเจน เสนอความคิดในแง่มุมต่างๆ	ให้ 5 คะแนน
2. เนื้อหาสอดคล้องกับชื่อเรื่อง มีข้อมูลอ้างอิงสนับสนุน	ให้ 4 คะแนน
3. เนื้อหาสาระข้อมูลถูกต้องตามข้อเท็จจริง	ให้ 3 คะแนน
4. เนื้อหาสัมพันธ์กัน แต่ขาดความสนับสนุน	ให้ 2 คะแนน
5. เนื้อหาสัมพันธ์กัน แต่สื่อความไม่ชัดเจน	ให้ 1 คะแนน
6. เนื้อหาไม่สื่อความหมาย ไม่สอดคล้องกับชื่อเรื่อง	ให้ 0 คะแนน

ใช้ภาษาสื่อความหมาย หมายถึง การใช้ภาษาได้ถูกต้องตามหลักการเขียนภาษาไทย หมายถึง การใช้คำ ประโยค ความหมายของคำ ความหมายของประโยคได้เหมาะสมซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

1. ใช้ภาษาถูกต้องเกิน 80% ของข้อความ	ให้ 5 คะแนน
2. ใช้ภาษาถูกต้อง สื่อความชัดเจน 70-79% ของข้อความ	ให้ 4 คะแนน
3. ใช้ภาษาถูกต้อง สื่อความชัดเจน 60-69% ของข้อความ	ให้ 3 คะแนน
4. ใช้ภาษาถูกต้อง สื่อความชัดเจน 50-59% ของข้อความ	ให้ 2 คะแนน
5. ใช้ภาษาผิดประมาณครึ่งหนึ่งของข้อความ	ให้ 1 คะแนน
6. ใช้ภาษาผิดมากกว่าครึ่งหนึ่งของข้อความ	ให้ 0 คะแนน

การขยายความ หมายถึง ความสามารถในการเขียนข้อความ อธิบายความหมายที่บอกถึงเหตุและผล หรือคำอธิบายบริบทต่างๆ ในเชิงเหตุผล การยกตัวอย่าง อุปมาอุปมัย ให้เห็นข้อเท็จจริง ซึ่งมีเกณฑ์ให้คะแนน ดังนี้

1. มีการขยายความที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง มีอุปมาอุปมัย หรือการชี้แนะให้เหตุผลได้ถูกต้อง	ให้ 3 คะแนน
2. มีการขยายความแต่เป็นการขยายความที่ไม่ถูกต้องสมบูรณ์	ให้ 2 คะแนน
3. มีการขยายความแต่เป็นการขยายความที่ผิดความหมาย	ให้ 1 คะแนน
4. ไม่มีการขยายความ	ให้ 0 คะแนน

การลำดับความ หมายถึง การเรียบเรียงเนื้อหาในการเขียนให้ต่อเนื่องกันไม่สับสน มีข้อความของแต่ละส่วนสัมพันธ์กันตามลักษณะโครงสร้างในการดำเนินเรื่อง ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

1. การลำดับความเป็นไปอย่างต่อเนื่อง	ให้ 3 คะแนน
2. การลำดับความสับสนในบางตอน	ให้ 2 คะแนน
3. การลำดับความสับสนแต่ยังอยู่ในกรอบของเนื้อเรื่อง	ให้ 1 คะแนน
4. การลำดับความสับสนและทำให้เข้าใจเรื่องผิด	ให้ 0 คะแนน

รูปแบบการเขียน หมายถึง งานเขียนที่มีรูปแบบการเขียนที่ดี คือมีบทนำ ส่วนเนื้อหา บทสรุป รวมทั้งลายมือ และความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยของงานเขียน ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

1. รูปแบบสมบูรณ์ งานเขียนเรียบร้อย ให้ 2 คะแนน
2. รูปแบบสมบูรณ์ งานเขียนไม่เรียบร้อย ให้ 1 คะแนน
(รูปแบบไม่สมบูรณ์ งานเขียนเรียบร้อย)
3. รูปแบบไม่สมบูรณ์ งานเขียนไม่เรียบร้อย ให้ 0 คะแนน

การตั้งชื่อเรื่อง หมายถึง การนำแนวคิดของงานเขียนมาตั้งชื่อเรื่องให้น่าสนใจสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ซึ่งมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

1. ชื่อเรื่องสอดคล้องกับเนื้อหา น่าสนใจ ให้ 2 คะแนน
2. ชื่อเรื่องสอดคล้องกับเนื้อหา ให้ 1 คะแนน
3. ชื่อเรื่องไม่สอดคล้องกับเนื้อหา ให้ 0 คะแนน

3.2.2.6 หาค่าความเชื่อมั่นในการตรวจให้คะแนนของผู้ตรวจ 3 คน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของเคนดัล (Kendall) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

3.2.2.7 นำแบบทดสอบไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

4. การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แบบแผนการทดลอง

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยใช้แผนการวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest-Posttest Design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536: 216) ซึ่งมีลักษณะการทดลองดังนี้

ตาราง 2 แบบแผนการทดลอง

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
E _R	T ₁	X ₁	T ₂
C _R	T ₁	X ₂	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

E	แทน	กลุ่มทดลอง
C	แทน	กลุ่มควบคุม
R	แทน	การกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม
T ₁	แทน	การสอบก่อนที่จะจัดกระทำทดลอง
T ₂	แทน	การสอบหลังจากจัดกระทำทดลอง

X_1	แทน	การสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์
X_2	แทน	การสอนตามคู่มือครู

4.2 การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามลำดับ ดังนี้

4.2.1 การทดลองกระทำในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ผู้วิจัยเป็นผู้สอนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยสอนกลุ่มละ 20 คาบ คาบละ 50 นาที เป็นเวลา 5 สัปดาห์ ใช้เนื้อหาเดียวกันและระยะเวลาเท่ากันทั้ง 2 กลุ่ม

4.2.2 จัดปฐมนิเทศ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงวิธีการเรียนรู้ บทบาทของผู้เรียน เป้าหมายของการเรียน จุดประสงค์ของการเรียนและวิธีประเมินผลการเรียนรู้

4.2.3 ทำการทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ด้วยแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านและแบบทดสอบวัดความสามารถทางการเขียน

4.2.4 ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ตามแผนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ดังนี้

4.2.4.1 กลุ่มทดลอง จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์

4.2.4.2 กลุ่มควบคุม จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามคู่มือครู

4.2.5 ทำการทดสอบหลังการทดลองกับผู้เรียนทั้ง 2 กลุ่มโดยใช้แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านและแบบทดสอบวัดความสามารถทางการเขียน ซึ่งเป็นฉบับเดียวกับการทดสอบก่อนการทดลอง

4.2.6 ตรวจสอบผลการทดสอบ นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 คำนวณหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และความแปรปรวนของแต่ละกลุ่ม

5.2 เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสามารถในการเขียนภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้ t-test for Independent Samples ตามสมมติฐานข้อ 1 และ 2

5.3 เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสามารถในการเขียนภาษาไทยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้ t-test Dependent Samples ตามสมมติฐานข้อ 3, 4, 5 และ 6

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติพื้นฐาน

6.1.1 หาค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) คำนวณจากสูตร (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540:137)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน ค่าเฉลี่ย
	$\sum$	แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

6.1.2 หาค่าความแปรปรวนของคะแนน จากสูตร (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540:142)

$$s^2 = \frac{n \sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}$$

เมื่อ	s^2	แทน ความแปรปรวนของคะแนน
	$\sum X$	แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน ผลรวมกำลังสองของคะแนน
	n	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

6.2 สถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

6.2.1 หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านเรื่อง โดยคำนวณจากสูตร ต่อไปนี้ (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์, 2527: 69)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้
	$\sum R$	แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

6.2.2 หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านภาษาไทย โดยใช้เทคนิค 27% จากตาราง จุง เทห์ ฟาน (Chung The Fan, 1952: 1-32)

6.2.3 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านภาษาไทย คำนวณจากสูตร KR-20 ของ คูเตอร์ ริชาร์ดสัน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540: 123)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	n	แทน จำนวนข้อของแบบทดสอบ
	p	แทน สัดส่วนของผู้ทำถูกในข้อหนึ่งๆ = $\frac{\text{จำนวนคนที่ทำถูก}}{\text{จำนวนคนทั้งหมด}}$
	q	แทน สัดส่วนของผู้ทำผิดในข้อหนึ่งๆ หรือคือ 1-p
	S_t^2	แทน คะแนนความแปรปรวนของแบบทดสอบทั้งฉบับ

6.2.4 หาค่าความเชื่อมั่นในการตรวจให้คะแนนของผู้ตรวจแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนภาษาไทย โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของเคนดัลล์ ดังนี้ (วิเชียร เกตุสิงห์. 2524: 145)

$$W = \frac{12 \sum D^2}{m^2 N(N^2 - 1)}$$

เมื่อ	W	แทน สัมประสิทธิ์แห่งความสอดคล้อง
	D	แทน ผลต่างระหว่างผลรวมของอันดับที่ของคนที่ได้จากการจัดอันดับทุกชุด กับค่าเฉลี่ยของผลรวมของอันดับที่เหล่านั้น
	m	แทน จำนวนชุดของอันดับที่
	N	แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ถูกจัดอันดับ

6.3 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

6.3.1 เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสามารถในการเขียนภาษาไทยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยวิธีการทางสถิติ t-test for Independent Samples (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540:162) คำนวณจากสูตร

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\left\{ \frac{(n_1 - 1)S_1^2 + (n_2 - 1)S_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \right\} \left\{ \frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right\}}}$$

$$df = n_1 + n_2 - 2$$

เมื่อ	$\bar{X}_1$	แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
	$\bar{X}_2$	แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 2
	n_1	แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ 1

n_2	แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ 2
S^2_1	แทน ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
S^2_2	แทน ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 2
t	แทน ค่าที่ใช้พิจารณาแจกแจงแบบที

6.3.2 เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสามารถทางการเขียนภาษาไทยที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนภายในกลุ่มเดียวกัน โดยวิธีการทางสถิติ t-test for Dependent Samples (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540: 165) คำนวณจากสูตร

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}}$$

$$df = n-1$$

เมื่อ	D	แทน ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
	n	แทน จำนวนคู่
	$\sum D$	แทน ผลรวมของความแตกต่างจากการเปรียบเทียบเป็นรายบุคคลระหว่างคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการเรียนกับหลังการเรียน
	$\sum D^2$	แทน ผลรวมยกกำลังสองของความแตกต่างจากการเปรียบเทียบเป็นรายบุคคลระหว่างคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการเรียนกับหลังการเรียน
	t	แทน ค่าที่ใช้พิจารณาการแจกแจงแบบที

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
n_1	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลอง
n_2	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มควบคุม
$\bar{X}_1$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง
$\bar{X}_2$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มควบคุม
S^2_1	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มทดลอง
S^2_2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มควบคุม
$\sum D$	แทน	ผลรวมความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
$\sum D^2$	แทน	ผลรวมความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่ยกกำลังสอง
t	แทน	ค่าสถิติของการแจกแจงแบบที
*	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
กลุ่มทดลอง	แทน	นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์
กลุ่มควบคุม	แทน	นักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู
2. เปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู
3. เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง
4. เปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

5. เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู ก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง

6. เปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test for Independent Samples ได้ผลดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S^2	t
กลุ่มทดลอง	30	24.60	27.55	2.37*
กลุ่มควบคุม	30	21.40	27.07	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 แสดงว่าความสามารถในการอ่านของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูมีความสามารถในการอ่านแตกต่างกัน

2. เปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความสามารถทางการเขียนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test for Independent Samples ได้ผลดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 เปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S^2	t
กลุ่มทดลอง	30	16.54	3.71	4.30**
กลุ่มควบคุม	30	14.27	4.81	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4 แสดงว่าความสามารถทางการเขียนของนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูมีความสามารถทางการเขียนแตกต่างกัน

3. เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้ t-test for Dependent Samples ได้ผลดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S^2	$\sum D$	$\sum D^2$	t
ก่อนการทดลอง	30	18.33	26.43			
				188	1480	10.63**
หลังการทดลอง	30	24.60	27.55			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 5 แสดงว่าความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนการทดลองและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์หลังการทดลองมีพัฒนาการด้านการอ่านแตกต่างกัน

4. เปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความสามารถทางการเขียนของนักเรียนกลุ่มทดลองระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้ t-test for Dependent Samples ได้ผลดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 เปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S^2	$\sum D$	$\sum D^2$	t
ก่อนการทดลอง	30	10.90	3.68	171	1014	25.76**
หลังการทดลอง	30	16.52	3.71			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 6 แสดงว่าความสามารถทางการเขียนของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนการทดลองและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์หลังการทดลองมีพัฒนาการด้านความสามารถทางการเขียนแตกต่างกัน

5. เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู ก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนกลุ่มควบคุม ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้ t-test for Dependent Samples ได้ผลดังแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S^2	$\sum D$	$\sum D^2$	t
ก่อนการทดลอง	30	19.20	30.37			
				66	428	3.37**
หลังการทดลอง	30	21.40	27.07			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 7 แสดงว่าความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนกลุ่มควบคุมก่อนการทดลองและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ นักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู มีพัฒนาการด้านความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกัน

6. เปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความสามารถทางการเขียนของนักเรียนกลุ่มควบคุม ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้ t-test for Dependent Samples ได้ผลดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 เปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนของนักเรียนกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S^2	$\sum D$	$\sum D^2$	t
ก่อนการทดลอง	30	11.98	4.23			
				74.67	244.89	8.41**
หลังการทดลอง	30	14.27	4.81			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 8 แสดงว่าความสามารถทางการเขียนของนักเรียนกลุ่มควบคุมก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ นักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู หลังการทดลองมีพัฒนาการด้านความสามารถทางการเขียนแตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสามารถทางการเขียนวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับการสอนตามคู่มือครู สรุปได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู
3. เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ก่อนและหลังการทดลอง
4. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ก่อนและหลังการทดลอง
5. เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูก่อนและหลังการทดลอง
6. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูก่อนและหลังการทดลอง

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูมีความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู มีความสามารถทางการเขียนแตกต่างกัน
3. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์มีความเข้าใจในการอ่านก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกัน
4. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์มีความสามารถทางการเขียนก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกัน
5. นักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูมีความเข้าใจในการอ่านก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกัน
6. นักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูมีความสามารถทางการเขียนก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดแพรกษา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 4 ห้องเรียน รวม 145 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดแพรกษา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 2 ห้องเรียน จากทั้งหมด 4 ห้องเรียน แล้วจับฉลากเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ กลุ่มควบคุมได้รับการสอนตามคู่มือครู

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการสอนกลุ่มทดลองโดยใช้ผังมโนทัศน์ ซึ่งผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขแล้ว

3.2 แผนการสอนกลุ่มควบคุม โดยการสอนตามคู่มือครูของกรมวิชาการ ซึ่งผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญและนำไปทดลองใช้พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขแล้ว

3.3 แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านภาษาไทย ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยให้ครอบคลุมพฤติกรรมกรรมการอ่าน 4 ด้าน คือ การแปลความ การตีความ การขยายความ และการจับใจความสำคัญ แบบทดสอบดังกล่าวเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ มีความยากง่าย (p) ระหว่าง .33 - .74 ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง .22 - .67 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.75

3.4 แบบทดสอบวัดความสามารถทางการเขียนภาษาไทย เป็นแบบทดสอบการเขียนเรียงความจากภาพ โดยวัดความสามารถของนักเรียนด้านการเสนอเรื่อง การใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมาย การขยายความ การลำดับความ รูปแบบการเขียน และการตั้งชื่อเรื่อง แบบทดสอบดังกล่าวได้ผ่านการหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องในการตรวจให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องเท่ากับ 0.85

4. วิธีดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ใช้เวลาทดลอง กลุ่มละ 20 คาบ คาบละ 50 นาที สัปดาห์ละ 4 คาบ โดยดำเนินการทดลองตามขั้นตอนดังนี้

4.1 ประชุมนิเทศนักเรียนเพื่อทำความเข้าใจกับนักเรียนถึงวิธีการเรียน บทบาทของนักเรียน เป้าหมายการเรียนและวิธีการประเมินผลการเรียน

4.2 ทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านและแบบทดสอบวัดความสามารถทางการเขียนภาษาไทย

4.3 ดำเนินการทดลอง โดยสอนกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม โดยใช้เนื้อหาเดียวกัน ใช้เวลาสอนกลุ่มละ 20 คาบเท่ากัน

4.4 หลังเสร็จสิ้นการทดลองแล้ว ทดสอบหลังการทดลองโดยใช้แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านและความสามารถทางการเขียนภาษาไทยฉบับเดียวกับที่ใช้สอบก่อนทดลอง

4.5 ตรวจสอบแบบทดสอบ แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. คำนวณหาค่าสถิติพื้นฐาน โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าความแปรปรวนของคะแนน ของแต่ละกลุ่ม
2. เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสามารถทางการเขียนภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้ t-test for Independent Samples
3. เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสามารถทางการเขียนภาษาไทยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้ t-test for Dependent Samples

สรุปผลการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูมีความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู มีความสามารถทางการเขียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์มีความเข้าใจในการอ่านก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์มีความสามารถทางการเขียนก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
5. นักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูมีความเข้าใจในการอ่านก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
6. นักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูมีความสามารถทางการเขียนก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสามารถทางการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษาอภิปรายตามลำดับสมมติฐานได้ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูมีความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกัน

จากผลการทดลองพบว่าความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับการสอนตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์มีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

นพดล ปู่ชูประเสริฐ (2534) ที่เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการอภิปรายและการทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่าน ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักเรียนที่เรียนด้วยการทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่านสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการอภิปรายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิฑูรย์ ตั้งพงษ์ (2536: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมผังความสัมพันธ์ความหมาย ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนโดยใช้กิจกรรมผังความสัมพันธ์ความหมายสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนโดยใช้กิจกรรมตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจาก

ประการแรก การสอนอ่านโดยใช้ผังมโนทัศน์นั้นเป็นการสอนที่ฝึกให้นักเรียนใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อให้ได้ความคิดรวบยอดด้วยตนเอง โดยนักเรียนจะต้องอ่านเนื้อเรื่องให้เข้าใจเพื่อหาแนวคิดหลักและแนวคิดรองของเรื่องที่อ่านแล้วสรุปเป็นความคิดรวบยอด ซึ่งนักเรียนจะต้องอาศัยประสบการณ์เดิมช่วยในการแปลความ ตีความ ขยายความ และจับใจความของเรื่องให้ได้จึงจะสามารถสรุปเป็นความคิดรวบยอดได้ เมื่อนำความคิดรวบยอดมาเขียนในรูปของผังมโนทัศน์จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ดีขึ้น เพราะขั้นตอนการเขียนผังมโนทัศน์นั้นนักเรียนจะต้องจัดประเภทของมโนทัศน์ต่าง ๆ ให้เป็นหมวดหมู่ และจัดลำดับของมโนทัศน์ให้มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นการจัดแสดงแนวความคิดให้อยู่ในลักษณะของแผนผัง ทำให้นักเรียนมองเห็นโครงสร้างของเนื้อเรื่องได้ทั้งหมด จึงเกิดการเรียนรู้อย่างมีระบบ

ประการที่สอง การสอนอ่านโดยใช้ผังมโนทัศน์นั้น เป็นการสอนที่ให้นักเรียนสรุปเนื้อหาที่อ่านแล้วเขียนเป็นผังมโนทัศน์ นักเรียนจะต้องสรุปเนื้อเรื่องแต่ละตอนออกมาเป็นความคิดรวบยอด และหารายละเอียดสนับสนุน โดยเขียนเป็นคำมโนทัศน์ จากนั้นนำคำมโนทัศน์มาจัดประเภทและจัดลำดับเขียนออกมาในรูปของผังมโนทัศน์ซึ่งมีการเชื่อมโยงมโนทัศน์ต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นลำดับ ทำให้เห็นโครงสร้างของเนื้อหา ความสัมพันธ์ของข้อเท็จจริงและแนวคิดของเรื่องนั้นทั้งหมดอย่างเป็นรูปธรรม จึงทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อ่านและเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสมาน ลอยฟ้า (2542: 9) ที่กล่าวว่า การสร้างผังมโนทัศน์เป็นวิธีที่แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างของเนื้อหาและความสัมพันธ์ของข้อเท็จจริงและแนวคิดในเรื่องนั้นทั้งหมด โดยนำเสนอในเชิงกราฟิก ซึ่งวิธีนี้ช่วยให้ความคิดของนักเรียนต่อสิ่งที่ได้เรียนรู้มีความชัดเจนมากขึ้น นักเรียนมีการจัดระบบของแนวคิดที่ดีซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีระบบ เข้าใจง่าย และช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาทักษะในการคิด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์แตกต่างจากนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู มีความสามารถทางการเขียนแตกต่างกัน

จากผลการทดลองพบว่าความสามารถทางการเขียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์กับการสอนตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์มีความเข้าใจในการเขียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจาก

ประการแรก การสอนเขียนโดยใช้ผังมโนทัศน์ เป็นการสอนเขียนเรียงความที่ให้นักเรียนเขียนโครงเรื่องในรูปของผังมโนทัศน์ก่อน ซึ่งการเขียนผังมโนทัศน์นั้นนักเรียนได้ระดมความคิดอย่างอิสระในการคิดคำที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะเขียนไว้เป็นจำนวนมาก แล้วนำคำเหล่านั้นมาจัดประเภทและจัดลำดับให้มีความสัมพันธ์กันเขียนเป็นผังมโนทัศน์ นักเรียนจะมองเห็นโครงสร้างของเรื่องในภาพรวมและหัวข้อต่าง ๆ ที่จะเขียนรวมทั้งรายละเอียดในแต่ละหัวข้ออย่างรวดเร็ว นักเรียนจึงมีข้อมูลมากพอที่จะนำไปเขียนเรียงความได้อย่างไม่ติดขัด มีการลำดับความอย่างต่อเนื่อง เขียนได้รวดเร็วขึ้นและดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับบริโก (1983) ที่ทดลองให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่มีปัญหาในการเขียนเรียงความ โดยให้ระดมความคิดเขียนคำหลักที่เกี่ยวข้องกับเรื่องลงไปก่อนแล้วจึงเชื่อมโยงกระจายคำที่คิดขึ้นและเกี่ยวข้องกันออกไปเรื่อย ๆ แล้วให้ใช้กลุ่มคำเหล่านั้นเป็นแนวทางในการเขียนโดยเลือกเฉพาะคำที่เกี่ยวข้องและมีความหมาย ซึ่งวิธีนี้ทำให้นักศึกษาเขียนเรียงความได้ดีขึ้นและเขียนได้ค่อนข้างเร็ว และสอดคล้องกับงานวิจัยของเสติร์ม (1996) ที่ศึกษาผลของการเขียนเรียงความเรื่องอธิบายโดยการสร้างผังมโนทัศน์ด้วยมือและคอมพิวเตอร์ของนักเรียนระดับ 8 ที่ด้อยความสามารถทางการเรียนและการอ่าน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ด้อยความสามารถทางการเรียนและการอ่านทั้งกลุ่มที่เขียนผังมโนทัศน์ด้วยมือและใช้คอมพิวเตอร์มีความสามารถทางการเขียนเรียงความสูงขึ้นกว่าเดิม

ประการที่สอง การที่นักเรียนมีประสบการณ์ในการเขียนเรื่องร่วมกับเพื่อน ได้อภิปรายงานเขียนร่วมกัน ได้ฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้นักเรียนมีความคิดกว้างขึ้น เมื่อได้ฝึกเขียนเรื่องเป็นรายบุคคล ทำให้นักเรียนมีความมั่นใจในการเขียนมากขึ้น และเขียนเรื่องได้ดีขึ้น

เหตุผลดังกล่าวนี้น่าจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ความสามารถทางการเขียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์แตกต่างจากนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์มีความเข้าใจในการอ่านก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกัน

จากการทดลองพบว่าความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยหลังการทดลองนักเรียนมีความเข้าใจในการอ่านสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์มีพัฒนาการด้านการอ่านสูงขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจาก

การสอนอ่านโดยใช้ผังมโนทัศน์นักเรียนได้ฝึกการอ่านจับใจความสำคัญอยู่เสมอ ซึ่งการอ่านจับใจความสำคัญนั้น นักเรียนต้องแปลความ ตีความ และขยายความได้จึงจะสามารถจับใจความสำคัญได้ การที่นักเรียนได้ฝึกจับใจความสำคัญจากแบบฝึกเป็นรายบุคคล และฝึกสรุปความคิดรวบยอดจากเนื้อเรื่องที่อ่าน เขียนเป็นคำมโนทัศน์แล้วนำไปเขียนผังมโนทัศน์เป็นรายกลุ่ม ทำให้นักเรียนได้ฝึกสรุปความคิดรวบยอดอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งผู้วิจัยได้เลือกแบบฝึกและตรวจผังมโนทัศน์ทุกครั้งที่ทำให้นักเรียนทำเสร็จและได้อธิบายเพิ่มเติมในข้อที่นักเรียนทำผิด ซึ่งเป็นการให้ผลย้อนกลับในทันที ทำให้นักเรียนรู้ข้อผิดพลาดและนำไปปรับปรุง แก้ไข ประกอบกับผู้วิจัยได้เลือกเนื้อหาที่มีรรถลักษณะที่หลากหลาย คือ เรื่องเชิงจินตนาการ เรื่องเล่าจากประสบการณ์ เรื่องรายงาน และเรื่องอธิบาย ซึ่งแต่ละเรื่องมีลักษณะโครงสร้างของเนื้อเรื่องและภาษาที่แตกต่างกัน การที่นักเรียนได้ฝึกทักษะในการอ่านและจับใจความสำคัญจากเนื้อเรื่องที่หลากหลายจึงทำให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านความเข้าใจในการอ่านสูงขึ้น

4. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์มีความสามารถทางการเขียนก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกัน

จากผลการทดลองพบว่า ความสามารถทางการเขียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยหลังการทดลองนักเรียนมีความสามารถทางการเขียนสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง ทั้งนี้ อาจเป็นผลเนื่องมาจาก

ประการแรก การให้นักเรียนวางแผนการเขียนเรื่องโดยเขียนผังมโนทัศน์เพื่อใช้เป็นโครงเรื่องในการเขียนเรียงความนั้น นักเรียนได้มีการจัดลำดับความคิดออกมาในรูปของมโนทัศน์หลัก มโนทัศน์รองและมโนทัศน์ย่อย แต่ละมโนทัศน์จะถูกเชื่อมโยงให้มีความสัมพันธ์กันตามลำดับของมโนทัศน์ จะช่วยถ่ายทอดความคิดของเรื่องออกมาในลักษณะที่เป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน ดังที่โนแวกและโกวิน(Novak & Gowin, 1984: 17) กล่าวว่า ผังมโนทัศน์เป็นเทคนิคในการดึงความคิดให้ปรากฏออกมาเป็นมโนทัศน์ต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับอัญชลี ตนานนท์ (2536:46) ที่กล่าวว่า ผังมโนทัศน์เป็นการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งออกมาในลักษณะที่เป็นรูปธรรม

ประการที่สอง ในการจัดกิจกรรมการสอนเขียนโดยใช้ผังมโนทัศน์นี้ นักเรียนมีโอกาสได้ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม ได้ช่วยกันระดมความคิด อภิปราย และเขียนเรื่องร่วมกันตามอรรถลักษณะของเรื่องที่ได้อ่าน เมื่อเขียนเรื่องเสร็จแล้วตัวแทนกลุ่มจะอ่านเนื้อเรื่องของตนให้เพื่อนในห้องฟัง และมีการแก้ไขปรับปรุงการใช้ภาษาในการเขียนเรื่องตามมติของกลุ่ม จากนั้นนักเรียนแต่ละคนยังได้ฝึกเขียนเรื่องใหม่ตามอรรถลักษณะเดิมอีกครั้งเพื่อให้เกิดทักษะในการเขียนมากขึ้น

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์มีความสามารถทางการเขียนสูงขึ้นหลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง

5. นักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูมีความเข้าใจในการอ่านก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยนักเรียนมีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่าก่อนการทดลอง ทั้งนี้ อาจเป็นผลเนื่องมาจาก

การสอนอ่านตามคู่มือครูนั้น ผู้วิจัยใช้เนื้อหาที่มีความหลากหลาย มีอรรถลักษณะที่ต่างกันถึง 4 อรรถลักษณะ คือเรื่องเชิงจินตนาการ เรื่องเล่าจากประสบการณ์ เรื่องรายงาน และเรื่องอธิบาย ซึ่งแต่ละอรรถลักษณะจะมีโครงสร้างในการดำเนินเรื่องและการใช้ภาษาที่ต่างกัน และเนื้อเรื่องที่นำมาให้นักเรียนอ่านนั้นมีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง นักเรียนจะต้องทำความเข้าใจแนวคิดของผู้เขียนที่สื่อผ่านเนื้อเรื่องแต่ละเรื่องและเขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่องออกมาให้ได้ ซึ่งนักเรียนจะต้องใช้ความคิดในการแปลความ ตีความ ขยายความ และจับใจความสำคัญของเรื่อง จึงจะสรุปสาระสำคัญได้ อีกทั้งก่อนการอ่านเรื่องแต่ละเรื่องผู้วิจัยได้ให้นักเรียนฝึกจับใจความสำคัญของเรื่องจากแบบฝึกก่อนทุกครั้ง และมีการเฉลยคำตอบประกอบคำอธิบายทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในการคิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้จึงทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในการอ่านหลังการทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

6. นักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูมีความสามารถทางการเขียนก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกัน

จากผลการทดลองพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูมีความสามารถทางการเขียนก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยนักเรียนมีความสามารถทางการเขียนสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากการจัดกระบวนการเรียนการสอนเขียนตามคู่มือครูนั้น ผู้วิจัยได้ใช้เนื้อเรื่องที่มีอรรถลักษณะที่หลากหลายเหมาะสมกับวัยและความสนใจของนักเรียน มาให้นักเรียนอ่านก่อนเพื่อฝึกให้นักเรียนวิเคราะห์ โครงสร้างของการเขียน และลักษณะของภาษาที่ใช้ในการเขียน เพื่อใช้เป็นแบบอย่างในการเขียนเรื่องของ นักเรียน ซึ่งอรรถลักษณะที่นำมาใช้เป็นแม่แบบในการเขียน ได้แก่ เรื่องเชิงจินตนาการ เรื่องจากประสบการณ์ เรื่องรายงาน และเรื่องอธิบาย ซึ่งแต่ละเรื่องมีแนวทางการเขียนที่แตกต่างกัน ในการฝึกเขียนแต่ละครั้ง นักเรียนจะได้ฝึกเขียนเรื่องตามอรรถลักษณะที่ได้อ่านเป็นรายกลุ่มก่อน เพื่อช่วยกันแสดงความคิดเห็นในการเขียนเรื่อง และช่วยกันแก้ไขสำนวนภาษาในการเขียน จากนั้นนักเรียนได้ฝึกเขียนเรื่องในอรรถลักษณะเดิม อีกครั้ง เพื่อเป็นการฝึกทักษะในการเขียนรายบุคคล ซึ่งการให้นักเรียนได้ฝึกเขียนบ่อย ๆ จะทำให้นักเรียนมีทักษะทางการเขียนดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวาสนา เกตุภาค (ม.ป.ป. : 1) ที่กล่าวว่า ความสามารถทางการเขียนจะทำได้ดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความพยายามของผู้เขียนเพราะการเขียนเป็นทักษะซึ่งต้องการฝึกฝนจึงจะทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะเป็นสาเหตุที่ทำให้ความสามารถทางการเขียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและการทำวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการเรียนการสอน

1.1 การสอนเขียนผังมโนทัศน์ ควรเริ่มให้แนวทางการเขียน โดยใช้เรื่องที่มีความหลากหลาย สั้น และเข้าใจง่าย จากนั้นจึงใช้เนื้อหาที่ยาวขึ้น เพื่อพัฒนาความเข้าใจลักษณะของผังมโนทัศน์และวิธีเขียนผังมโนทัศน์

1.2 เวลาที่ใช้ในการสอนเขียนเรียงความควรใช้เวลาที่เป็นคาบคู่ เพื่อถ่ายโยงความคิดจากผังมโนทัศน์โครงเรื่องไปสู่การเขียนเนื้อเรื่อง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ควรศึกษาผลของการใช้ผังมโนทัศน์กับตัวแปรอื่น ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ ความสนใจในการเรียน และควรนำไปใช้ศึกษาผลการสอนกับนักเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล การกุศล. (2529). *ทักษะความรู้ทางภาษา*. พิษณุโลก : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- ก่อ สวัสดิพานิชย์ และ นาฏเจลิยว สุมาวงศ์. (2506). *วิชาครู ตอน 3 : จิตวิทยา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กองวิจัยทางการศึกษา. (2542). *คู่มือครู แนวการจัดทำแผนการสอนพัฒนาศักยภาพโครงการทดลองพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย*. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์.
- กาญจนา อุตริเชียร. (2538). *การเปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทยและความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะกับการใช้แบบฝึกตามคู่มือครู*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กาญจนาภรณ์ เผือกนาค. (2535). *ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องบรรยากาศ โดยใช้แผนภูมิโนมิตี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเขาทวาย จังหวัดพิจิตร*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ศึกษาศาสตร์-การสอน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2543). *แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก*. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.
- จันทิมา พรหมโชติกุล. (2526). *การเขียนข้อสอบวิชาภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จันทิมา พรหมโชติกุล และ สุพันธ์ ศลโกสม. (2535). *เอกสารการสอนชุดวิชาการวัดและประเมินผลกลุ่มวิชาเฉพาะ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิราภรณ์ จันทรา. (2543). *การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสามารถในการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนภาษาแบบเน้นพื้นฐานประสบการณ์ประกอบด้วยการเสริมต่อการเรียนรู้โดยอาศัยสื่ออรรถลักษณะกับการสอนตามคู่มือครู*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฉวีวรรณ ไททอง. (2540). *การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสนใจในวิธีสอนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนอ่านโดยใช้เทคนิค PANORAMA กับการสอนตามคู่มือครู*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ชวาล แพร่ดกุล. (2513). *คู่มือในการสอบแบบทดสอบมาตรฐานชุดภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7*.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา
- _____. (2520). *เทคนิคการเขียนข้อทดสอบ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ชูดิมา สัจจามันท์. (2529). *หนังสือเพื่อลูก*. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก.
- ชูลี อินมั้น. (2533). *การอ่านสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- ณรงค์ ทองปาน. (2526). *การสร้างหนังสือสำหรับเด็ก: เอกสารการนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 250*. กรุงเทพฯ :
ภาคพัฒนาตำราและเอกสารวิชาการหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- ทิพสร มีปิ่น. (2539). *การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและเจตคติต่อการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยการสอนอ่านแบบปฏิสัมพันธ์ ด้วยวิธี KWL-PLUS กับการอ่านตามคู่มือ
ครู. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- ธิดา โมสิกรัตน์ และ ธนอมวงศ์ ล้ายอดมรรคผล. (2538). *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย (ฉบับปรับปรุง)
หน่วยที่ 9-15*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นพดล ปุชูประเสริฐ. (2534). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการอภิปรายและการทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่าน*. วิทยานิพนธ์ ค.ม.
(การสอนภาษาอังกฤษ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- นลินี บพิตรสุวรรณ. (2537). *การเปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนและแรงจูงใจในการเขียนภาษาไทย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับการสอนตามคู่มือครู*.
ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- นวลจิตต์ เขาวีกรัตนพงศ์. (2537, ตุลาคม-ธันวาคม). "ความคิดรวบยอดกับการเรียนการสอน," *สารพัฒนา
หลักสูตร*. 14(119) : 55-60.
- นิลวรรณ สิทธิอาษา. (2539). *การศึกษาความเข้าใจในการอ่านและเจตคติต่อการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนอ่านตามแนวทฤษฎีอภิปัญญากับการสอนอ่านตามคู่มือครู*.
ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- นุสรา ขวัญศรี. (2540). *การศึกษาความเข้าใจในการอ่านความสามารถในการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนด้วยกลวิธีเสริมต่อการเรียนรู้ประกอบแนวทฤษฎีอรรถฐานกับการ
สอนตามคู่มือครู*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- โนแวก, โจเซฟ ดี และ โกวิน ดี บ็อบ. (2534). *ศิลปะการเรียนรู้ = Learning How To Learn*. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ แปลและจัดพิมพ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- บังอร สว่างวโรรส. (2524, มกราคม-มิถุนายน). "การวัดความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศโดยการใช้ข้อสอบแบบอัตนัยและปรนัย," *วารสารภาษาปริทัศน์*. 2(1) : 2.
- บันลือ พุกกะวัน. (2534). *มิติใหม่ในการสอนอ่าน*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2527). การทดสอบแบบอิงเกณฑ์ : แนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- บุญเสริม ฤทธาภิรมย์. (2518, 23 กรกฎาคม). "การสอนเพื่อพัฒนาการอ่าน," *วิทยาสาร*. 8 (7) : 32-34.
- บุษาน, โทนี. (2542). *ใช้หัวคิด = Use Your Head*. ธัญญา ผลอนันต์ แปล. กรุงเทพฯ : ขวัญข้าว' 94.
- ประเทิน มหาวันษ์. (2530). *การสอนอ่านเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ปาริชาติ สุขประเสริฐ. (2536). การเปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยการใช้แบบฝึกเสริมทักษะกับการใช้กิจกรรมตามคู่มือครู. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เปลื้อง ณ นคร. (2538). *ศิลปะแห่งการอ่าน: หลักวิธีการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ : ขาวฟาง.
- พรทิพา อินทปัญญา. (2539). การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการอ่านและเขียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยวิธีสอนอ่านแบบ เอส เอส อาร์ กับการสอนตามคู่มือครู. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พรเพ็ญ พุ่มสะอาด. (2543). การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการเขียน เจตคติต่อการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนอ่านด้วยเทคนิคการสร้างผังโยงความสัมพันธ์ความหมายกับการสอนตามคู่มือครู. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภพ เลหาไพบูลย์. (2534). *การสอนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. เชียงใหม่ : เชียงใหม่คอมเมอร์เชียล.
- ภัทราภรณ์ พิทักษ์ธรรม. (2543). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้โดยใช้กิจกรรมสร้างแผนภูมิโน้ตกับการสอนตามคู่มือครู. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มนมนัส สุดลิ้น. (2543). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ประกอบการเขียนผังโน้ต.

- ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มนัส บุญประกอบ. (2542, กันยายน). "แผนภูมิโน้ตส์กับการสร้างเสริม สุ จี ปุ ลิ," *วารสารบัณฑิตศึกษา*. 3(3) : 47-54.
- _____. (2533, มิถุนายน). "ยุทธศาสตร์ใหม่ทางการศึกษา : แผนภูมิโน้ตส์," *สสวท.* 69 (6) : 19-28.
- _____. (2534, มกราคม). "นวัตกรรมการสอน: วิถีใหม่สู่การเขียนเรียงความ," *วารสาร มศว ปทุมวัน*. 16(1) : 149-156
- _____. (ม.ป.ป.). "แผนภูมิโน้ตส์มีคุณค่าเพียงใด?," (เอกสารประกอบคำสอน). กรุงเทพฯ : ม.ป.ป. ถ่ายเอกสาร.
- มยุรี เกระหัด. (2535). *การเปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนสร้างสรรค์และเจตคติด้านร้อยกรองในวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยกระบวนการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา กับการสอนแบบปกติ*. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มานิต บุญประเสริฐ. (2526, มิถุนายน). "พัฒนาการอ่าน," *วารสาร การอ่าน*. 12(5) : 1-3.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2536). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- วลี สุมิพันธ์. (2530). *การเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเรียงความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนซ่อมเสริมโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะและครูเป็นผู้สอน*. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิณะ บุญฉับ. (2541). *ศาสตร์แห่งการใช้ภาษา*. กรุงเทพฯ : มิตรสยาม.
- วาสนา เกตุภาค. (ม.ป.ป.). *การเขียน*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วาสนา ไตรวัฒนธงไชย. (2543). *การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือตามวิธี เอส ที เอ ดี กับการสอนตามคู่มือครู*. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2532, มีนาคม). "การเรียนการสอนความคิดรวบยอดและหลักการ," *วารสารการวิจัยทางการศึกษา*. 19(3) : 18-32.
- _____. (2537). *กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน : ภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2543). "ปฏิรูปการเรียนรู้: ผู้เรียนสำคัญที่สุดสู่ความสำเร็จหรือกระบวนการ," *ร่วมคิด ร่วมเขียน ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด*. กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

- วิชาการ, กรม ศูนย์พัฒนาหลักสูตร. (2536). *สรุปการใช้หลักสูตรวิชาภาษาไทยและการประเมินคุณภาพการเรียนรู้การสอนภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- . (2525). *คู่มือครูกรมวิชาการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- . (2543). *การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา กรมศาสนา.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2524). *หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : เรือนอักษร.
- วิฑูรย์ ตั้งพงษ์. (2536). *ผลของการใช้กิจกรรมผังความสัมพันธ์ของความหมายที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาอังกฤษ) เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- วิไลพร ธนสุวรรณ. (2543). *การพัฒนากิจกรรมผังมโนทัศน์เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิไลวรรณ ตรีศรีชนะมา. (2537, เมษายน-มิถุนายน). “แนวคิดบางประการเกี่ยวกับความคิดรวบยอด,” *สารพัฒนาหลักสูตร*. 13(117) : 49.
- วิสาข์ จิตวิตร. (2541). *การสอนอ่านภาษาอังกฤษ*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วีณา วิสเพ็ญ. (2525). *เอกสารประกอบการเรียนการสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ศรีจันทร์ พันธุ์พานิช. (2538). *การเขียน*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน.
- ศรีรัตน์ เจริญกลิ่นจันทร์. (2536). *การอ่านและการสร้างนิสัยรักการอ่าน*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ศิริพร ทฤเทื้อ. (2544). *ผลของการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้แผนผังมโนทัศน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริพร ลิ้มตระการ. (2534). *เอกสารการสอนชุดวิชาการอ่านภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศิริรัตน์ นิละคุปต์. (2536). *กระบวนการอ่านและทักษะการอ่าน*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิริลักษณ์ กล้านาค. (2542). *การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความรับผิดชอบในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการเรียนกับการสอนตามคู่มือครู*.

- ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศุภลักษณ์ ทองสนธิ. (2536). ผลการใช้เทคนิคการสอนแบบจัดกรอบมโนทัศน์ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนของนักเรียนในวิชาเคมี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (มัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สนม ครูทเมือง. (2539). การสอนทักษะการใช้ภาษาไทย: การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน. พิษณุโลก : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- สมบัติ จำปาเงิน และ สำเนียง มณีกาญจน์. (2531). หลักการอ่าน. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.
- สมพร มั่นตะสูตร แห่งพิพัฒน์. (2534). การอ่านทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์.
- สมาน ลอยฟ้า. (2542, พฤษภาคม). "การจัดบันทึกด้วยการใช้แผนที่มโนทัศน์," *บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มช.* 17(2) : 1-9.
- สมุทร เช็นชวนิช และ อำนาจ บุญศิริบุญชัย. (2539). เอกสารการสอนชุดวิชาการอ่านภาษาอังกฤษ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานทดสอบทางการศึกษา. (2542). รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2540. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สิทธิา พินิจภูวดล และคณะ. (2514). การเขียนและการพูด. กรุงเทพฯ : สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.
- สุขุม เฉลยทรัพย์. (2531). การส่งเสริมการอ่าน. พิมพ์ครั้งที่ 2. ปทุมธานี : ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์.
- สุนันท์ ศลโกสม. (2526). รูปแบบการสอนและปัญหาของการสอนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รายงานการวิจัยประกอบการศึกษารายวิชาหลักสูตร 773. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2537). หลักและวิธีการอ่านภาษาไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุนีย์ สอนตระกูล. (2535). การพัฒนาระบบการเรียนรู้การสอนแบบจัดกรอบมโนทัศน์สำหรับวิชาชีววิทยา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุนีย์ เหมะประสิทธิ์. (2543, มกราคม-เมษายน). "ผังการวิเคราะห์เนื้อหา," *วิชาการศึกษาศาสตร์.* 1(2) : 49-50.
- สุภกานต์ หลายสิบ. (2540). การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสามารถในการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนอ่านโดยใช้โครงสร้างระดับยออดกับการสอนอ่านตามคู่มือครู. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สุภัทรา อักษรานุเคราะห์. (2532). *การสอนทักษะทางภาษาและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : ภาควิชามัธยมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี จันทร์ชลอ. (2533). *ผลการฝึกทักษะการรู้คิดต่อการคิดรวบยอด*. ปริญญาโท กศ.ด. (การวิจัยและ
พัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เสาวณีย์ ลิกขาบัณฑิต. (2534). *การเขียนสำหรับการสื่อสาร = Writing for Communication Media*. พิมพ์
ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ดวงกมล.
- เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย. (2531). *เอกสารคำสอนหลักสูตรและการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา*.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- . (2534). *การพัฒนาการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา เล่ม 2*. กรุงเทพฯ : ประยูรวงศ์
พรินต์.
- หทัยรัช รังสุวรรณ. (2539). *ผลการสอนโดยใช้แผนที่มโนคติที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์
กายภาพชีวภาพด้านมโนคติ และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 5*. ปริญญาโท กศ.ม. (วิทยาศาสตร์ศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อรุณี วิริยจิตรา. (2525, เมษายน - มิถุนายน.). "การเสริมสร้างทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ," *ว.สงขลา
นครินทร์*. 4(2): 39
- อัจจิมา เกิดผล, ม.ล. (2533). "หลักการเขียน," ใน *ภาษาไทย 1*. บรรณาธิการโดยดวงใจ ไทยอุบุญ และ
แอนน์ รัตนกร. หน้า 74. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี ดนลานนท์ และ คณะ. (2542). *รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาแผนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิด
ในหลักสูตรโรงเรียนมัธยมศึกษา*. เชียงใหม่ : ภาควิชามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่.
- อัญชลี ดนลานนท์. (2535, ตุลาคม - 2536, กันยายน.). "ผังมโนทัศน์สัมพันธ์กับการพัฒนาความคิด,"
ศึกษาศาสตร์สาร. 17(2) - 18(1) : 45-52.
- Ault, Charles R. (1985, October). "Concept Mapping as a Study Strategy in Earth Science," *Journal of
College Science Teaching*. 15(5) : 38-44.
- Ausubel, David P. (1963). *Educational Psychology : A Cognitive View*. New York : Holt Rinehart and
Winston.
- Bodolus, James Edward. (1987, March). "The Use of Concept Mapping Strategy to Facilitate
Meaningful Learning for Ninth Grade Student in Science," *Dissertation Abstracts International*.
477(3) : 3387-A.

- Brennan, Carol Ann. (1996, November). "Concept Mapping: an Effective Instructional Strategy in Science with Kindergarten Students," *Dissertation Abstracts International*. 57(4) : 1965-A.
- Bruner, Jerome S. (1957). *Studies in Cognitive Growth*. U.S.A. : John Wiley & Sons.
- Burmester, Louis E. (1974). "Improving Speed of Comprehension in Reading Strategies for Secondary School Teaching," *Teachers United States of America*. New York : Addison-Wesly.
- Car, Eilen M. and others. (1983, March). "The Effect of Inference Training on Children's Comprehension of Expository Test," *Journal of Reading Behavior*. 15(3) : 1-8.
- Carrell, P.L & J.C. Eisthold. (1986, December). "Schema Theory and ESL Reading Pedagogy," *TESOL Quarterly*. 18(12) : 254-258.
- Carter, Bonnte Glaunor. (1985, September) "For the Learning Disabled: Semantic Mapping and SQ3R," *Dissertation Abstracts Internatinonal*. 46(3) : 674-A.
- Cliburn, Joseph W. (1987, December). "Helping Students Understand Physiologic Interaction : A Concept Mapping Activity," *The American Biology Teacher*. 49(12) : 426-427
- Coady, James. (1979). "A Psycholinguistic Model of the ESL Reader," in *Reading in a Second Language*. Edited by Ronald Mackey, Bruce Barkman and R.R. Jordan Rowley, Mass. Newbury : House Publishers.
- Cooper, J. David and others. (1979). *To What and How of Reading Instruction*. 2nd ed. Ohio : Meritt Publishing Company.
- Dallman, Martha and others. (1978). *The Teaching of Reading*. 2nd ed. New York : Holt, Rinehart and Wonston, Inc.
- Dechant, Emerald V. (1982). *Improving the Teaching of Reading*. 3rd ed. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall.
- Eisterhold, John Corson and others. (1990, August). "Reading-Writing Relationships in First and Second Language," *TESOL Quarterly*. 24(8) : 245-266.
- Fan, Chung The. (1952). *Item Analysis Table*. New Jersey : Educational Testing Service Princeton.
- Gagne, Rovert M. (1977). *The Condition of Learning*. 3rd ed. New York : Holt, Rienhart and Winston, Inc.
- Goodman, Yetta. M. (1989, April). "Roots of the Whole Language Movement," *The Elementary School Journal*. 90(4) : 215-220.
- Hacker, C. (1988, May). "From Schemata Theory to Classroom Practice," *Reading Research Quarterly*. 17(5) : 209-213.
- Hafner, Lawrance E. & Hayden B, Jolly. (1972). *Pattern of Teaching Reading in the Elementary School*. New York: The Macmillan company.
- Haris, Albert J. & Edward R. Sipay. (1979). *How to Teach Reading*. New York: Longman, Inc.

- Heaton, J.B. (1990). *Classroom Testing*. New York: Longman Inc.
- Heinze-Fry & J.D. Novak. (1990, July). "Concept Mapping Brings Long-Term Movement toward Meaningful Learning," *Science Education*. 74(7) : 481-482.
- Heys, Frank. (1962, May). "The Term -a week Assumption : A Report of Experiment," *English Journal*. 51(5) : 320-322.
- Hulett, Joycelin Brown. (1968, September). "Third Grade Writings : Their Relationship with Reading," *Dissertation Abstracts International*. 47(3) : 847-A.
- Johnson Patricia. (1986, July). "Acquisition of Schema of Comprehension and Communication: A Study of the Reading-Writing Relationship in ESL," *REIC Journal*. 17(1) : 1-3.
- Loncaric, Linda. (1986, December). "The Effect of a Concept Mapping Strategy Program upon the Acquisition of Social Studies Concepts," *Dissertation Abstracts International*. 47(5) : 2006-A.
- Mayer, B. (1975). *The Organization of Prose and Its Effects on Memory*. Amsterdam: North Holland.
- Moreia, Marco A. (1979, September). "Concept Maps as a Tool for Teaching," *Journal of College Science Teaching*. 11(9) : 283-286.
- Novak, Joseph D. & Gowin, D. Bob. (1984). *Learning How to Learn*. London : Cambridge University Press.
- Patty, Wallter T., Dorothy, C. Patty & Mahorie, F. Beaching. (1985). *Experience in Language: Tolls and Techniques for Language Art Method*. 4th ed. New York: Allyn and Bacon, Inc.
- Rattanaovich, Saowalak. (1987). *The Effects of Using Top-Level Structure Instructional Modules and Traditional Teaching Method in Teaching English Reading to Thai Students*. Project Report SEAMEO-RELC Fellowship Grant.
- Rico, Gabriele Lusser. (1983). *Writing the natural way*. Los Angeles : J.P. tarcher, Inc.
- Rumelhart, D.E. (1981). "Schemata : The Building Blocks of Cognition," John Guthrie (Ed.). *Comprehension and Reading Research Reviews*. International Reading Association.
- Savies, N.F. & M. Omberg. (1987, March). "Peer group Teaching and the Composition Class," *System*. 15(3) : 313-323.
- Sinatra, Richard C., Josephine Stahl-Gemake & Nancy Wyche Morgan. (1986, October). "Using Semantic Mapping after Reading to Organize and Wright Original Discourse," *Journal of Reading*. 30(10) : 4-14.
- Stauffer, Russel G. (1969). *Teaching Reading As A Thinking Process*. New York : Harper & Row Publishers.
- Strang, Constance M., McCullough & Arthur E. Traxler. (1969). *The Improvement of Reading*. New York : McGraw-Hill book Company.
- Sturm, Janet M. (1996). *Effect of Hand-Drawn and Computer-Generated Concept Mapping on Expository Writing and Writing Attitudes of Middle Level Students with Learning and Reading*

Disabilities. Dissertation. Ph.D. (Special Education). Lincoln : Graduate School. The University of Nebraska. Photocopied.

Tinker, Mile A. (1963). *Teaching Elementary Reading*. New York: Appleton Century Crafts, Inc.

Wainwright, Gordon R. (1972). *Rapid Reading Made Simple*. Great Britain: W.H. Allen Co. Ltd.

Weaver, C. (1988). *Reading Process and Practice : From Socio-Linguistics to Whole Language*.

Portsmouth : Heinemann Educational Books.

Zamel, Vivian. (1982, February). "Writing: The Process of Discovering Meaning," *TESOL Quarterly*. 16(2) : 195-209.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- แผนการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์
- เอกสารประกอบการเรียนการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์
- แผนการสอนตามคู่มือครู
- เอกสารประกอบแผนการสอนตามคู่มือครู

แผนการสอนกลุ่มทดลองโดยใช้ผังมโนทัศน์

แผนการสอนที่ 1

วิชาภาษาไทย

เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 5 คาบ

สาระสำคัญ

การอ่านเป็นทักษะสื่อสารที่สำคัญ โดยเฉพาะการจับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่าน เพราะหากสามารถจับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้ จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจแนวคิดหลักและเนื้อหาส่วนรวมของเรื่อง การอ่านประเภทนี้ผู้อ่านจะต้องทำความเข้าใจความหมายของคำและข้อความที่เป็นสำนวนในเรื่อง สามารถตีความ และวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของเรื่อง จึงจะทำให้เข้าใจเรื่องที่อ่านได้ดีและสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดประสงค์ปลายทาง

นักเรียนสามารถจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านและเขียนเรื่องจากจินตนาการได้

จุดประสงค์นำทาง นักเรียนสามารถ

1. จับใจความสำคัญของเรื่องได้
2. บอกความหมายของคำ หรือข้อความที่เป็นสำนวนจากเรื่องที่อ่านได้
3. ตีความจากเรื่องที่อ่านได้
4. เขียนผังมโนทัศน์แสดงแนวคิดหลักและสาระสำคัญของเรื่องที่อ่านได้
5. เขียนเรื่องจากจินตนาการได้

เนื้อหา

การอ่านจับใจความสำคัญและการเขียนเรื่องจากจินตนาการ

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

คาบที่ 1

ขั้นที่ 1

1.1 นักเรียนดูชื่อเรื่อง “กระต่ายกลับใจ” แล้วคาดเดาเกี่ยวกับเนื้อเรื่องโดยตอบคำถามของครู เช่น นักเรียนคิดว่ากระต่ายในเรื่องนี้มีนิสัยอย่างไร มันทำอะไร และผลเป็นอย่างไร นักเรียนเขียนคำตอบบนกระดาน

1.2 นักเรียนและครูช่วยกันสรุปคำตอบเป็นความคิดรวบยอด เขียนเป็นคำมโนทัศน์ และจัดลำดับของมโนทัศน์ต่างๆ บนกระดาน ครูเขียนเชื่อมโยงเป็นผังมโนทัศน์ให้นักเรียนดู

ขั้นที่ 2

2.1 นักเรียนอ่านใบความรู้เรื่องการจับใจความสำคัญและผังมโนทัศน์

2.2 นักเรียนทำแบบฝึกการอ่านจับใจความสำคัญ โดยอ่านเรื่องแมวกับจานทองคำแล้วตอบคำถาม

ในใบงาน

คาบที่ 2

ขั้นที่ 3

3.1 ครูถามทบทวนเรื่องการจับใจความสำคัญและการเขียนผังมโนทัศน์

3.2 นักเรียนแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 6 คน อ่านเรื่องกระท่ายกลับใจ ช่วยกันจับใจความสำคัญและสรุปแนวคิดหลักของเรื่อง เขียนเป็นคำมโนทัศน์ จัดประเภทและลำดับคำมโนทัศน์ เขียนเป็นผังมโนทัศน์ลงในใบงาน ตัวแทนกลุ่มอธิบายผังมโนทัศน์ที่เขียนขึ้น ครูเสนอแนะเพิ่มเติม นักเรียนนำไปปรับปรุง แก้ไข

3.3 นักเรียนตอบคำถามในใบงาน ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายคำตอบ

คาบที่ 3

ขั้นที่ 4 นักเรียนศึกษาใบความรู้เรื่องการเขียนเรียงความ และอรรถลักษณะของเรื่องเล่าเชิงจินตนาการ ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปสาระสำคัญอีกครั้ง

ขั้นที่ 5 นักเรียนทบทวนเรื่องกระท่ายกลับใจจากผังมโนทัศน์ของนักเรียน และอภิปรายลักษณะการดำเนินเรื่องและการใช้ภาษาของเรื่องกระท่ายกลับใจ

ขั้นที่ 6 นักเรียนแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 6 คน ช่วยกันคิดเรื่องใหม่ แล้วระดมความคิดเขียนคำมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง

ขั้นที่ 7 นักเรียนช่วยกันจัดประเภทของมโนทัศน์ เช่น แนวคิด ตัวละคร เหตุการณ์ สถานที่ ฯลฯ และจัดลำดับมโนทัศน์เขียนเป็นผังมโนทัศน์ ครูตรวจแก้ไข นักเรียนนำไปปรับปรุงใช้เป็นโครงเรื่องในการเขียนเรียงความ

คาบที่ 4

ขั้นที่ 8 นักเรียนแต่ละกลุ่มเขียนเรียงความจากผังมโนทัศน์โครงเรื่อง โดยใช้อรรถลักษณะของเรื่องเชิงจินตนาการ ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอเรื่อง ครูและนักเรียนร่วมกันพิจารณาแก้ไขถ้อยคำสำนวน นักเรียนนำไปแก้ไข แล้วเขียนภาพประกอบเรื่อง

คาบที่ 5

ขั้นที่ 9 นักเรียนแต่ละคนเขียนเรื่องใหม่คนละ 1 เรื่อง ให้มีอรรถลักษณะเดิม

สื่อการเรียนการสอน

1. นิทานเรื่องแมวกับจานทองคำ และกระท่ายกลับใจ
2. ใบความรู้เรื่องการจับใจความสำคัญ และผังมโนทัศน์
3. ใบความรู้เรื่องการเขียนเรียงความและอรรถลักษณะของเรื่องเชิงจินตนาการ
4. ใบงาน

การวัดและประเมินผล

1. ตรวจใบงาน
2. ตรวจผลการเขียน
3. สังเกตความร่วมมือและความสนใจในการเรียน

แผนการสอนกลุ่มทดลองโดยใช้ผังมโนทัศน์

แผนการสอนที่ 2

วิชาภาษาไทย

เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 5 คาบ

สาระสำคัญ

การอ่านเป็นทักษะสื่อสารที่สำคัญ โดยเฉพาะการจับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านเพราะหากสามารถจับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้ จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจแนวคิดหลัก และเนื้อหาส่วนรวมของเรื่อง การอ่านประเภทนี้ ผู้อ่านจะต้องทำความเข้าใจความหมายของคำและข้อความที่เป็นสำนวนในเรื่อง สามารถตีความและวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของเรื่อง จึงจะทำให้เข้าใจเรื่องที่อ่านได้ดีและสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดประสงค์ปลายทาง

นักเรียนสามารถจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านและเขียนเรื่องจากประสบการณ์ได้

จุดประสงค์นำทาง นักเรียนสามารถ

1. จับใจความสำคัญของเรื่องได้
2. บอกความหมายของคำ หรือข้อความที่เป็นสำนวนจากเรื่องที่อ่านได้
3. ตีความจากเรื่องที่อ่านได้
4. เขียนผังมโนทัศน์แสดงแนวคิดหลักและสาระสำคัญของเรื่องที่อ่านได้
5. เขียนเรื่องจากประสบการณ์ได้

เนื้อหา

การอ่านจับใจความสำคัญและการเขียนเรื่องจากประสบการณ์

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

คาบที่ 1

ขั้นที่ 1

1.1 นักเรียนดูชื่อเรื่องความสนุกในวัดเบญจมบพิตร ครูชวนสนทนาถึงประสบการณ์ของนักเรียนเกี่ยวกับชื่อเรื่อง เช่น วัดเบญจมบพิตรทำให้เกิดความสนุกได้อย่างไร มีสิ่งใดทำให้เกิดความสนุกบ้าง ในวัดใกล้บ้านของนักเรียนมีเรื่องหรืองานอะไรที่ก่อให้เกิดความสนุกได้บ้าง ฯลฯ นักเรียนเขียนคำตอบบนกระดาน

1.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปคำตอบเป็นความคิดรวบยอด เขียนเป็นคำมโนทัศน์ และจัดลำดับของมโนทัศน์ต่างๆ บนกระดาน นักเรียนเขียนเชื่อมโยงเป็นผังมโนทัศน์ ครูช่วยแก้ไขให้ถูกต้อง

คาบที่ 2

นักเรียนทบทวนการเขียนผังมโนทัศน์

ขั้นที่ 2 นักเรียนอ่านใบความรู้เรื่องกลวิธีการอ่านจับใจความสำคัญ ฝึกจับใจความสำคัญจากใบงาน

ขั้นที่ 3

3.1 นักเรียนแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 6 คน อ่านเรื่องความสนุกในวัดเบญจมบพิตร จับใจความสำคัญและใจความรองของแต่ละย่อหน้า แล้วช่วยกันสรุปแนวคิดหลักของเรื่อง เขียนสรุปเรื่องเป็นผังมโนทัศน์ในใบงานการเขียนผังมโนทัศน์ ตัวแทนกลุ่มอธิบายผังมโนทัศน์ ครูเสนอแนะเพิ่มเติม

3.2 นักเรียนทำแบบฝึกหัดในใบงาน ครูและนักเรียนร่วมกันเฉลย

คาบที่ 3

ขั้นที่ 4 นักเรียนศึกษาใบความรู้เรื่องอรรถลักษณะเรื่องเล่าจากประสบการณ์ นักเรียนช่วยกันสรุป

ขั้นที่ 5 นักเรียนทบทวนเรื่องความสุขในวัดเบญจมบพิตรจากผังมโนทัศน์ของนักเรียน อภิปราย

ลักษณะการดำเนินเรื่องและการใช้ภาษา

ขั้นที่ 6 นักเรียนแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 6 คน คิดเรื่องที่จะเขียน นักเรียนระดมความคิดเขียนคำมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะเขียน

ขั้นที่ 7 นักเรียนนำคำมโนทัศน์มาจัดประเภทและลำดับเขียนเป็นผังมโนทัศน์ ครูตรวจแก้ไข นักเรียนนำไปปรับปรุงใช้เป็นโครงเรื่องในการเขียนเรียงความ

คาบที่ 4

ขั้นที่ 8 นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันเขียนเรียงความจากผังมโนทัศน์โครงเรื่อง แต่ละกลุ่มนำเสนอเรื่องนักเรียนและครูร่วมกันพิจารณาแก้ไขด้วยคำสำคัญ นักเรียนนำไปปรับปรุงแก้ไข แล้ววาดภาพประกอบ

คาบที่ 5

ขั้นที่ 9 นักเรียนแต่ละคนเขียนเรื่องใหม่คนละ 1 เรื่อง ให้มีอรรถลักษณะเดิม

สื่อการเรียนรู้การสอน

1. เนื้อเรื่องความสุขในวัดเบญจมบพิตร
2. ใบความรู้เรื่องกลวิธีในการอ่านจับใจความสำคัญ และอรรถลักษณะเรื่องเล่าจากประสบการณ์
3. ใบงาน

การวัดและประเมินผล

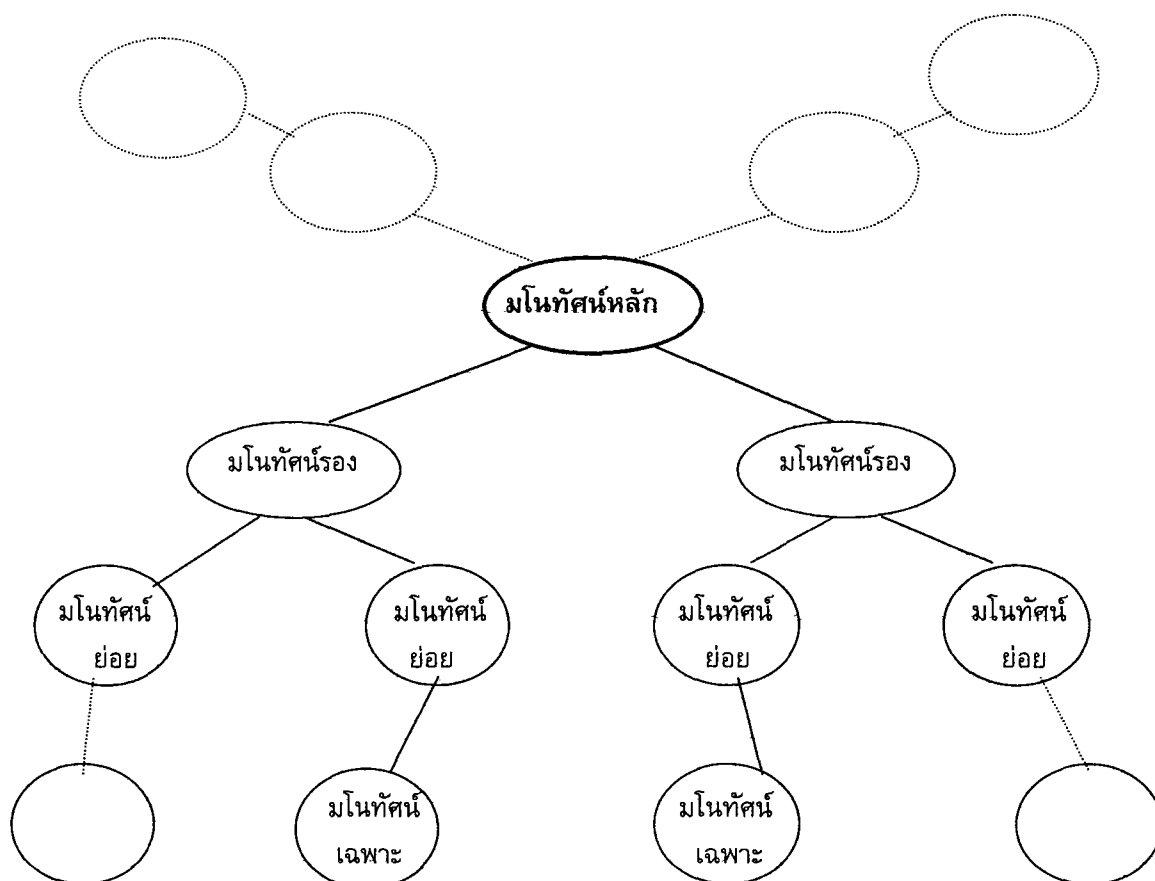
1. ตรวจใบงาน
2. ตรวจผลการเขียน
3. สังเกตความร่วมมือและความสนใจในการเรียน

เอกสารประกอบแผนการสอนที่ 1

ใบความรู้เรื่องผังมโนทัศน์

- ผังมโนทัศน์** หมายถึง แผนผังที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีลำดับของมโนทัศน์หลัก มโนทัศน์รองและมโนทัศน์ย่อยของเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกัน บางเรื่องอาจมีมโนทัศน์เฉพาะ โดยเขียนในรูปแบบของคำมโนทัศน์ ล้อมรอบด้วยวงกลม วงรี สี่เหลี่ยม หรือรูปเรขาคณิตอื่น ๆ และเชื่อมโยงแต่ละมโนทัศน์ด้วยเส้นตรง อาจมีคำเชื่อมกำกับไว้ที่เส้นตามความเหมาะสม
- มโนทัศน์หลัก** หมายถึง แนวคิดหลักของเรื่อง ซึ่งได้มาจากการอ่านและสรุปเรื่อง บางเรื่องอาจสังเกตได้จากชื่อเรื่อง หรือหัวเรื่อง
- มโนทัศน์รอง** หมายถึง ใจความสำคัญที่สนับสนุนแนวคิดหลักของเรื่อง อาจมีใจความสำคัญ ใจความเดียว หรือหลายใจความก็ได้
- มโนทัศน์ย่อย** หมายถึง ผลความที่ขยายใจความสำคัญ
- มโนทัศน์เฉพาะ** หมายถึง รายละเอียดหรือตัวอย่างที่อธิบายใจความรองได้ชัดเจนขึ้น
- คำมโนทัศน์** หมายถึง คำ หรือวลีที่เขียนขึ้นจากความคิดรวบยอดที่ผู้อ่านสรุปได้จากเนื้อหาที่อ่าน

รูปแบบของผังมโนทัศน์

ใบความรู้เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ

การอ่านจับใจความสำคัญ คือการอ่านเพื่อเก็บสาระสำคัญของเรื่อง ได้แก่ ข้อมูลที่น่าสนใจ จุดมุ่งหมายในการเขียน ความรู้สึก และแนวความคิดของผู้เขียน

หลักการจับใจความสำคัญ

1. พิจารณาชื่อเรื่อง
2. หาประโยคใจความสำคัญของแต่ละย่อหน้า และหาประโยคประกอบ
3. หาความสัมพันธ์ระหว่างข้อความแต่ละย่อหน้า
4. พิจารณาประโยค สำนวนโวหาร คำศัพท์ ความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องที่อ่าน และความมุ่งหมายของผู้เขียน

การอ่านจับใจความนิทาน

นิทาน เป็นเรื่องที่สมมุติขึ้น มุ่งให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ผู้อ่านเป็นสำคัญ จัดเป็นงานเขียนประเภทบันเทิงคดี

นิทาน ไม่นิยมบอกเรื่องราวหรือแนวคิดสำคัญอย่างตรงไปตรงมา การอ่านจับใจความนิทานให้ได้ถูกต้องแม่นยำควรใช้แนวทางพิจารณา ดังนี้

1. ชื่อเรื่อง จะเป็นจุดชี้แนะหัวใจของเรื่องไว้เป็นอันดับแรก นิทานบางเรื่องตั้งชื่อเรื่องให้เห็นใจความสำคัญของเรื่องได้ชัดเจน แต่บางเรื่องผู้อ่านต้องพิจารณาจากส่วนอื่นในเนื้อเรื่องมาประกอบ
2. แนวคิดหลัก ผู้แต่งจะไม่บอกโดยตรง แต่สามารถค้นหาได้ด้วยวิธีการต่อไปนี้
 - 2.1 พิจารณาข้อขัดแย้งของเรื่องแล้วดูผลว่าข้อขัดแย้งนั้นคลี่คลายขยายตัวและสิ้นสุดลงอย่างไร จึงจะเห็นแก่นเรื่องได้ชัดเจนขึ้น
 - 2.2 สรุปสาระสำคัญ โดยการตอบคำถามให้ได้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร และทำไม ซึ่งจะเป็นจุดชี้แนะให้เห็นแก่นเรื่อง หรือใจความสำคัญได้ง่าย
 - 2.3 การจับน้ำเสียงหรือทางเสียงของผู้แต่งให้ได้จะช่วยให้จับใจความของเรื่องได้แม่นยำยิ่งขึ้น

แมวกับจานทองคำ

ชายคนหนึ่งกินอาหารในร้านแห่งหนึ่ง เขาเหลือบไปเห็นแมวผอมโซ ตัวหนึ่งกำลังกินอาหารในจานทองคำเก่าๆ เขาคิดว่าจานใบนั้นถ้านำไปขายจะได้ราคาดี จึงขอซื้อแมวในราคาหนึ่งพันบาท เจ้าของร้านรีบตกลงทันที เมื่อจ่ายเงินเรียบร้อยแล้วเขากล่าวว่า “แต่ถ้าขายแมวให้ผมแล้วควรจะให้จานผมเสียด้วย ผมจะได้นำไปใส่อาหารให้แมว” เจ้าของร้านตอบว่า “ผมให้ไม่ได้หรอกครับ ก็เพราะจานใบนี้แหละที่ทำให้ผมขายแมวได้ราคาแพงมาหลายสิบตัวแล้ว”

ใบงาน
เรื่องแมวกับจานทองคำ

ชื่อ ชั้น เลขที่

ตอนที่ 1 ตอบคำถามโดยทำเครื่องหมายกากบาททับตัวอักษรหน้าคำตอบที่ถูกต้อง

1. สาเหตุที่ทำให้ชายในเรื่องขอซื้อแมวคืออะไร

ก. เป็นคนรักแมว	ข. มีความเมตตาสงสาร
ค. โลภอยากได้จานทองคำไปขาย	ง. ใจจึงหลงกลอุบายของคนขายแมว
2. เหตุใดเจ้าของร้านจึงนำจานทองคำมาใส่อาหารให้แมว

ก. เป็นจานประจำตัวแมว	ข. แมวไม่ยอมกินข้าวในจานอื่น
ค. จานทองคำเก่ามากแล้ว	ง. เจ้าของต้องการขายแมวให้ได้ราคาดี
3. การกระทำของเจ้าของร้านตรงกับสำนวนว่าอย่างไร

ก. ชุบป้อล่อปลา	ข. พรานล่าเนื้อ
ค. ย่อมแมวขาย	ง. หวานพีชหวังผล
4. นักเรียนคิดว่าชายผู้ซื้อแมวมีความรู้สึกอย่างไร เมื่อไม่ได้จานทองคำ

ก. เศร้าใจ	ข. ผิดหวัง
ค. เสียหน้า	ง. โกรธ
5. นักเรียนคิดว่าชายผู้ซื้อแมวและเจ้าของร้านเป็นคนอย่างไร

ก. เจ้าเล่ห์	ข. หลอกลวง
ค. มีไหวพริบ	ง. ค้ากำไรเกินควร
6. เหตุการณ์ในเรื่องเปรียบได้กับสำนวนใด

ก. เกลือจิ้มเกลือ	ข. ขมื่นกับปูน
ค. ชิงกีร์ชาก็แรง	ง. เหนือฟ้ายังมีฟ้า

ตอนที่ 2 อภิปรายหัวข้อต่อไปนี้

1. ข้อความ "ก็เพราะงานใบนี้แหละที่ทำให้ผมขายแมวได้ราคาแพงมาหลายสิบตัวแล้ว"

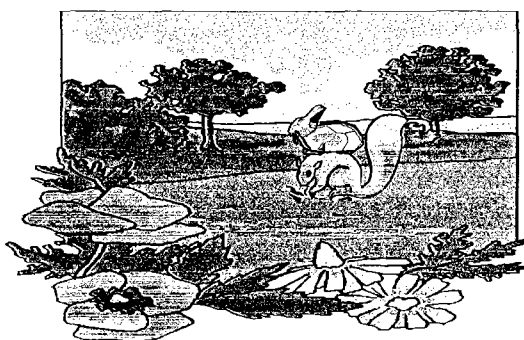
หมายความว่า

.....

กระต่ายกลับใจ

ณ ชายปาร์มครัมแห่งหนึ่งมีกระรอกอยู่รอบครัวหนึ่ง ครอบครัวนี้ชอบทำความดี ชอบช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ

“ลูกรัก จงจำไว้ว่าการทำความดีเป็นผลดีต่อเราและลูก” แม่กระรอกกล่าวก่อนที่จะลูกกระรอกจะไปโรงเรียน และข้างๆ บ้านของกระรอกในโพรงไม้ถัดไปมีครอบครัวกระต่ายอาศัยอยู่รอบครัวหนึ่ง ครอบครัวนี้มีความเฉลียวฉลาดมาก แต่ชอบเอาวัดเอาเปรียบสัตว์อื่นๆ อยู่เสมอ พ่อและแม่ของกระต่ายสอนลูกว่า ให้เรียนเก่งๆ เพื่ออนาคตที่ดีก่อนไปโรงเรียนเช่นกัน

สุดท้าย

ลูกกระรอกและลูกกระต่ายเป็นเพื่อนกัน แต่ลูกกระต่ายมักจะชอบแกล้งลูกกระรอกอยู่เสมอโดยบอกว่าตนปวดหัว เพื่อที่จะได้ชี้หลังลูกกระรอกไปโรงเรียน เมื่อถึงโรงเรียนลูกกระต่ายไม่เคยชอบใจลูกกระรอกแม้แต่นิดเดียว กลับวิ่งหนีไปเล่นกับเพื่อนอย่างสนุกสนาน แต่ลูกกระรอกกลับดีใจที่ได้ช่วยเพื่อนให้ถึงที่หมาย

เย็นวันหนึ่งเมื่อลูกกระต่ายกลับถึงบ้านก็เล่าให้พ่อแม่ฟังว่าตนสอบได้ที่หนึ่งอีกตามเคย ส่วนลูกกระรอกสอบได้ที่

“ลูกกระรอกมันโง่จริงๆ ครับ เมื่อตอนกลับจากโรงเรียนลูกกระรอกบ่นว่าปวดท้อง เขาก็อาสาให้ลูกชี้หลังมาถึงที่บ้าน” ทั้งพ่อและแม่กระต่ายต่างหัวเราะชอบใจกันอย่างมีความสุข

ส่วนบนต้นไม้ซึ่งเป็นบ้านของกระรอก ลูกกระรอกบอกกับพ่อแม่อย่างเศร้าสร้อยว่าตนเองสอบได้ที่สุดท้าย

“อย่าได้เศร้าไปเลยลูกรักของพ่อ ลำดับที่ไม่ใช่การตัดสินความดีหรือเลว” ผู้เป็นพ่อกล่าวแล้วยิ้มให้กำลังใจลูกกระรอก

วันเวลาผ่านไป เพื่อนๆ ที่โรงเรียนเริ่มไม่อยากเล่นกับลูกกระต่ายเพราะชอบอวดความเก่งของตน และเห็นแก่ตัว ในขณะที่เดียวกันลูกกระรอกกลับมีเพื่อนมากขึ้นจนทำให้ลูกกระต่ายน้อยใจและเสียใจ ส่วนลูกกระรอกก็รู้สึกห่วงผลการเรียนของตน เพราะครูหมีเตือนเขาอยู่เสมอว่า หากปลายปีผลการเรียนไม่ดีก็จะต้องซ้ำชั้นอย่างแน่นอน ครูหมีพูดว่า

“ครูรู้ว่าเธอเป็นเด็กดีแต่ความดีไม่ใช่คะแนนที่มากนัก ครูหวังว่าเธอคงเข้าใจนะ”

เช้าวันรุ่งขึ้น ลูกกระต่ายและลูกกระรอกก็เดินไปโรงเรียนด้วยกันเหมือนเช่นทุกวัน แต่วันนี้ลูกกระต่ายดูซึมมากไม่ยอมพูดจา ลูกกระรอกเห็นดังนั้นจึงพูดว่า

“วันนี้เธอเป็นอะไร ดูซึมผิดปกติ เธอไม่สบายหรือเปล่า ชีหลังฉันก็ได้” ลูกกระรอกอาสา

“ไม่ละ” ลูกกระต่ายตอบและพูดต่อไปว่า “ฉันอยากเป็นคนดีอย่างเธอจะได้มีเพื่อนเล่นมาก”

“แต่ฉันอยากเรียนเก่งอย่างเธอและลูกกระต่าย ฉันจะได้ไม่ต้องเรียนซ้ำชั้น” ลูกกระรอกพูด

ทั้งสองต่างปรับทุกข์ซึ่งกันและกัน ลูกกระต่ายพูดว่า “ฉันจะสอนวิธีเรียนหนังสือเก่งให้เธอ”

“ฉันจะสอนวิธีการเป็นคนดีเพื่อเป็นการตอบแทนเธอก็แล้วกันนะลูกกระต่าย” ลูกกระรอกพูดอย่างดีใจ

ลูกกระต่ายบอกว่าวิธีการเรียนเก่งคือ ต้องขยันเรียนหนังสือ อ่านหนังสือ ทำการบ้าน ฟังคุณครูอธิบายให้เข้าใจ เมื่อไม่เข้าใจก็ต้องถาม แค่นี้ก็สามารถเรียนเก่งได้แล้ว และลูกกระรอกก็สอนวิธีการเป็นคนดีให้แก่ลูกกระต่าย ก็จะต้องมีความซื่อสัตย์ มีความเมตตา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น แค่นี้ก็สามารถเป็นคนดีได้แล้ว

ตั้งแต่นั้นมา ลูกกระต่ายกับลูกกระรอกก็เป็นเพื่อนรักกัน ไปโรงเรียนด้วยกัน เล่นด้วยกันเสมอ จนกระทั่งวันหนึ่งเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันขึ้น เมื่อมีลมพายุใหญ่พัดมาตอนที่ทั้งสองออกไปวิ่งเล่นกลางทุ่ง ลูกกระรอกเห็นดังนั้นก็ดึงมือลูกกระต่ายวิ่งไปยังต้นไม้ใหญ่เพื่อหลบพายุ

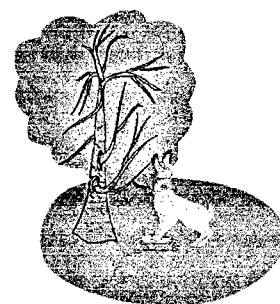
เมื่อลมพายุสงบลง พ่อกับแม่กระต่ายออกมาหาลูกกระต่าย แม่กระต่ายร้องไห้คร่ำครวญถึงลูกกระต่าย แม่กระรอกเห็นเช่นนั้นจึงช่วยกันตามหา พบลูกกระรอกและลูกกระต่ายอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่ แม่กระต่ายพูดกับแม่กระรอกว่า

“แต่ก่อนฉันเคยภูมิใจกับความเฉลียวฉลาดของครอบครัว สอนให้ลูกเป็นเด็กเห็นแก่ตัว ตามใจลูกทุกอย่างจนเคยตัว แต่เดี๋ยวนี้ฉันรู้แล้วว่าฉันต้องสอนลูกให้เป็นคนดี เพื่อให้ลูกของฉันมีชีวิตที่สดใส ฟังตนเองได้ ฉันขอขอบใจลูกกระรอกด้วยนะจ๊ะที่ช่วยชีวิตลูกของฉันไว้”

ลูกกระต่ายรีบบอกพ่อกับแม่ว่า “ลูกกระรอกสอนวิธีการเป็นคนดีให้ลูก ลูกก็สอนวิธีเรียนหนังสือเก่งให้ลูกกระรอกเป็นการตอบแทน แต่ลูกก็ไม่กล้าบอกแม่ เพราะลูกกลัวพ่อกับแม่จะตีลูก ดุด่าลูก” แม่กระต่ายมองลูกกระต่ายแล้วยิ้มให้อย่างอ่อนโยนแล้วพูดว่า

“ไม่ต้องกลัวหรอกลูก ถ้าลูกไม่ผิดแม่จะไม่ตีไม่ดุด่าลูกอีก” แม่กระต่ายพูด

เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างลงตัว พ่อ แม่และลูกกระต่าย ลูกกระรอก ก็พากันกลับบ้านแล้วยิ้มให้กันอย่างเป็นสุข

(จันทร์เพ็ญ แสนละเอียด “นิทานแผ่นพับฉบับที่ 15 นิทานจากการประกวดนิทานรางวัลมูลนิธิเด็ก ครั้งที่ 6)

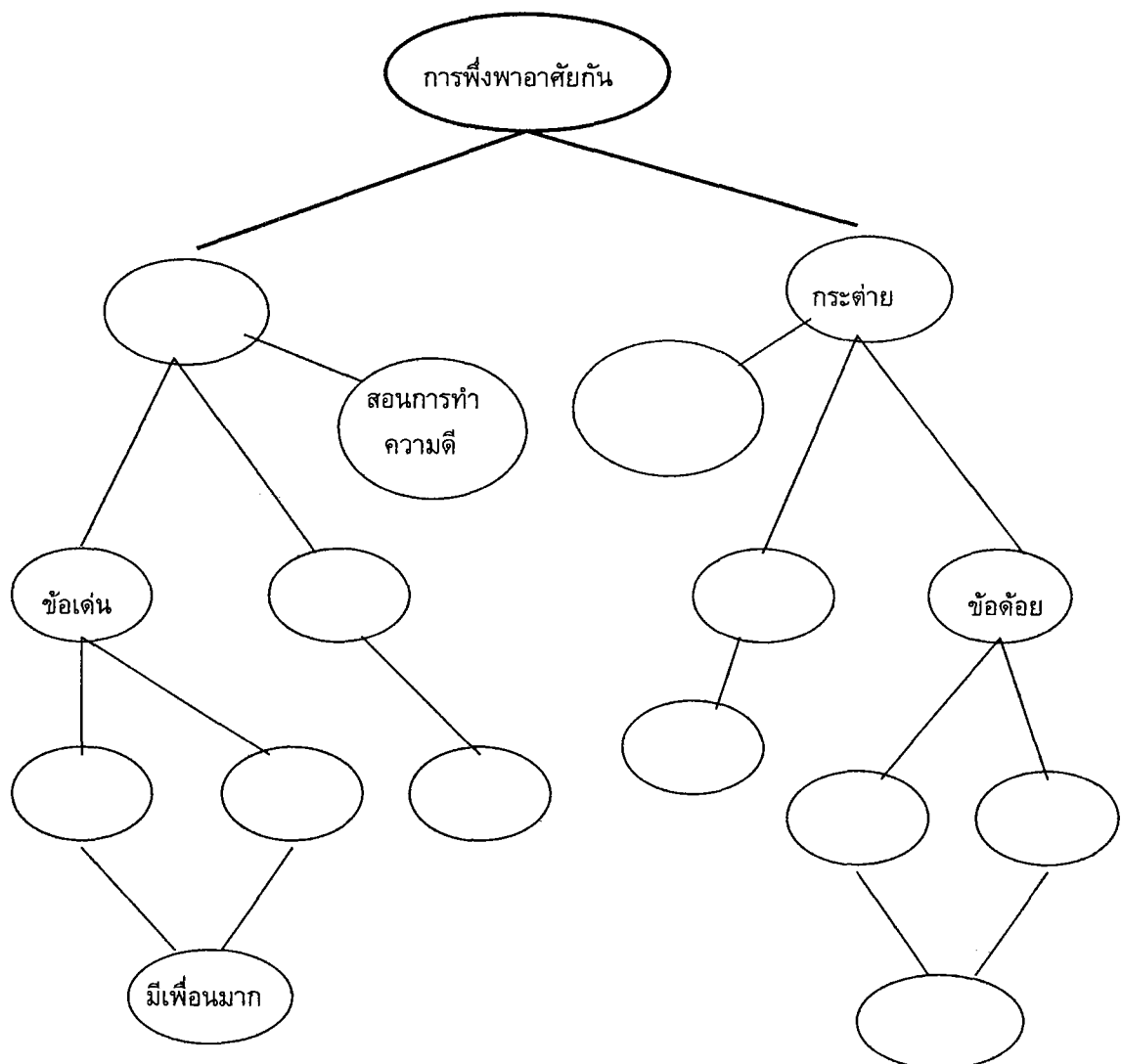
ใบงานการเขียนผังมโนทัศน์

ชื่อ ชั้น เลขที่ กลุ่ม

คำชี้แจง นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ แล้วนำคำตอบมาจัดประเภทและลำดับเขียนเป็นผังมโนทัศน์

1. เรื่องนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร (หาแนวคิดหลักของเรื่อง)
2. ตัวละครสำคัญในเรื่องคือใคร
3. ตัวละครแต่ละตัวมีข้อเด่นและข้อด้อยอย่างไร
4. ข้อเด่นและข้อด้อยของตัวละครทั้งสองส่งผลอย่างไร
5. ตัวละครทั้งสองช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างไร

ผังมโนทัศน์เรื่องกระต่ายกลัใจ

ใบงาน
เรื่องกระต่ายกลับใจ

ชื่อ ชั้น เลขที่ กลุ่ม

ตอนที่ 1 ทำเครื่องหมายกากบาททับตัวเลือกที่ถูกต้อง

1. ลูกกระรอกมีนิสัยอย่างไร

ก. กล้าหาญ	ข. ซื่อสัตย์
ค. เกียจคร้าน	ง. โอบอ้อมอารี
2. ลูกกระต่ายมีคุณลักษณะใด

ก. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	ข. ขยันขันแข็ง
ค. มานะอดทน	ง. เฉลียวฉลาด
3. เหตุใดลูกกระต่ายและลูกกระรอกจึงมีนิสัยต่างกัน

ก. เรียนต่างห้องกัน	ข. มีความเป็นอยู่ต่างกัน
ค. เป็นสัตว์ต่างชนิดกัน	ง. ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน
4. การที่ลูกกระต่ายสอนวิธีเรียนรู้ให้ลูกกระรอกและลูกกระรอกสอนลูกให้กระต่ายประพฤติตัวดีขึ้นนั้น
ให้แนวคิดในเรื่องใด

ก. การพึ่งพาอาศัยกัน	ข. การมีไมตรีต่อกัน
ค. ความโอบอ้อมอารี	ง. ความรักความสามัคคี
5. ผู้เขียนต้องการให้คติสอนใจในเรื่องใด

ก. การทำความดี	ข. ความมีเมตตา
ค. ความสามัคคี	ง. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ตอนที่ 2 อภิปรายหัวข้อต่อไปนี้

1. “ลำดับที่ไม่ใช่การตัดสินความดีและความเลว” หมายความว่า

.....

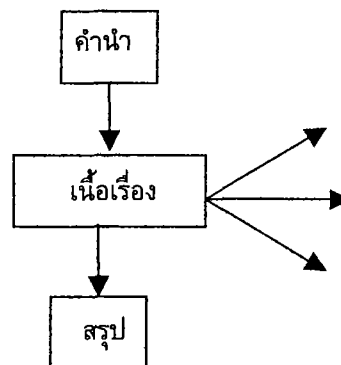
2. “ครูรู้ว่าเธอเป็นเด็กดีแต่ความดีไม่ใช่คะแนนที่มากนัก” หมายความว่า

.....

ใบความรู้
เรื่องการเขียนเรียงความ

เรียงความ หมายถึง การนำถ้อยคำมาเรียบเรียงเป็นเรื่องราวโดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน เพื่อแสดงความรู้ ความเข้าใจ ความคิด หรือความรู้สึกรของผู้อ่านออกมาให้ผู้อ่านเข้าใจด้วยภาษาที่สละสลวย

องค์ประกอบของเรียงความ

คำนำ เป็นการเปิดเรื่อง ผู้เขียนต้องเขียนจูงใจผู้อ่านให้รู้สึกอยากอ่านเรื่องต่อไป

ลักษณะการเขียนคำนำ

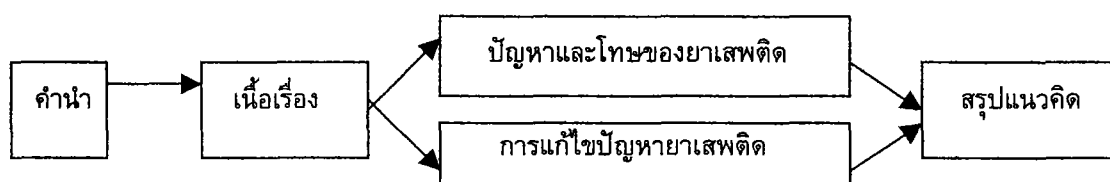
1. ใช้คำพูดหรือคำสนทนา
2. เขียนบรรยายสภาพธรรมชาติ บรรยายภาค
3. ใช้บทหรือกรอนที่เข้ากับเรื่อง
4. ใช้คำพังเพย สุภาษิต หรือปรัชญา

เนื้อเรื่อง เป็นการรวบรวมข้อมูลมาเขียนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการเขียนและชื่อเรื่อง โดยมีรายละเอียดที่สนับสนุนแนวคิดหลักของเรื่อง อาจมีการยกตัวอย่างประกอบ

สรุป เป็นการสรุปเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น มีการแสดงข้อคิดเห็น ข้อสังเกต หรือคำแนะนำ เชิญชวน เพื่อให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์จากการอ่าน

การเขียนเรียงความที่ดีต้องมีการวางโครงเรื่อง เพื่อเป็นแนวในการเขียนและความเป็นเอกภาพ

ตัวอย่างโครงเรื่อง เรื่อง “ติดยาเสพติด ชีวิตจะมีตมม”

ใบความรู้
อรรถลักษณะของเรื่อง

อรรถลักษณะ หมายถึง ลักษณะของเนื้อความที่มีโครงสร้างในการดำเนินเรื่องที่แน่นอน เป็นขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบ อรรถลักษณะของภาษาจะมีเป้าหมายชัดเจนที่จะสื่อความให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อความหรือเจตนาของผู้เขียน

เนื้อความของแต่ละอรรถลักษณะจะมีรายละเอียดของโครงสร้างในการดำเนินเรื่องและลักษณะของภาษาแตกต่างกัน

เรื่องเล่าเชิงจินตนาการ เป็นการเขียนเรื่องเล่าจากความคิดของผู้เขียน ส่วนมากจะเป็นเรื่องแนวนิทาน หรือนิยาย

ลักษณะโครงสร้างเรื่องเล่าเชิงจินตนาการ

1. มีการนำเรื่อง โดยกล่าวความเป็นไปของเรื่อง บ่งบอกตัวบุคคล สถานที่ หรือเวลา
2. มีการลำดับของเหตุการณ์ในเรื่อง
3. แสดงปมปัญหาของเรื่อง
4. แสดงการคลี่คลาย หรือการแก้ปมปัญหาของเรื่อง
5. อาจให้ข้อเตือนใจ หรือคติพจน์ท้ายเรื่อง

ลักษณะของภาษา

1. เป็นเรื่องเล่าในอดีต หรือเป็นเรื่องที่ผ่านมาแล้ว มักมีคำว่า กาลครั้งหนึ่ง ณ ชายป่าแห่งหนึ่ง ฯลฯ
2. ใช้บุพบทบ่งบอกเวลา สถานที่
3. ใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 ในการกล่าวถึง หรืออ้างถึงบุคคลอื่นๆ
4. มีความเป็นเหตุเป็นผล ความคล้อยตาม และความขัดแย้ง ฯลฯ

แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน

วิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/....

เรื่อง

พฤติกรรม/ ระดับ คะแนน ชื่อ - สกุล	ตั้งใจและกระตือรือร้นในการเรียน			มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น			รับฟังความคิดเห็นของเพื่อน			ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือกัน			มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบ			รวมคะแนน
	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	13	15
1.																
2.																
3.																
4.																
5.																
6.																

ลงชื่อ ผู้ประเมิน

กลุ่ม

เกณฑ์การประเมิน

คะแนนระดับ 3 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับสูง

คะแนนระดับ 2 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับปานกลาง

คะแนนระดับ 1 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับต่ำ

สรุปผลการประเมิน		
ดีมาก	ดี	ควรปรับปรุง
11-15	6-10	1-5

เอกสารประกอบการสอนที่ 2

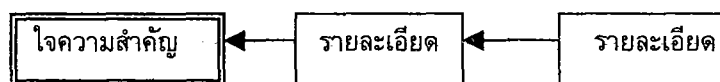
ใบความรู้ กลวิธีการอ่านจับใจความสำคัญ

ใจความสำคัญ หมายถึงข้อความที่มีสาระคลุมข้อความอื่นๆ ในย่อหน้านั้นไว้ทั้งหมด ข้อความย่อหน้าหนึ่ง จะมีใจความสำคัญที่สุดเพียงใจความเดียว ถ้าเรื่องหนึ่งมีหลายย่อหน้า แสดงว่ามีใจความสำคัญหลายประเด็น

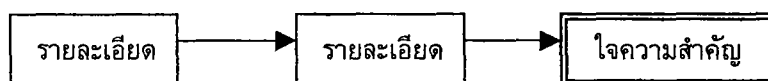
เมื่อนำใจความสำคัญในแต่ละย่อหน้ามาพิจารณาร่วมกันแล้ว จะทำให้สามารถจับแนวคิดสำคัญของเรื่องได้ง่ายขึ้น

การพิจารณาใจความสำคัญ มีข้อสังเกต ดังนี้

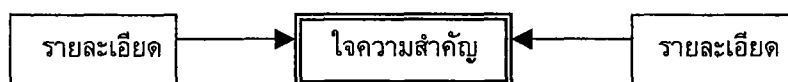
1. ใจความสำคัญอยู่ตอนต้นย่อหน้า เป็นจุดที่พบใจความสำคัญมากที่สุด ผู้เขียนจะบอกประเด็นสำคัญไว้ก่อนแล้วขยายรายละเอียดให้ชัดเจนขึ้นภายหลัง ดังภาพ

2. ใจความสำคัญอยู่ตอนท้ายย่อหน้า เป็นจุดที่พบใจความสำคัญมากรองลงมาจากตอนต้นย่อหน้า ผู้เขียนจะบอกรายละเอียดมาก่อนแล้วสรุปด้วยประโยคที่เก็บประเด็นสำคัญไว้ข้างหลัง ดังภาพ

3. ใจความสำคัญอยู่ตอนกลางย่อหน้า รายละเอียดจะอยู่ตอนต้นและตอนท้ายย่อหน้า ดังภาพ

4. ใจความสำคัญไม่ปรากฏในประโยคใดอย่างชัดเจน อาจอยู่ในหลายประโยคหรือรวมๆ ในย่อหน้า ผู้อ่านจะต้องสรุปออกมาเอง อาจใช้วิธีการตั้งคำถามแล้วตอบตัวเองให้ได้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร ทำไม แล้วผลเป็นอย่างไร จะทำให้มองเห็นส่วนที่เป็นประเด็นสำคัญ และส่วนที่เป็นการขยายความได้ง่ายขึ้น

ใบงานการอ่านจับใจความสำคัญ

ชื่อ ชั้น เลขที่

นักเรียนพิจารณาประโยคใจความสำคัญจากข้อความต่อไปนี้

คนไม่อ่านหนังสือคือคนถอยหลังอยู่ในสังคม เพราะทุกวันนี้โลกเจริญขึ้นอย่างไม่หยุดหย่อน มีเหตุการณ์ใหม่ๆ ปรากฏสืบเนื่องกันอย่างไม่ขาดสาย ทุกคนที่หวังความก้าวหน้าจึงต้องตามเรื่องเหล่านี้ด้วยการอ่านอย่างมิหยุดยั้ง มิฉะนั้นเขาจะได้นามว่าเป็นผู้ถอยหลัง

(อ่านเพื่อความสมบูรณ์ : เจื้อสตะเวทิน)

ใจความสำคัญคือ

บางคนอ่านหนังสือเพียงเฉพาะเรื่องราว คืออ่านแต่เรื่องในวงอาชีพของตน ถ้าทำอย่างนั้นก็นับว่ายังไม่ได้ผลเต็มที่ เพราะขาดความรู้ในวงการทั่วไป ทางที่ดีเขาควรขยายขอบเขตการอ่านให้กว้างขวางออกไปอีก

(อ่านเพื่อความสมบูรณ์ : เจื้อสตะเวทิน)

ใจความสำคัญคือ

ขณะนี้ไม่ว่าท่านจะอยู่ ณ ที่ใด ที่บ้าน บนรถไฟ รถเมล์ ในห้องทำงาน บนสถานที่ราชการ หรือที่ใดก็ตาม ท่านจะต้องใช้สายตา "อ่าน" อยู่ตลอดเวลา ซึ่งแน่ละ เราต้องยกเว้นกรณีที่ท่านตาบอด เพราะท่านย่อมจะอ่านหนังสือในเล่มนี้ไม่ได้แน่ ยกเว้นแต่จะมีใครอ่านให้ท่านฟัง

(ศิลปะการอ่านหนังสือ : ครรชิต มัลลยวงศ์)

ใจความสำคัญคือ

เรือลำนั้นแล่นผ่านบ้านเรือนที่คับคั่งในบริเวณอำเภอ แสงไฟฉายออกมาจากโรงสีข้างลำน้ำกระทบเม็ดฝนที่สาดลงมามีรุ้งสิ้นสุด แลดูเหมือนม่านที่ทำด้วยน้ำมากันไว้ พอเรือเริ่มผ่านบ้านเรือนที่มีประปรายอยู่นอกอำเภอ สายลมและสายฝนก็กระหน่ำลงมาแรงขึ้นกว่าเก่า คนโดยสารจำนวนมากที่นั่งอยู่ในเรือเริ่มขยับตัว เหลียวซ้ายแลขวา มองดูหน้ากันอย่างไม่สบายใจ พอเรือแล่นจะเข้าหัวเลี้ยวที่เรียกว่าคู้งสำเภากำลังแรงของพายุก็นำมาปะทะเข้ากลางลำ เสียงคนหวีดร้อง เสียงเด็กร้องจ้าด้วยความตกใจ ทุกคนถลันตัวเข้าใส่กราบที่มิได้เอียง ทันใดนั้นเรือก็โคลงกลับมาอีกข้างหนึ่งด้วยกำลังถ่วงสุดเหวี่ยง ท่ามกลางเสียงร้องที่ฟังไม่ได้ศัพท์ และเสียงร่ำกระดังของนายท้ายซึ่งดังสายกระดังด้วยความตกใจปราศจากสัญญาณใด ๆ และเรือนั้นก็คว่ำลงทันที

(หลายชีวิต : ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมทย์)

ใจความสำคัญคือ

ความสนุกในวัดเบญจมบพิตร

หม่อมเจ้าพูนพิสมัย ดิศกุล

เจ้าหน้าที่สมาคมสำนักเบญจมบพิตรต้องการให้ข้าพเจ้าเล่าเรื่องในวัดเบญจมบพิตร ให้แก่หนังสือเบญจมบพิตรสัมพันธ์ที่จะออกในวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๔ ข้าพเจ้าจึงส่งจิตกลับไปตรวจค้น ตั้งแต่ได้รู้จักวัดเบญจมบพิตรมาแต่เด็ก ๆ ได้ความดังจะเล่าให้เด็กที่ไม่เคยเห็นเช่นตัวข้าพเจ้าฟังดังต่อไปนี้

งานที่สนุกที่หนึ่งในวัดเบญจมฯ คืองานออกร้านในวัดนี้ อันเป็นงานประจำปีในฤดูหนาว เพื่อเก็บเงินบำรุงวัดซึ่งยังไม่เสร็จเรียบร้อยดี เรียกกันในสมัยนั้นว่า “งานวัด” ร้านต่าง ๆ มีตั้งแต่ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเจ้านายทั้งฝ่ายหน้าฝ่ายใน ข้าราชการผู้ใหญ่ ผู้น้อย สุดแต่ใครมีกำลังจะทำได้ จนถึงชาวต่างประเทศผู้เป็นนายห้างใหญ่ ๆ บริเวณร้านอยู่ในเขตรั้วเหล็กแดงเท่านั้น ต่อมาทางตัวพระอุโบสถก็มีแต่พวกร้านขายรูปเทียนดอกไม้และทองเปลว สำหรับผู้ที่จะไปบูชาพระและทำบุญ พวกเราเด็ก ๆ มิได้เคยไปทางนั้นเลยซ้ำกลัวว่ามีดอีกด้วย เราพากันวิ่งวุ่นอยู่แต่ทางร้านต่าง ๆ ซึ่งเห็นในเวลานั้นว่าใหญ่โตมโหฬารสุดหล้าฟ้าเขียว ข้ายังมีสถานมีที่เรียกว่า สำเพ็ง อยู่นอกรั้วแดงทางถนนราชดำเนินอีกเมืองหนึ่ง มีทั้งโรงโขนชักกรอก และเขาวงกตที่เข้าไปแล้วออกไม่ได้จนกว่าจะเดินถูกทาง ร้านในแถวสำเพ็งอย่างเดียวกับงานภูเขาทอง ผิดกับข้างในวัดอย่างเทียบกันไม่ได้ เพราะความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความนิยมผิดกัน ทุกคนที่ก้าวเข้าประตูเหล็กแดงเข้าไปแล้วจะรู้สึกเหมือนเมือง ๆ หนึ่งที่เต็มไปด้วยความสนุกสนาน ผู้คนแต่งตัวสวย ๆ งาม ๆ ร้านจัดกันอย่างประณีตและเรียบร้อยไม่มีเสียงอึกทึกครึกโครม นอกจากเสียงดนตรีเบา ๆ พอได้ยินพูดกันไม่ต้องตะโกน ไม่มีคนแน่นจนถึงเบียดเสียดกัน ไม่มีใครมาถ่มขากปล่อยเชื้อโรคข้าง ๆ ตัว และสิ่งที่พิเศษยิ่งก็คือไม่มีขโมยเลย ฉะนั้นทุกคนที่มีเพชรนิลจินดาที่แต่งกันได้วับวับ (ที่ไม่ม่อาจจะยืมเขามาบ้างก็มี) ทุกคนหน้าตาเบิกบาน เสียงทักทายกันแต่ว่า “ร้านอยู่ไหน? เดี่ยวไป” เพราะร้านของใครก็พาครอบครัวไปนั่งเป็นเจ้าของร้านเป็นผู้ขาย ทั้งนี้ก็เพราะทุกคนจะได้เฝ้าในหลวงของเขาทั่วหน้ากัน ใครอยากเฝ้าก็นั่งอยู่หน้าร้าน เวลาเสด็จผ่านทางหยุดทอดพระเนตรและทักทาย เจ้าของร้านทั้งครอบครัวก็ได้เฝ้า ใครอยากทูลอะไรอยากถวายอะไรก็ถวายได้ ทุกคนจึงรู้สึกว่าเป็นหลวงเป็นของตัวและตัวเป็นของในหลวงด้วยกันทุกคน อีกอย่างหนึ่งในสมัยนั้นพวกนักเรียนเมืองนอกกำลังเรียนจบกลับบ้านทยอยกันมาทุกปี ท่านพวกนี้เปรียบเสมือนเทวดาตกลงมาจากสวรรค์ ความคิดของท่านไม่ยอมให้กลุ่มงูชนนั้นเป็นแน่ ฉะนั้น “งานวัด” นี้จึงเป็นที่หนุ่มสาวเขาเลือกคู่กันเอง แต่เขาไปนั่งคุยกันตามร้าน ไม่มีเวลาไปไหนด้วยกันได้ พวกเราเด็ก ๆ ขนาด ๑๑-๑๒ ขวบอยู่นอกเกณฑ์ก็วิ่งเล่นกันอย่างสนุกแทบตาย ความสนุกนั้นคือไปเที่ยวตามเด็กรุ่นเดียวกันไปเที่ยวดูร้านตุ๊กตา แม้จะแพงซื้อไม่ได้เพียงไปนั่งดูก็สนุก ออกจากร้านตุ๊กตาไปร้านตกเบ็ด เขาทำเป็นสระและห่อสลากเป็นรูปสัตว์น้ำต่าง ๆ อยู่ในนั้น มีเบ็ดติดแม่เหล็กไว้ตรงปลายใครจะตกเบ็ดก็เสีย ๑ บาท แล้วยื่นเบ็ดลงไปในสระ ห่อสัตว์เหล่านั้นก็มีเหล็กอยู่ ข้างในด้วย ก็กระโดดขึ้นมาติดเบ็ด เราชอบเสียจริง ๆ จัง ๆ อีกแห่งหนึ่งก็คือร้านที่มีกลไกต่าง ๆ เช่น มีร้านหนึ่งจัดเป็นถ้ำและมีลำธาร พาเรือลำเล็กขนาดนั่งคนเดียวลงลอยเข้าไปในถ้ำแล้วพากลับออกมาเอง เราไปยืนดูเห็นประหลาดหนักหนาว่าทำไมเรือมันไปเองได้และในน้ำมีอะไรบ้าง อยากรู้เสียจริง ๆ ตกลงนึกกันว่าเราจะลงกันคนละลำ (มีอยู่ ๓ ลำ) ถ้าเขาเป่านกหวีดให้เรือออก เราจะเอามือสาวฝั่ง ๒ ข้างให้มันไปเร็วเข้าจนเห็นว่าทำไมเรือมันไปเองได้ เมื่อซื้อตั๋วไปละบาทและนั่งลงในเรือแล้ว พอเขาเป่านกหวีดปล่อยเรือ เราก็นั่งสาวเข้าไปในถ้ำ พอโผล่ก็เจอผู้ชายคนหนึ่งกำลังยกโพงสังกะสีพุน้ำดังโพล่ง ๆ เราตะโกนพร้อมกันว่า “นั่นแน่” ตาพุน้ำหดตัวกลับเข้าไปในหลังหินหายเงิบ เราภาควมใจเสียจริง ๆ ว่าจับได้แล้วว่าทำไมเรือมันไปเองได้ กลับออกมาคุยโขมงจนเจ้าของร้านต้องมากระซิบว่า อย่าเอะอะไป

ที่ที่สนุกอีกแห่งหนึ่งก็คือในเมืองจีน ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช มีประตูดัตว์เข้าไปข้างในแล้วมีร้านเป็นห้องๆ รอบสี่เหลี่ยม ขายอาหารจีน ขายน้ำชา ขายจันอับ และอะไรต่างๆ ที่เป็นจีน มียกพื้นเล็กๆ อยู่ตรงกลางเมืองให้พวกตลกเล่น พวกเราดิฉันละครตลก การเข้าเมืองนั้นเป็นอันไม่ได้ดีตัว เพราะเราค้นเคยกับพวกขายตัวเสียแล้ว เราก็อ้างเข้าออกได้สบาย ส่วนเงินที่ใช้จ่ายบ้างนั้น ถ้าไม่มีหรือหมดก็เที่ยวขอพวกผู้ใหญ่ ซึ่งโดยมากเขาให้ เพราะไม่ต้องการให้กวน เป็นอันว่างงานวัดเบญจมฯ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ นั้น ทุกคนสนุก เช่น

๑. ผู้ใหญ่ก็ได้พบกันทั่วถึง ทั้งได้เฝ้าในหลวงซึ่งตามธรรมดาแม้จะเฝ้าได้ง่ายก็มักจะเป็นในเวลางาน ไม่เป็นไปรเวตเช่นในงานวัดนี้ และยังได้ทำบุญตามเสด็จในการพระราชกุศลด้วย เพราะงานจะมี ๕-๗ วันก็ตาม ในวันหนึ่งพระเจ้าอยู่หัวจะทรงนำพระสงฆ์ออกเที่ยวด้วยพระองค์เอง และเจ้าของร้านต่างๆ ก็มีของถวายใส่ย่ามเช่นตักบาตร วันไหนเป็นวันพระเที่ยว พวกเราเด็กผู้หญิงก็ถูกเก็บตัวไว้กับร้าน เพราะไม่ให้เข้าไปยุ่ง

๒. พวกหนุ่มสาวก็มีโอกาสได้รู้จักกัน พร้อมทั้งผู้ใหญ่ก็รู้เห็น ไม่ต้องลักขโมยรักกัน สิ่งที่น่ารำคาญที่มีอยู่ก็คือ สงครามแย่งกัน ใส่ความกันอย่างน่าสยดสยอง สงครามเจียบชนิดนี้ ข้าพเจ้าเคยเห็น ตั้งแต่คลุมถุง ไม่คลุมถุง และแม้ฉีกถุงแล้วก็ตาม ทุกสมัยล้วนแต่แย่งกันเป็นมูลเหตุอย่างน่าอนาถ อย่างไรก็ตามหนุ่มๆ สาวๆ ก็ยังได้สนุกสนานตั้งใจ แม้พักหนึ่งเท่านั้นเอง

๓. พวกเด็กก็สนุก ได้รู้ ได้ดู ได้เห็น ได้ชนสนใจ แต่ชนของเราไม่มีสิ่งสกปรกเจือปนเลย ยังสนุกอยู่ไม่รู้หาย แต่เมื่อผ่านวัดไป หรือแวะเข้าไปกับพวกนักท่องเที่ยวก็ดี ข้าพเจ้าอดหยุดยืนหัวเราะและนึกขำในใจไม่ได้ว่าเมืองจีนทั้งเมือง ถ้า เขา ลำธารมีเรือทั้งลำๆ ร้านรวงใหญ่โต ร้านข้างในเป็นแถว ร้านเจ้านาย ชุนนาง นายห้าง พ่อค้า ฯลฯ ตายจริง เนื้อที่เท่านั้นเอง

ใบงานการเขียนผังมโนทัศน์

ชื่อ ชั้น กลุ่ม

1. อ่านเรื่องตั้งแต่ “งานสนุกที่หนึ่งในวัดเบญจมบพิตร คืองานออกร้านในวัดนี้... เจ้าของร้านต้องออกมากระซิบบอกว่าอย่าเอะอะไป”

1.1 ข้อความตอนนี้กล่าวถึงเรื่องอะไร

.....

1.2 มีข้อความใดสนับสนุนบ้าง

.....

.....

.....

2. อ่านข้อความตั้งแต่ “ที่ที่สนุกอีกแห่งหนึ่งคือเมืองจีน ... ดายจริงเนื้อที่เท่านี้เอง”

2.1 ข้อความตอนนี้กล่าวถึงเรื่องอะไร

.....

2.2 มีข้อความใดสนับสนุนบ้าง

.....

.....

.....

3. แนวคิดสำคัญของเรื่องความสนุกในวัดเบญจมบพิตรคืออะไร

.....

ผังโนทัศน์
เรื่องความสุขในวัดเบญจมบพิตร

ใบงาน
เรื่องความสนุกในวัดเบญจมบพิตร

ชื่อ ชั้น เลขที่

ตอนที่ 1 ตอบคำถามต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมายสำคัญของผู้แต่งเรื่องความสนุกในวัดเบญจมบพิตรคืออะไร

ก. เพื่อให้ความรู้	ข. เพื่อให้คิดสนใจ
ค. เพื่อให้ความบันเทิง	ง. เพื่อฟื้นความทรงจำ
2. บริเวณใดของงานวัดเบญจมบพิตรที่ผู้เขียนเห็นว่าน่าเที่ยวที่สุด

ก. สำเพ็ง	ข. เขตวัดแดง
ค. บริเวณพระอุโบสถ	ง. บริเวณนอกวัดแดงด้านถนนราชดำเนิน
3. เหตุใดบริเวณในข้อ 2 จึงน่าเที่ยวที่สุด

ก. ได้เฝ้าพระเจ้าแผ่นดิน	ข. มีร้านขายรูปเทียนดอกไม้และทองคำเปลว
ค. มีร้านขายของและการแสดงต่างๆ อย่างงานภูเขาทอง	ง. มีการจัดร้านขายของอย่างประณีตและมีการเล่นต่างๆ อย่างสงบเรียบร้อย
4. เหตุใดงานวัดเบญจมบพิตรจึงเป็นที่พอใจของผู้ใหญ่

ก. ได้พบปะกัน	ข. ได้ทำบุญโดยเสด็จพระราชกุศล
ค. ได้เฝ้าพระเจ้าแผ่นดินโดยใกล้ชิดเป็นการส่วนตัว	ง. ถูกทั้ง ก ข และ ค
5. สภาพความเป็นไปในงานวัดเบญจมบพิตรข้อใดที่ผู้เขียนยกย่องมากที่สุด

ก. ไม่มีการลักขโมย	ข. ผู้คนแต่งกายสวยงาม
ค. หนุ่มสาวพูดคุยกันในความดูแลของผู้ใหญ่	ง. ร้านขายของจัดอย่างประณีตและมีเสียงดนตรีเบาๆ

ตอนที่ 2 จับคู่คำและข้อความที่มีความสัมพันธ์กัน

1. ไปรเวต	ก. นักเรียนที่จบจากเมืองนอก
2. เทวดาตกสวรรค์	ข. การแต่งงานที่ผู้ใหญ่เลือกคู่ให้
3. คลุมถุงชน	ค. แย่งชิงโดยใส่ไฟกัน
4. ฉีกถุง	ง. ส่วนตัว
5. สงครามเจียบ	จ. เจ้านายผู้ชาย
	ฉ. การฝ่าฝืนประเพณี

ใบความรู้
อรรถลักษณะเรื่องเล่าจากประสบการณ์

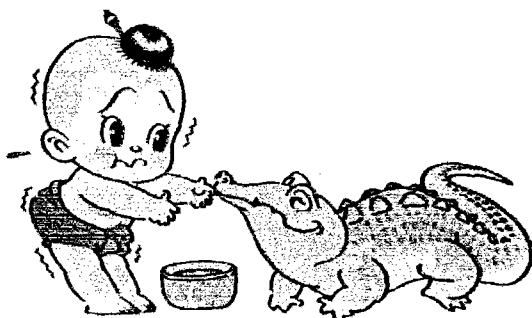
เรื่องเล่าจากประสบการณ์ เป็นเรื่องที่เขียนเล่าถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาและจากประสบการณ์ของผู้เขียน

ลักษณะโครงสร้างในการดำเนินเรื่อง

1. เริ่มด้วยบทนำ
2. มีการลำดับเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง
3. มีบทสรุป

ลักษณะของภาษา

1. มีคำบอกเวลาและลำดับของเหตุการณ์
2. อ้างถึงบุคคลอย่างเฉพาะเจาะจง
3. เป็นเรื่องในอดีต

แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน

วิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/....

เรื่อง

พฤติกรรม/ ระดับ คะแนน ชื่อ - สกุล	ตั้งใจและ กระตือรือร้น ในการเรียน			มีส่วนร่วม แสดงความคิด เห็น			รับฟังความคิด เห็นของเพื่อน			ให้ความร่วม มือและช่วย เหลือกัน			มีความรับผิดชอบ ต่องานที่ ได้รับมอบ			รวมคะแนน
	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	13	15
1.																
2.																
3.																
4.																
5.																
6.																

ลงชื่อ ผู้ประเมิน

กลุ่ม

เกณฑ์การประเมิน

คะแนนระดับ 3 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับสูง

คะแนนระดับ 2 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับปานกลาง

คะแนนระดับ 1 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับต่ำ

สรุปผลการประเมิน		
ดีมาก	ดี	ควรปรับปรุง
11-15	6-10	1-5

แผนการสอนกลุ่มควบคุมตามคู่มือครู

แผนการสอนที่ 1

วิชาภาษาไทย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ

เวลา 5 คาบ

สาระสำคัญ

การอ่านเป็นทักษะสื่อสารที่สำคัญ โดยเฉพาะการจับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านเพราะหากสามารถ จับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้ จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจแนวคิดหลักและเนื้อหาส่วนรวมของเรื่อง การอ่านประเภทนี้ ผู้อ่านจะต้องทำความเข้าใจความหมายของคำและข้อความที่เป็นสำนวนในเรื่อง สามารถตีความ และวิเคราะห์ จุดมุ่งหมายของเรื่อง จึงจะทำให้เข้าใจเรื่องที่อ่านได้ดีและสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดประสงค์ปลายทาง

นักเรียนสามารถจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านและเขียนเรื่องจากจินตนาการได้

จุดประสงค์นำทาง นักเรียนสามารถ

1. บอกใจความสำคัญและเขียนสรุปความจากเรื่องที่อ่านได้
2. บอกความหมายของคำ หรือสำนวนจากเรื่องที่อ่านได้
3. ตีความจากเรื่องที่อ่านได้
4. เขียนเรื่องจากจินตนาการได้

เนื้อหา

การอ่านจับใจความสำคัญและการเขียนเรื่องจากจินตนาการ

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

คาบที่ 1

ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ

ครูถามนักเรียนว่า ใครรู้จักกระต่ายในนิทานบ้าง กระต่ายในเรื่องนี้มีนิสัยอย่างไร ฯลฯ

ขั้นที่ 2 แจ้งจุดประสงค์

ครูแจ้งจุดประสงค์ให้นักเรียนทราบว่าเมื่ออ่านเรื่องที่กำหนดให้แล้วนักเรียนต้องตอบคำถามของเรื่องได้ จับใจความสำคัญของเรื่องแล้วเขียนสรุปความจากเรื่องที่อ่าน และเขียนเรียงความจากจินตนาการได้

ขั้นที่ 3 ให้แนวทางการเรียนรู้

3.1 นักเรียนศึกษาใบความรู้เรื่องการจับใจความสำคัญ

3.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปสาระสำคัญและชี้แนวทางการค้นหาสาระสำคัญของเรื่อง โดยใช้คำถาม เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร ฯลฯ

3.3 นักเรียนฝึกจับใจความสำคัญจากเรื่องแมวกับจานทองคำ โดยอ่านเนื้อเรื่องแล้วตอบคำถามในใบงาน

3.4 นักเรียนอภิปรายคำตอบและข้อความที่เป็นสำนวนในเรื่อง

คาบที่ 2

ชั้นที่ 4 ให้เนื้อหา

- 4.1 นักเรียนทบทวนการจับใจความสำคัญ และการหาสาระสำคัญของเรื่อง จากการตอบคำถามของครู
- 4.2 นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน อ่านเรื่องกระต่ายกลัใจ แล้วปฏิบัติกิจกรรมดังต่อไปนี้ลงในใบงาน

- 4.2.1 ตอบคำถามจากเรื่องที่อ่าน
- 4.2.2 อภิปรายข้อคิดและความหมายของสำนวนในเรื่อง
- 4.2.3 เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง

- 4.3 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อภิปรายข้อคิดและความหมายของสำนวนจากเรื่องที่อ่าน

คาบที่ 3

ชั้นที่ 5 ส่งเสริมความแม่นยำ

- 5.1 นักเรียนศึกษาใบความรู้เรื่องการเขียนเรียงความ และอรรถลักษณะของเรื่องเชิงจินตนาการ
- 5.2 นักเรียนร่วมกันอภิปรายอรรถลักษณะของเรื่องกระต่ายกลัใจ ลักษณะการดำเนินเรื่องและการใช้ภาษา
- 5.3 นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดเรื่องที่จะเขียนโดยมีอรรถลักษณะเป็นเรื่องเชิงจินตนาการ แล้วช่วยกันเขียนโครงเรื่องกลุ่มละ 1 เรื่อง
- 5.4 ครูตรวจแก้ไข นักเรียนนำไปปรับปรุง

คาบที่ 4

ชั้นที่ 5 ส่งเสริมความแม่นยำ (ต่อ)

- 5.5 นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันเขียนเรื่องจากโครงเรื่องที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว
- 5.6 ตัวแทนกลุ่มนำเสนอเรื่อง ครูและนักเรียนช่วยกันพิจารณาแก้ไขถ้อยคำสำนวน
- 5.7 นักเรียนนำไปปรับปรุงแก้ไข แล้ววาดภาพประกอบ

คาบที่ 5

ชั้นที่ 6 ประเมินผล

- 6.1 นักเรียนแต่ละคนเขียนเรื่องใหม่โดยเขียนโครงเรื่อง ให้มีอรรถลักษณะเป็นเรื่องเชิงจินตนาการ
- 6.2 นักเรียนเขียนเรื่องจากจินตนาการ
- 6.3 ครูตรวจผลงาน

สื่อการเรียนการสอน

1. นิทานเรื่องแมวกับจานทองคำ และกระต่ายกลัใจ
2. ใบความรู้เรื่องการจับใจความสำคัญ
3. ใบความรู้เรื่องการเขียนเรียงความและอรรถลักษณะของเรื่องเชิงจินตนาการ
4. ใบงาน

การวัดและประเมินผล

1. ตรวจใบงาน
2. ตรวจผลงานการเขียน
3. สังเกตความร่วมมือและความสนใจในการเรียน

เอกสารประกอบแผนการสอนที่ 1

ใบความรู้เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ

การอ่านจับใจความสำคัญ คือการอ่านเพื่อเก็บสาระสำคัญของเรื่อง ได้แก่ ข้อมูลที่น่าสนใจ จุดมุ่งหมายในการเขียน ความรู้สึก และแนวความคิดของผู้เขียน

หลักการจับใจความสำคัญ

1. พิจารณาชื่อเรื่อง
2. หาประโยคใจความสำคัญของแต่ละย่อหน้า และหาประโยคประกอบ
3. หาความสัมพันธ์ระหว่างข้อความแต่ละย่อหน้า
4. พิจารณาประโยค ส่วนวนโวหาร คำศัพท์ ความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องที่อ่าน และความมุ่งหมายของผู้เขียน

การอ่านจับใจความนิทาน

นิทาน เป็นเรื่องที่สมมุติขึ้น มุ่งให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ผู้อ่านเป็นสำคัญ จัดเป็นงานเขียนประเภทบันเทิงคดี

นิทาน ไม่นิยมบอกเรื่องราวหรือแนวคิดสำคัญอย่างตรงไปตรงมา การอ่านจับใจความนิทานให้ได้ถูกต้องแม่นยำควรใช้แนวทางพิจารณา ดังนี้

1. ชื่อเรื่อง จะเป็นจุดชี้แนะหัวใจของเรื่องไว้เป็นอันดับแรก นิทานบางเรื่องตั้งชื่อเรื่องให้เห็นใจความสำคัญของเรื่องได้ชัดเจน แต่บางเรื่องผู้อ่านต้องพิจารณาจากส่วนอื่นในเนื้อเรื่องมาประกอบ
2. แนวคิดหลัก ผู้แต่งจะไม่บอกโดยตรง แต่สามารถค้นหาได้ด้วยวิธีการต่อไปนี้
 - 2.1 พิจารณาข้อขัดแย้งของเรื่องแล้วดูผลว่าข้อขัดแย้งนั้นคลี่คลายขยายตัวและสิ้นสุดลงอย่างไร จึงจะเห็นแก่นเรื่องได้ชัดเจนขึ้น
 - 2.2 สรุปสาระสำคัญ โดยการตอบคำถามให้ได้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร และทำไม ซึ่งจะเป็นจุดชี้แนะให้เห็นแก่นเรื่อง หรือใจความสำคัญได้ง่าย
 - 2.3 การจับน้ำเสียงหรือหางเสียงของผู้แต่งให้ได้จะช่วยให้อ่านจับใจความของเรื่องได้แม่นยำยิ่งขึ้น

แมวกับจานทองคำ

ชายคนหนึ่งกินอาหารในร้านแห่งหนึ่ง เขาเลื้อยไปเห็นแมวผอมโซตัวหนึ่งกำลังกินอาหารในจานทองคำเก่าๆ เขาคิดว่าจานใบนั้นถ้านำไปขายจะได้ราคาดี จึงขอซื้อแมวในราคาหนึ่งพันบาท เจ้าของร้านรีบตกลงทันที เมื่อจ่ายเงินเรียบร้อยแล้วเขากล่าวว่า "ถ้าแก่ขายแมวให้ผมแล้วควรจะให้จานผมเสียด้วย ผมจะได้นำไปใส่อาหารให้แมว" เจ้าของร้านตอบว่า "ผมให้ไม่ได้หรอกครับ ก็เพราะจานใบนี้แหละที่ทำให้ผมขายแมวได้ราคาแพงมาหลายสิบตัวแล้ว"

ใบงาน
เรื่องแมวกับจานทองคำ

ชื่อ ชั้น เลขที่

ตอนที่ 1 ตอบคำถามโดยทำเครื่องหมายกากบาททับตัวอักษรหน้าคำตอบที่ถูกต้อง

1. สาเหตุที่ทำให้ชายในเรื่องขอซื้อแมวคืออะไร

ก. เป็นคนรักแมว	ข. มีความเมตตาสงสาร
ค. โลกอยากได้จานทองคำไปขาย	ง. ใจจึงหลงกลอุบายของคนขายแมว
2. เหตุใดเจ้าของร้านจึงนำจานทองคำมาใส่อาหารให้แมว

ก. เป็นจานประจำตัวแมว	ข. แมวไม่ยอมกินข้าวในจานอื่น
ค. จานทองคำเก่ามากแล้ว	ง. เจ้าของต้องการขายแมวให้ได้ราคาดี
3. การกระทำของเจ้าของร้านตรงกับสำนวนว่าอย่างไร

ก. ชุบปลอปลลา	ข. พรานล่าเนื้อ
ค. ย่อมแมวขาย	ง. หวานพีชหวังผล
4. นักเรียนคิดว่าชายผู้ซื้อแมวมีความรู้สึกอย่างไร เมื่อไม่ได้จานทองคำ

ก. เศร้าใจ	ข. ผิดหวัง
ค. เสียหน้า	ง. โกรธ
5. นักเรียนคิดว่าชายผู้ซื้อแมวและเจ้าของร้านเป็นคนอย่างไร

ก. เจ้าเล่ห์	ข. หลอกหลวง
ค. มีไหวพริบ	ง. คำคำไรเกินควร
6. เหตุการณ์ในเรื่องเปรียบได้กับสำนวนใด

ก. เกลือจิ้มเกลือ	ข. ขมื่นกับปูน
ค. ชิงกีร์ชาก็แรง	ง. เหนือฟ้ายังมีฟ้า

ตอนที่ 2 อภิปรายหัวข้อต่อไปนี้

1. ข้อความ "ก็เพราะงานโบนีแหละที่ทำให้ผมขายแมวได้ราคาแพงมาหลายสิบตัวแล้ว"

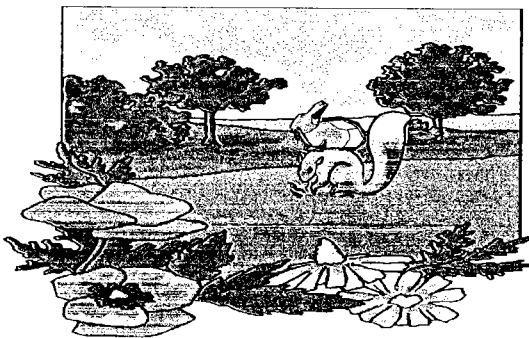
หมายความว่า

.....

กระต่ายกลับใจ

ณ ชายปาร์มครีมแห่งหนึ่งมีกระรอกอยู่รอบครัวหนึ่ง ครอบครัวนี้ชอบทำความดี ชอบช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ

“ลูกรัก จงจำไว้ว่าการทำความดีเป็นผลดีต่อเราลูก” แม่กระรอกกล่าวก่อนที่จะลูกกระรอกจะไปโรงเรียน และข้างๆ บ้านของกระรอกในโพรงไม้ถัดไปมีครอบครัวกระต่ายอาศัยอยู่รอบครัวหนึ่ง ครอบครัวนี้มีความเฉลียวฉลาดมาก แต่ชอบเอารัดเอาเปรียบสัตว์อื่นๆ อยู่เสมอ พ่อและแม่ของกระต่ายสอนลูกว่า ให้เรียนเก่งๆ เพื่ออนาคตที่ดีก่อนไปโรงเรียนเช่นกัน

สุดท้าย

ลูกกระรอกและลูกกระต่ายเป็นเพื่อนกัน แต่ลูกกระต่ายมักจะชอบแกล้งลูกกระรอกอยู่เสมอโดยบอกว่าตนปวดหัว เพื่อที่จะได้ชี้หลังลูกกระรอกไปโรงเรียน เมื่อถึงโรงเรียนลูกกระต่ายไม่เคยชอบใจลูกกระรอกแม้แต่คำเดียว กลับวิ่งหนีไปเล่นกับเพื่อนอย่างสนุกสนาน แต่ลูกกระรอกกลับดีใจที่ได้ช่วยเพื่อนให้ถึงที่หมาย วันหนึ่งเมื่อลูกกระต่ายกลับถึงบ้านก็เล่าให้พ่อแม่ฟังว่าตนสอบได้ที่หนึ่งอีกตามเคย ส่วนลูกกระรอกสอบได้ที่

“ลูกกระรอกมันโง่จริงๆ ครับ เมื่อตอนกลับจากโรงเรียนลูกแกล้งบ่นว่าปวดท้อง เขาก็อาสาให้ลูกชี้หลังมาถึงที่บ้าน” ทั้งพ่อและแม่กระต่ายต่างหัวเราะชอบใจกันอย่างมีความสุข

ส่วนบนต้นไม้ซึ่งเป็นบ้านของกระรอก ลูกกระรอกบอกกับพ่อแม่อย่างเศร้าสร้อยว่าตนเองสอบได้ที่สุดท้าย

“อย่าได้เศร้าไปเลยลูกรักของพ่อ ลำดับที่ไม่ใช่การตัดสินความดีหรือเลว” ผู้เป็นพ่อกล่าวแล้วยิ้มให้กำลังใจลูกกระรอก

วันเวลาผ่านไป เพื่อนๆ ที่โรงเรียนเริ่มไม่อยากเล่นกับลูกกระต่ายเพราะชอบบอความเก่งของตนและเห็นแก่ตัว ในขณะที่เดียวกันลูกกระรอกกลับมีเพื่อนมากขึ้นจนทำให้ลูกกระต่ายน้อยใจและเสียใจ ส่วนลูกกระรอกก็รู้สึกท่วงผลการเรียนของตน เพราะครูหมีเตือนเขาอยู่เสมอว่า หากปลายปีผลการเรียนไม่ดีก็จะต้องซ้ำชั้นอย่างแน่นอน ครูหมีพูดว่า

“ครูรู้ว่าเธอเป็นเด็กดีแต่ความดีไม่ใช่คะแนนที่มากนัก ครูหวังว่าเธอคงเข้าใจนะ”

เช้าวันรุ่งขึ้น ลูกกระต่ายและลูกกระรอกก็เดินไปโรงเรียนด้วยกันเหมือนเช่นทุกวัน แต่วันนี้ลูกกระต่ายดูซึมเศร้าไม่ยอมพูดจา ลูกกระรอกเห็นดังนั้นจึงพูดว่า

“วันนี้เธอเป็นอะไร ดูซึมเศร้าผิดปกติ เธอไม่สบายหรือเปล่า ชีหลังฉันก็ได้” ลูกกระรอกอาสา

“ไม่ละ” ลูกกระต่ายตอบและพูดต่อไปว่า “ฉันอยากเป็นคนดีอย่างเธอจะได้มีเพื่อนเล่นมากๆ”

“แต่ฉันอยากเรียนเก่งอย่างเธอจะลูกกระต่าย ฉันจะได้ไม่ต้องเรียนซ้ำชั้น” ลูกกระรอกพูด

ทั้งสองต่างปรับทุกข์ซึ่งกันและกัน ลูกกระต่ายพูดว่า “ฉันจะสอนวิธีเรียนหนังสือเก่งให้เธอ”

“ฉันจะสอนวิธีการเป็นคนดีเพื่อเป็นการตอบแทนเธอก็แล้วกันนะลูกกระต่าย” ลูกกระรอกพูดอย่างดีใจ

ลูกกระต่ายบอกว่าวิธีการเรียนเก่งคือ ต้องขยันเรียนหนังสือ อ่านหนังสือ ทำการบ้าน ฟังคุณครูอธิบายให้เข้าใจ เมื่อไม่เข้าใจก็ต้องถาม แค่นี้ก็สามารถเรียนเก่งได้แล้ว และลูกกระรอกก็สอนวิธีการเป็นคนดีให้แก่ลูกกระต่าย ก็จะต้องมีความซื่อสัตย์ มีความเมตตา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น แค่นี้ก็สามารถเป็นคนดีได้แล้ว

ตั้งแต่นั้นมา ลูกกระต่ายกับลูกกระรอกก็เป็นเพื่อนรักกัน ไปโรงเรียนด้วยกัน เล่นด้วยกันเสมอ จนกระทั่งวันหนึ่งเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันขึ้น เมื่อมีลมพายุใหญ่พัดมาตอนที่ทั้งสองออกไปวิ่งเล่นกลางทุ่ง ลูกกระรอกเห็นดังนั้นก็ดึงมือลูกกระต่ายวิ่งไปยังต้นไม้ใหญ่เพื่อหลบพายุ

เมื่อลมพายุสงบลง พ่อกับแม่กระต่ายออกมาหาลูกกระต่าย แม่กระต่ายร้องให้คร่ำครวญถึงลูกกระต่าย แม่กระรอกเห็นเช่นนั้นจึงช่วยกันตามหา พบลูกกระรอกและลูกกระต่ายอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่ แม่กระต่ายพูดกับแม่กระรอกว่า

“แต่ก่อนฉันเคยภูมิใจกับความเฉลียวฉลาดของครอบครัว สอนให้ลูกเป็นเด็กเห็นแก่ตัว ตามใจลูกทุกอย่างจนเคยตัว แต่เดี๋ยวนี้ฉันรู้แล้วว่าฉันต้องสอนลูกให้เป็นคนดี เพื่อให้ลูกของฉันมีชีวิตที่ดีใส่ ฟังตนเองได้ ฉันขอขอบใจลูกกระรอกด้วยนะที่จะช่วยชีวิตลูกของฉันไว้”

ลูกกระต่ายรีบบอกพ่อกับแม่ว่า “ลูกกระรอกสอนวิธีการเป็นคนดีให้ลูก ลูกก็สอนวิธีเรียนหนังสือเก่งให้ลูกกระรอกเป็นการตอบแทน แต่ลูกก็ไม่กล้าบอกแม่ เพราะลูกกลัวพ่อกับแม่จะตีลูก ดุตำลูก” แม่กระต่ายมองลูกกระต่ายแล้วยิ้มให้อย่างอ่อนโยนแล้วพูดว่า

“ไม่ต้องกลัวหรอกลูก ถ้าลูกไม่ผิดแม่จะไม่ตีไม่ดุตำลูกอีก” แม่กระต่ายพูด

เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างลงตัว พ่อ แม่และลูกกระต่าย ลูกกระรอก ก็พากันกลับบ้านแล้วยิ้มให้กันอย่างมีความสุข

(จันทร์เพ็ญ แสนละเอียด “นิทานผ่านพันฉบับที่ 15 นิทานจากการประกวดนิทานรางวัลมูลนิธิเด็ก ครั้งที่6)

ใบงาน
เรื่องกระต่ายกลับใจ

ชื่อ ชั้น เลขที่ กลุ่ม

ตอนที่ 1 ทำเครื่องหมายกากบาททับตัวเลือกที่ถูกต้อง

1. ลูกกระรอกมีนิสัยอย่างไร

ก. กล้าหาญ	ข. ซื่อสัตย์
ค. เกียจคร้าน	ง. โอบอ้อมอารี
2. ลูกกระต่ายมีคุณลักษณะใด

ก. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	ข. ขยันขันแข็ง
ค. มานะอดทน	ง. เฉลียวฉลาด
3. เหตุใดลูกกระต่ายและลูกกระรอกจึงมีนิสัยต่างกัน

ก. เรียนต่างห้องกัน	ข. มีความเป็นอยู่ต่างกัน
ค. เป็นสัตว์ต่างชนิดกัน	ง. ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน
4. การที่ลูกกระต่ายสอนวิธีเรียนดีให้ลูกกระรอกและลูกกระรอกสอนลูกให้กระต่ายประพฤติตัวดีขึ้นนั้น
ให้แนวคิดในเรื่องใด

ก. การพึ่งพาอาศัยกัน	ข. การมีมิตรต่อกัน
ค. ความโอบอ้อมอารี	ง. ความรักความสามัคคี
5. ผู้เขียนต้องการให้คติสอนใจในเรื่องใด

ก. การทำความดี	ข. ความมีเมตตา
ค. ความสามัคคี	ง. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ตอนที่ 2 อภิปรายหัวข้อต่อไปนี้

1. “ลำดับที่ไม่ใช่การตัดสินความดีและความเลว” หมายความว่า

.....

2. “ครูรู้ว่าเธอเป็นเด็กดีแต่ความดีไม่ใช่คะแนนที่มากนัก” หมายความว่า

.....

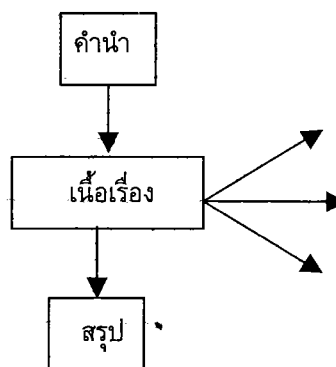
ตอนที่ 3 เขียนสรุปสาระสำคัญจากเรื่องกระต่ายกลับใจ

[illegible]

ใบความรู้ เรื่องการเขียนเรียงความ

เรียงความ หมายถึง การนำถ้อยคำมาเรียบเรียงเป็นเรื่องราวโดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน เพื่อแสดงความรู้ ความเข้าใจ ความคิด หรือความรู้สึกของผู้เขียนออกมาให้ผู้อ่านเข้าใจด้วยภาษาที่สละสลวย

องค์ประกอบของเรียงความ

คำนำ เป็นการเปิดเรื่อง ผู้เขียนต้องเขียนจูงใจผู้อ่านให้รู้สึกอยากอ่านเรื่องต่อไป

ลักษณะการเขียนคำนำ

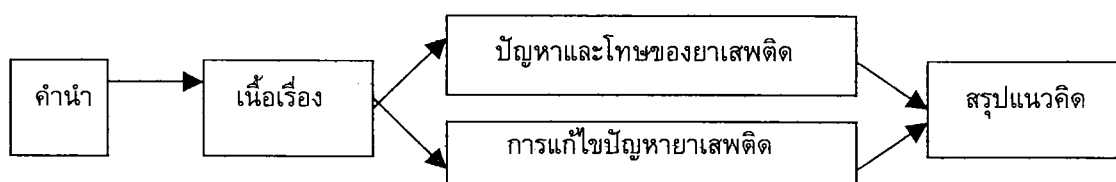
1. ใช้คำพูดหรือคำสนทนา
2. เขียนบรรยายสภาพธรรมชาติ บรรยายกาล
3. ใช้บทหรือกรอนที่เข้ากับเรื่อง
4. ใช้คำพังเพย สุภาษิต หรือปรัชญา

เนื้อเรื่อง เป็นการรวบรวมข้อมูลมาเขียนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการเขียนและชื่อเรื่อง โดยมี รายละเอียดที่สนับสนุนแนวคิดหลักของเรื่อง อาจมีการยกตัวอย่างประกอบ

สรุป เป็นการสรุปเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น มีการแสดงข้อคิดเห็น ข้อสังเกต หรือคำแนะนำ เชิญชวน เพื่อให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์จากการอ่าน

การเขียนเรียงความที่ดีต้องมีการวางโครงเรื่อง เพื่อเป็นแนวในการเขียนและความเป็นเอกภาพ

ตัวอย่างโครงเรื่อง เรื่อง “ติดยาเสพติด ชีวิตจะมีดมน”

ใบความรู้ อรรถลักษณะของเรื่อง

อรรถลักษณะ หมายถึง ลักษณะของเนื้อความที่มีโครงสร้างในการดำเนินเรื่องที่แน่นอน เป็นขั้นตอนตั้งแต่ต้น จนถึงจบ อรรถลักษณะของภาษาจะมีเป้าหมายชัดเจนที่จะสื่อความให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อความหรือเจตนาของผู้เขียน

เนื้อความของแต่ละอรรถลักษณะจะมีรายละเอียดของโครงสร้างในการดำเนินเรื่องและลักษณะของภาษาแตกต่างกัน เช่น

เรื่องเล่าเชิงจินตนาการ เป็นการเขียนเรื่องเล่าจากความคิดของผู้เขียน ส่วนมากจะเป็นเรื่องแนวนิทาน หรือนิยาย

ลักษณะโครงสร้างเรื่องเล่าเชิงจินตนาการ

1. มีการนำเรื่อง โดยกล่าวความเป็นไปของเรื่อง บ่งบอกตัวบุคคล สถานที่ หรือเวลา
2. มีการลำดับของเหตุการณ์ในเรื่อง
3. แสดงปมปัญหาของเรื่อง
4. แสดงการคลี่คลาย หรือการแก้ปัญหาของเรื่อง
5. อาจให้ข้อเตือนใจ หรือคติพจน์ท้ายเรื่อง

ลักษณะของภาษา

1. เป็นเรื่องเล่าในอดีต หรือเป็นเรื่องที่ผ่านมาแล้ว มักมีคำว่า กาลครั้งหนึ่ง ณ ชายป่าแห่งหนึ่ง ฯลฯ
2. ใช้บุพบทบ่งบอกเวลา สถานที่
3. ใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 ในการกล่าวถึง หรืออ้างถึงบุคคลอื่นๆ
4. มีความเป็นเหตุเป็นผล ความคล้อยตาม และความขัดแย้ง ฯลฯ

แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน

วิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/....

เรื่อง

พฤติกรรม/ ระดับ คะแนน ชื่อ - สกุล	ตั้งใจและกระตือรือร้นในการเรียน			มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น			รับฟังความคิดเห็นของเพื่อน			ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือกัน			มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบ			รวมคะแนน
	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	13	15
1.																
2.																
3.																
4.																
5.																
6.																

ลงชื่อ ผู้ประเมิน

กลุ่ม

เกณฑ์การประเมิน

คะแนนระดับ 3 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับสูง

คะแนนระดับ 2 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับปานกลาง

คะแนนระดับ 1 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับต่ำ

สรุปผลการประเมิน		
ดีมาก	ดี	ควรปรับปรุง
11-15	6-10	1-5

ภาคผนวก ข

- แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่าน
- แบบทดสอบวัดความสามารถทางการเขียน

แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านภาษาไทย
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบมีทั้งหมด 40 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก คือ ก ข ค ง ให้เวลาทำ 50 นาที (1 คาบ)
2. ให้นักเรียนพิจารณาตัวเลือกที่เป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุด แล้วทำเครื่องหมายกากบาท (×) ลงในกระดาษคำตอบ ดังตัวอย่าง ข้อ (0)

กระดาษคำตอบ

ข้อ	ก	ข	ค	ง
0	×			

3. ถ้านักเรียนต้องการเปลี่ยนคำตอบใหม่ ให้ขีดเส้นทับตัวเลือกที่ไม่ต้องการ ดังนี้

กระดาษคำตอบ

ข้อ	ก	ข	ค	ง
0	~~×~~		×	

4. ห้ามขีดเขียนหรือทำเครื่องหมายใดๆ ในแบบทดสอบ
5. หลังจากทำแบบทดสอบเสร็จแล้ว นำแบบทดสอบพร้อมกระดาษคำตอบส่งคืนกรรมการคุมสอบ
6. หากมีข้อสงสัยให้ยกมือถามกรรมการคุมสอบ

1. “แม้ว่าจะมีวัสดุกรองแสงช่วยถนอมดวงตาแล้วก็ตาม อันตรายก็สามารถเกิดขึ้นได้อยู่ดี ต้อกระจก ต้อเนื้อ กระจกตาอักเสบ ม่านตาอักเสบ ล้วนเกิดจากแสงทั้งนั้น”

ข้อความนี้ให้ความรู้เรื่องใด

- ก. อันตรายของแสงที่เกิดกับตา
- ข. วัสดุกรองแสงกับการป้องกันดวงตา
- ค. ประโยชน์ของวัสดุกรองแสงต่อดวงตา
- ง. วิธีการถนอมดวงตาด้วยวัสดุกรองแสง

คำชี้แจง อ่านข้อความต่อไปนี้แล้วตอบคำถามข้อ 2-3

“ตัวอะโนลและกิ้งก่าอื่นหลายชนิด สามารถเปลี่ยนสีตัวมันเองได้ ถ้ามันไปเกาะอยู่ที่ใบไม้ ตัวมันก็จะเปลี่ยนเป็นสีเขียว ถ้ามันคลานไปตามผิผนังน้ำที่เป็นทราย มันก็จะกลายเป็นสีเหลืองๆ”

2. ข้อความนี้กล่าวถึงเรื่องใด

- ก. การปรับตัว
- ข. การดำรงชีวิต
- ค. การหาอาหาร
- ง. การเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ

3. “การเปลี่ยนสี” ของตัวอะโนลและกิ้งก่าไม่ให้ประโยชน์ด้านใด

- ก. การผสมพันธุ์
- ข. การหาอาหาร
- ค. การหลบภัย
- ง. การพรางตัว

4. “ป่าเมืองไทยใกล้เป็นป่าช้าแล้วครับ ทั้งดักล่าฆ่าฟันกันทั่วแดน

พวกผมดับคาลูกปืนนับหมื่นแสน
มันน่าแค้นที่เกิดมาในป่าไทย”

“พวกผม” ในที่นี้หมายถึงใคร

- ก. ต้นไม้
- ข. สัตว์ป่า
- ค. ผู้ปลูกป่า
- ง. นักอนุรักษ์ป่า

5. “ การหลังน้ำมีไข้แค่แสดงโอสถกรรมต่อกัน แต่ “คนจากไป” เขาแสดงธรรมต่อเราว่า
ท้ายสุดมนุษย์ทุกคนก็ต้องแบมือละวางสรรพสิ่งทั้งหมดไว้ จะยึดเหนี่ยวอะไรมิได้เลย”

ข้อความนี้กล่าวถึงพิธีใด

- ก. รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่
- ข. หลังน้ำพุทธรมณฑ์
- ค. รดน้ำสังข์
- ง. รดน้ำศพ

คำชี้แจง อ่านข้อความต่อไปนี้แล้วตอบคำถามข้อ 6-8

“เภสัชกรหนุ่มคนหนึ่ง เมื่อเรียนจบจึงไปตั้งร้านขายยา ขายเฉพาะยาดีๆ ไม่ขายยากล่อมประสาท ยาม้า ยาขยัน ชาวบ้านจึงมองว่าเขาเป็นคนประหลาด ไม่ซื้อยาร้านของเขา จนทำให้เขาเกือบล้มละลาย เขาก็แก้ไขเหตุการณ์ด้วยการขายยาที่ชาวบ้านนิยม”

6. จากข้อความนี้แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านน่าจะเป็นคนอย่างไร

- ก. มีการศึกษาต่ำ
- ข. ไม่ทันสมัย
- ค. ยากจน
- ง. หัวดี

7. เราจะแก้ไขเหตุการณ์นี้ได้อย่างไร

- ก. ปิดร้านขายยา
- ข. แจ้งตำรวจจับผู้ขายยา

ค. ให้ความรู้เรื่องการขายยาแก่ประชาชน

ง. ตั้งกองทุนหมู่บ้านเพื่อขายยาดีราคาถูก

8. การกระทำของเภสัชกรหนุ่มมีความหมายเช่นเดียวกับสำนวนใด

- ก. ปลาติดหลังแห
- ข. เห็นช้างขี้ขี้ตามช้าง
- ค. ตกบันไดพลอยโจน
- ง. เข้าเมืองตาหลิ่วต้องหลิ่วตาตาม

9. “ถ้าคิดซื้อผลไม้ไม่ได้ซ้ำ
ส้ม ละมุด มังคุดนั้นเคียงมันแก้ว
ขนุนหอมกล้วยหอมล้วนของดี
ซื้อแดงโมถูกใจติดให้ฟัง

คำประพันธ์นี้กล่าวในทำนองใด

- ก. ชักชวน
- ข. ตักเตือน
- ค. แนะนำ
- ง. ขอร้อง

เชิญเลือกหามีให้เห็นอยู่เป็นแถว

แขวนเป็นแนวคือกล้วยไข่หวีใหญ่จ้ง

โน่นลั่นจีโน่นชมพู่ดูคับคั่ง

ดีติดดั่งแปะปีบคือสับปะรด”

10. “ความจนเป็นดาบสองคมให้เราเลือกพลิกใช้ คมหนึ่งให้เราเจียมตัว รู้จักประมาณตน
แต่อีกคมหนึ่งมันสั่งให้เราทะเยอทะยานหาญเหิม”

ข้อความนี้สรุปได้ว่าอย่างไร

- ก. ความจนเป็นอันตราย
- ข. ความจนทำให้คนสู้ชีวิต
- ค. ความจนมีทั้งคุณ และโทษ
- ง. ความจนทำให้คนไม่ประมาท

คำชี้แจง อ่านข้อความนี้แล้วตอบคำถามข้อ 11-12

“การกินผีมีใช้การแลเนื้อเถื่อนหนังของมนุษย์ด้วยกันมากิน แต่การกินผีเหมือนกับการกินยาหม้อใหญ่เพื่อป้องกันความเจ็บไข้ได้ป่วย ซึ่งต้องทำตามประเพณี ถ้าไม่ทำเช่นนั้นก็เชื่อว่าจะได้รับการรบกวนจากพวกผีต่างๆ”

11. ประเพณีการกินผีทำขึ้นเพื่อจุดประสงค์ใด

- ก. ขับไล่ภูตผี
- ข. ปัดรังควาญ
- ค. สืบทอดประเพณี
- ง. ป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ

12. ข้อความนี้แสดงให้เห็นสภาพของคนในสังคมในด้านใด

- ก. มีความรู้เรื่องการแพทย์
- ข. มีความรู้เรื่องภูตผีปีศาจ
- ค. การแพทย์ยังไม่เจริญก้าวหน้า
- ง. คนไม่ค่อยปฏิบัติตามประเพณี

13. “ในปัจจุบันมีคนมีอบอนชอบเขียนตัวหนังสือเลอะเทอะบนผนังถ้าเสมอ แต่ที่มีอบอนมากกว่านั้นก็คือพวกที่หักหินงอกหินย้อย คนมีอบอนเหล่านี้ทำลายธรรมชาติที่ได้สร้างไว้เป็นเวลานับล้านปีกว่าจะสร้างขึ้นได้”

เราจะช่วยกันรักษาธรรมชาติได้อย่างไร

- ก. ตักเตือนผู้ที่ทำลายธรรมชาติ
- ข. จับต้องหินงอกหินย้อยแต่เบามือ
- ค. แจ้งตำรวจจับผู้ที่ทำลายธรรมชาติ

14. “ธรรมชาติให้ลิ้นคนเราลิ้นเดียว แต่หูสองหู นั่นคือ เราต้องฟังคนอื่นยิ่งกว่าพูดถึงสองเท่า”

ใจความสำคัญของข้อความนี้คืออะไร

- ก. คนมีลิ้นน้อยกว่าหู
- ข. คนมีหูมากกว่าลิ้น
- ค. ควรพูดมากกว่าฟัง
- ง. ควรฟังมากกว่าพูด

15. “ประชาชนนิยมใส่ดินประสิวเพื่อให้เนื้อสัตว์ มีสีแดงและเก็บได้นาน ถ้าใส่มากเกินไปจะก่อให้เกิดอันตราย คือคลื่นไส้ อาเจียน ปวดท้องรุนแรงและที่สำคัญคือ เป็นสาเหตุของโรคมะเร็งในตับ”

ข้อความนี้กล่าวถึงเรื่องใด

- ก. โพิษของดินประสิว
- ข. ประโยชน์ของดินประสิว
- ค. โรคที่เกิดจากดินประสิว
- ง. ปริมาณที่ควรใช้ดินประสิว
- ง. ไม่ทำลายสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ

คำชี้แจง อ่านข้อความต่อไปนี้แล้วตอบคำถามข้อ 16-17

“ทุกชีวิตในโลกนี้ไม่ว่า “มนุษย์” หรือ “สัตว์” นั้นต้องการอาหารเลี้ยงชีวิต แต่ทุกวันนี้ผู้ผลิตอาหารได้ถูกทอดทิ้งให้อยู่อย่างตามยถากรรม สภาพชีวิตก็แร้นแค้นถึงกับทิ้งไร่นาทิ้งถิ่นฐานเดินทางลงมาฝากชีวิตไว้กับนายทุนอุตสาหกรรม”

16. ใครถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามยถากรรม

- ก. ชาวนา
- ข. ชาวไร่
- ค. ชาวสวน
- ง. เกษตรกร

17. คำว่า “ฝากชีวิต” มีความหมายสอดคล้องกับคำใด

- ก. ขออาศัย
- ข. ขายแรงงาน
- ค. คอยรับใช้
- ง. ดำเนินชีวิต

คำชี้แจง อ่านข้อความต่อไปนี้แล้วตอบคำถามข้อ 18-19

“ในชุมชนแออัดมีปริมาณคนว่างงานมาก เหตุเพราะในปัจจุบันเทคโนโลยีก้าวไกลโรงงาน ใช้เครื่องจักรแทนคน ดังนั้น เมื่อมีคนไม่มีงานก็ย่อมไม่มีเงิน”

8. คนกับเครื่องจักรเหมือนกันในด้านใด

- ก. ทำงานได้ผลผลิตเท่ากัน
- ข. ทำงานได้คุณภาพเท่ากัน
- ค. ทำงานได้ทันตามเหมือนกัน
- ง. ทำงานโดยไม่ต้องใช้ความรู้เหมือนกัน

19. ถ้าโรงงานใช้เครื่องจักรแทนคนมากขึ้นจะเกิดปัญหาใดตามมา

- ก. มีอาชีพใหม่ๆ
- ข. มีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ
- ค. ปัญหาอาชญากรรม
- ง. ราคาสินค้าสูงขึ้น

20. “เพื่อนกินสินทรัพย์แล้ว

หาง่ายหลายหมื่นมี
เพื่อนตายถ่ายแทนซี-
หายากฝากผีไข้

แห่งนี้
มากได้
วาอาตม์
ยากแท้จักหา

สาระสำคัญของโคลงบทนี้คืออะไร

- ก. คบคนให้ดูหน้า
- ข. คบคนพาลพาลพาไปหาผิด
- ค. อย่าไว้ใจทาง อย่าวางใจคน
- ง. เพื่อนกินหาง่าย เพื่อนตายหายาก

คำชี้แจง อ่านข้อความนี้แล้วตอบคำถามข้อ 21-23

“แม่เขาถูกยิงตายและเขาถูกตัดสินจำคุกตลอดชีวิต คดีสะเทือนใจเช่นนี้เกิดกับลูกสิงขรนี้ที่ถูกพรากจากอกแม่ เพื่อนำมาเลี้ยงอย่างผิดธรรมชาติและตายในไม่ช้า โศกนาฏกรรมซ้ำซ้อนนี้จะไม่เกิดอีกหากคุณไม่ซื้อลูกสัตว์ป่ามาเลี้ยงในบ้าน”

21. “โศกนาฏกรรมซ้ำซ้อน” หมายถึงการกระทำใด

- ก. พรากลูกจากแม่
- ข. เอาลูกสัตว์ไปกักขัง
- ค. ฆ่าแม่เพื่อเอาลูกมาเลี้ยง
- ง. ฆ่าแม่แล้วปล่อยให้ลูกอยู่ตามยถากรรม

22. ถ้ายังปล่อยให้เกิด “โศกนาฏกรรมซ้ำซ้อน” ขึ้นต่อไป จะส่งผลเช่นไร

ก. สัตว์ป่าจะหายาก

ข. สัตว์ป่าจะสูญพันธุ์

ค. สัตว์ป่าจะอพยพย้ายถิ่นไปหมด

ง. สัตว์ป่าจะกลายเป็นสัตว์เลี้ยงอยู่ตามบ้าน

23. ผู้เขียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อชีวิตสัตว์ป่า

- ก. เสียใจ
- ข. เห็นใจ
- ค. สลดใจ
- ง. กังวลใจ

24. อันคดอื่นหมิ่นคดกำหนดแน่ว เว้นเสียแต่ใจมนุษย์สุดกำหนด
ทั้งลวงล่องเงี้ยวทั้งเลี้ยวลต ถึงคลองคดก็ไม่เหมือนน้ำใจคน”
ข้อความใดสรุปใจความของกลอนบทนี้ได้เหมาะสมที่สุด

- ก. ใจคนเรววน
- ข. ใจคนไม่ซื่อตรง
- ค. ใจคนอ่อนไหว
- ง. ใจคนไม่มั่นคง

คำชี้แจง อ่านคำประพันธ์นี้ แล้วตอบคำถามข้อ 25-26

“แต่สิ่งหนึ่งซึ่งไทยร้ายใจเหลือ
บ้างหากินบนน้ำตาประชาไทย
ทุกวันนี้ศึกไกลยังไม่ห้วง
ถ้าคนไทยหันมาฆ่ากันเอง

คือเลือดเนื้อเป็นหนอนคอยบ่อนไส้
บ้างฝึกไฝลัทธิชั่วนาถลัวเกรง
แต่หัวนทรวรศึกไกลไล่ข่มเหง
จะร้องเพลงชาติไทยให้ใครฟัง”

25. ผู้แต่งต้องการบอกอะไรแก่ผู้อ่านมากที่สุด

- ก. คนไทยต้องรักชาติ
- ข. คนไทยไม่ยึดมั่นในศาสนา
- ค. คนไทยต้องรักและสามัคคีกัน
- ง. คนไทยไม่รักและหวงแหนแผ่นดิน

26. ผู้แต่งมีความรู้สึกอย่างไร

- ก. ห่วงใย
- ข. แค้นใจ
- ค. ภาคภูมิใจ
- ง. ประชดประชัน

27. “เมืองไทยคือเมืองที่ทุกคนหลับสนิท หลับลึก ไม่ต้องหวาดผวาทลอดเวลาว่าจะมีการโจมตีทางอากาศในตอนกลางคืนเมื่อไร”
ข้อความนี้กล่าวถึงเมืองไทยในด้านใด
- เป็นเมืองที่น่าอยู่
 - เป็นเมืองที่เงียบสงบ
 - เป็นเมืองที่ปราศจากศัตรู
 - เป็นเมืองที่ปราศจากโจรผู้ร้าย

คำชี้แจง อ่านข้อความต่อไปนี้แล้วตอบคำถามข้อ 28-29

“ผมเป็นคนแก่ขี้บ่นที่ชอบตำเทคโนโลยีสมัยใหม่ว่ามันแย่น้อย่างนั้น ยิ่งกว่านั้นผมชอบให้กันอยู่ใกล้ดิน ไม่ชอบให้อยู่สูงจากดินมากนัก แต่ผมก็อดชมเทคโนโลยีการคมนาคมสมัยใหม่ที่ทำให้เราสามารถกินมื่อเช้าที่กรุงเทพฯ แล้วไปกินมื่อเที่ยง ที่โคลัมโบไม่ได้ แม้จะเสียเวลาเล็กน้อยๆ ตอนขึ้นกับ ตอนลง”

28. การกระทำของบุคคลในข้อความนี้สอดคล้องกับสำนวนใด ด้านได้ายอด ดีเรือทั้งไกลน ปากว่าตาขยิบ เกลียดตัวกินไข่	29. “เทคโนโลยีสมัยใหม่” หมายถึงสิ่งใด รถไฟฟ้า เรือยอร์ช เครื่องบิน เรือยนต์

คำชี้แจง อ่านข้อความต่อไปนี้แล้วตอบคำถามข้อ 30-31

“โฮ่ หลงเชื่อมาตั้งนาน! เรียนฟรี 12 ปี มีแต่น้ำลายแต่ไร้เงิน”

30. ผู้กล่าวข้อความนี้มีความรู้สึกอย่างไร เสียใจ ผิดหวัง น้อยใจ โกรธ	31. “มีแต่น้ำลาย” หมายความว่าอย่างไร พูดมาก พูดไม่น่าฟัง พูดไม่น่าเชื่อถือ พูดไม่มีเหตุผล

คำชี้แจง อ่านข้อความนี้แล้วตอบคำถามข้อ 32-33

“คุณของฉันเขาก็เป็นคนดีคนหนึ่งนะเธอ เขาเป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย รักลูกมาก แต่ข้อเสียของเขานะรี เขาไม่ให้เมียกับเงินเจอกันง่ายๆ กว่าจะได้เงินจากเขาฉันต้องชักแม่น้ำทั้งห้า ดูเอาเถอะ กว่าจะได้ใช้เงินของเขาสบายๆ คงต้องรอไปชาติหน้ากระมัง”

32. คำว่า “ชักแม่น้ำทั้งห้า” หมายความว่าอย่างไร

- ก. พุดจนอ่อนใจ
- ข. พุดจาหว่านล้อม
- ค. พุดจนปากเปียกปากแฉะ
- ง. พุดอ้างเหตุผลโดยนำชื่อแม่น้ำทั้งห้าสายมาสนับสนุน

33. จากข้อความนี้แสดงให้เห็นว่าผู้พูดน่าจะมีนิสัยการใช้จ่ายเงินเป็นอย่างไร

- ก. ประหยัด
- ข. ฟุ่มเฟือย
- ค. รู้จักใช้เงิน
- ง. ไม่ค่อยใช้เงิน

34. “ปัจจุบันผักผลไม้ส่วนใหญ่จะปนเปื้อนด้วยสารเคมีต่างๆ นับตั้งแต่สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช สารเคมีที่ใช้ช่วยเพิ่มสีสนให้น่ารับประทานและยืดอายุของอาหาร ดังนั้นในการเลือกซื้อจึงควรระมัดระวังเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอาหารเด็ก”

ข้อความนี้น่าจะมีประโยชน์ต่อบุคคลกลุ่มใดมากที่สุด

- ก. พ่อค้า
- ข. แม่บ้าน
- ค. เกษตรกร
- ง. ผู้ใช้แรงงาน

คำชี้แจง อ่านข้อความนี้แล้วตอบคำถามข้อ 35-36

“มีข่าวว่าประเทศไทยติดอันดับของโลกเรื่องความสกปรก หนูได้ยินแล้วใจหาย แต่คงเป็นอย่างที่เขาว่า เพราะเวลาที่ หนูไปโรงเรียนยังเห็นเศษกระดาษ ขยะมูลฝอยเต็มถนนหนทางไปหมด เราควรจะมาร่วมมือกันเสียที”

35. ผู้เขียนข้อความนี้ต้องการชี้ให้เห็นเรื่องใด

- ก. ประเทศไทยมีถังขยะน้อย
- ข. คนไทยทิ้งขยะกันมากขึ้น
- ค. คนไทยทิ้งขยะไม่เลือกที่
- ง. คนไทยไม่ร่วมมือกันกำจัดขยะ

36. ผู้พูดจะแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างไร

- ก. แจ้งหน่วยงานที่รับผิดชอบมาดูแล
- ข. แจ้งตำรวจจับผู้ที่ทิ้งขยะไม่เลือกที่
- ค. รณรงค์ให้ประชาชนเลิกทิ้งขยะ
- ง. สร้างนิสัยความรับผิดชอบต่อส่วนรวมให้ประชาชน

37. “ความไม่เด็ดขาดพาผู้คนไปสู่การทำผิดมานานักต่อนักแล้ว อาจเริ่มจากผิดน้อยๆ ก่อนแล้วขยายออกไปตามสัดส่วนของความลึกลับจนกลายเป็นการทำผิดที่มากขึ้นเรื่อยๆ”

ข้อความนี้กล่าวถึงเรื่องใด

- ก. ผลจากการทำผิด
- ข. สาเหตุของการทำผิด
- ค. สาเหตุของความลึกลับ
- ง. ปริมาณของการทำผิด

38. “เป็นผู้นำก็ต้องทำนำเรื่องถูก ผู้เป็นลูกก็ต้องทำตามพ่อแม่
 เจมแม่ปูสอนลูกให้ถูกแท้ ไปปูแม่เดินคดเคี้ยวเลี้ยวไปมา
 เป็นคนไทยพูดไทยได้ไม่ถูก ตัว ร ล กล้าผูกไม่ถูกทำ
 เหมือนแม่ปูสอนลูกเดินเพลินยาตรา แม่ปูพาเดินเฉไฉไม่ตรงทาง”

คำประพันธ์นี้ต้องการเน้นเรื่องใด

- ก. การเชื่อฟังผู้ใหญ่
- ข. การเป็นแบบอย่างที่ดี
- ค. การใช้ภาษาให้ถูกต้อง
- ง. การดำเนินรอยตามผู้ใหญ่

39. “เจ้าพระยานามนี้มีคำล้ำ เพราะสายน้ำสายนี้ที่เรื่อยไหล
 คือเส้นสายโลหิตชีวิตไทย ต้องร่วมกันรักไว้มิให้ทรมาน”

ผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายใด

- ก. ชี้ให้เห็นประโยชน์ของแม่น้ำเจ้าพระยา
- ข. ชี้ให้เห็นความสำคัญของแม่น้ำเจ้าพระยา
- ค. ชักชวนให้ตระหนักในคุณค่าของแม่น้ำเจ้าพระยา
- ง. ชักชวนให้ช่วยกันรักษาแม่น้ำเจ้าพระยาให้สะอาด

40. “การเอามือเอววันเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของชนบทที่มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะการเอามือเอววันในการทำนา”

“การเอามือเอววัน” มีความหมายคล้ายการกระทำใด

- ก. การเกี่ยวข้าว
- ข. การลงแขก
- ค. การนวดข้าว
- ง. การดำนา

เฉลยคำตอบแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่าน

1. ก	11. ง	21. ค	31. ค
2. ก	12. ค	22. ข	32. ข
3. ก	13. ง	23. ค	33. ข
4. ข	14. ง	24. ข	34. ข
5. ง	15. ก	25. ค	35. ค
6. ก	16. ง	26. ก	36. ง
7. ค	17. ข	27. ค	37. ข
8. ง	18. ง	28. ง	38. ข
9. ก	19. ค	29. ค	39. ง
10. ค	20. ง	30. ข	40. ข

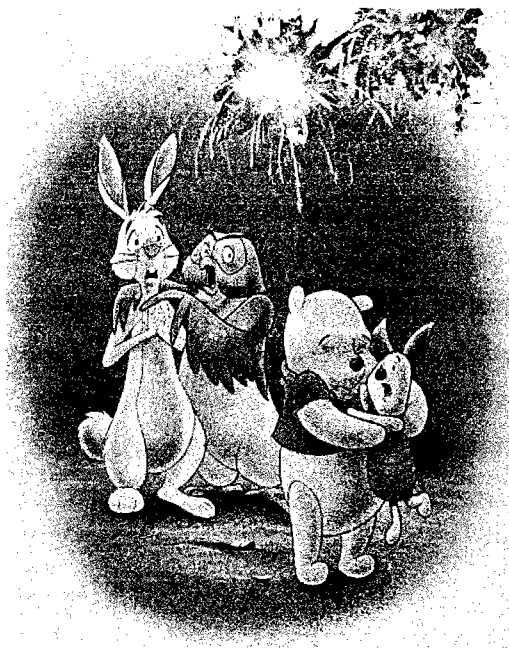
**แบบทดสอบวัดความสามารถทางการเขียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**

คำชี้แจง

1. ให้นักเรียนเขียนเรียงความจากภาพต่อไปนี้ให้สัมพันธ์เป็นเรื่องเดียวกัน โดยมีความยาวประมาณ 12 บรรทัดใช้เวลา 40 นาที

2. คะแนนเต็ม 20 คะแนน โดยพิจารณาจากเกณฑ์ดังนี้

การเสนอเรื่อง	5	คะแนน
การใช้ภาษาสื่อความหมาย	5	คะแนน
การขยายความ	3	คะแนน
การลำดับความ	3	คะแนน
รูปแบบการเขียน	2	คะแนน
การตั้งชื่อเรื่อง	2	คะแนน

ภาคผนวก ค

- ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่าน
- คะแนนความสอดคล้องของผู้ตรวจ 3 คน
- เปรียบเทียบคะแนนความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
- เปรียบเทียบคะแนนความสามารถทางการเขียนภาษาไทยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตาราง 9 แสดงค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่าน

ข้อที่	p	r	ข้อที่	p	r
1	0.67	0.59	21	0.46	0.48
2	0.65	0.33	22	0.52	0.37
3	0.72	0.48	23	0.39	0.41
4	0.61	0.48	24	0.43	0.33
5	0.74	0.52	25	0.56	0.30
6	0.50	0.33	26	0.41	0.30
7	0.59	0.44	27	0.37	0.52
8	0.56	0.37	28	0.30	0.44
9	0.74	0.30	29	0.56	0.52
10	0.59	0.52	30	0.65	0.41
11	0.50	0.56	31	0.35	0.26
12	0.57	0.41	32	0.41	0.52
13	0.61	0.56	33	0.43	0.41
14	0.59	0.67	34	0.48	0.44
15	0.48	0.30	35	0.39	0.48
16	0.59	0.37	36	0.48	0.52
17	0.41	0.30	37	0.35	0.33
18	0.43	0.33	38	0.35	0.33
19	0.54	0.41	39	0.33	0.30
20	0.72	0.48	40	0.35	0.33

ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.75

ตาราง 10 แสดงคะแนนความสอดคล้องของผู้ตรวจ 3 คน

นักเรียน	คะแนนของผู้ตรวจ	คะแนนของผู้ตรวจ	คะแนนของผู้ตรวจ	รวมคะแนน
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	
1	8	9	8	25
2	13	12	13	38
3	16	14	15	45
4	12	13	9	34
5	17	17	18	52
6	11	12	11	34
7	16	17	15	48
8	13	11	15	39
9	13	12	13	38
10	18	16	19	53
11	18	17	18	53
12	14	12	15	41
13	16	16	16	48
14	17	16	20	53
15	19	17	19	55
16	15	16	14	45
17	10	12	10	32
18	12	14	9	35
19	19	19	19	57
20	15	15	15	45
21	15	17	13	45
22	14	14	14	42
23	9	11	9	29
24	12	14	12	38
25	11	13	10	34
26	15	17	13	45
27	14	15	12	41
28	16	18	14	48
29	15	17	14	46
30	13	14	13	40

ค่าตรวจความสอดคล้อง เท่ากับ 0.85

ตาราง 11 เปรียบเทียบคะแนนความเข้าใจในการอ่านของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

เลขที่	กลุ่มทดลอง			กลุ่มควบคุม		
	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง
1	13	28	15	16	19	3
2	20	25	5	18	18	0
3	28	30	2	18	24	6
4	11	25	14	11	18	7
5	15	17	2	27	28	1
6	12	20	8	11	12	1
7	13	17	4	21	21	0
8	21	25	4	20	23	3
9	17	22	5	23	21	-2
10	16	23	7	16	14	-2
11	16	23	7	21	23	2
12	26	30	4	21	20	-1
13	18	22	4	16	19	3
14	10	18	8	18	28	10
15	19	31	12	16	19	3
16	16	18	2	16	20	4
17	17	21	4	10	15	5
18	24	34	10	26	23	-3
19	19	26	7	28	32	4
20	28	31	3	16	17	1
21	15	22	7	25	21	-4
22	15	19	4	25	27	2
23	14	19	5	28	33	5
24	19	26	7	13	14	1
25	15	21	6	12	17	5
26	26	31	5	16	20	4
27	15	20	5	25	28	3
28	24	32	8	16	19	3
29	22	28	6	18	22	4
30	26	34	8	29	27	-2
Σ	550	738	188	576	642	66
$\bar{X}$	18.33	24.60		19.20	21.40	
S^2	26.43	27.55		30.37	27.07	

ตาราง 12 เปรียบเทียบคะแนนความสามารถทางการเขียนภาษาไทยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

คนที่	กลุ่มทดลอง			กลุ่มควบคุม		
	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง
1	8.33	15.33	7.00	10.00	13.00	3.00
2	8.67	16.67	8.00	12.00	15.33	3.33
3	12.67	17.67	5.00	11.00	16.33	5.33
4	9.67	15.00	5.33	12.00	14.33	2.33
5	8.67	14.33	5.67	15.67	16.67	1.00
6	8.00	11.67	3.67	6.67	8.00	1.33
7	8.67	14.00	5.33	13.00	15.33	2.33
8	14.00	19.33	5.33	11.67	12.67	1.00
9	11.67	16.67	5.00	11.33	14.33	3.00
10	12.33	18.00	5.67	9.67	13.00	3.33
11	11.00	16.33	5.33	10.67	15.00	4.33
12	12.67	17.33	4.67	10.67	14.00	3.33
13	10.33	15.00	4.67	9.00	12.00	3.00
14	11.67	16.00	4.33	13.67	14.00	0.33
15	11.00	16.00	5.00	11.00	14.67	3.67
16	14.67	19.33	4.67	11.00	15.33	4.33
17	9.00	15.33	6.33	10.67	12.00	1.33
18	11.33	17.33	6.00	13.33	17.00	3.67
19	12.67	15.67	3.00	13.00	17.33	4.33
20	13.67	19.33	5.67	12.67	14.33	1.67
21	9.00	16.00	7.00	11.00	12.33	1.33
22	9.67	15.67	6.00	14.00	16.67	2.67
23	11.33	17.00	5.67	14.67	16.33	1.67
24	12.67	18.33	5.67	9.67	10.67	1.00
25	8.00	13.00	5.00	9.00	12.33	3.33
26	12.67	19.67	7.00	14.00	14.33	0.33
27	9.00	17.33	8.33	13.67	18.67	5.00
28	11.67	17.67	6.00	12.33	13.67	1.33
29	10.00	18.00	8.00	12.67	14.33	1.67
30	12.33	18.67	6.33	15.67	16.00	0.33
Σ	327	497.67	171	355.33	430.00	74.67
$\bar{X}$	10.90	16.59		11.84	14.33	
S^2	3.68	3.71		4.24	4.81	

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขจรศรี ชาทิกานนท์	โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดารกา ทองมิตร	โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)
3. อาจารย์ประภาพรรณ เส็งวงศ์	หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดสมุทรปราการ ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ระดับ 9

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวอำไพ ลัคนานุสรณ์
วันเดือนปีเกิด	28 กุมภาพันธ์ 2507
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	80 ถนนอมรเดช ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ 10270
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	อาจารย์ 2 ระดับ 6
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนป้อมพระจุลจอมเกล้า ตำบลแหลมฟ้าผ่า อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ 10290
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2525	มัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสตรีสมุทรปราการ
พ.ศ. 2529	ศศ.บ. (ภาษาและวรรณคดีไทย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
พ.ศ. 2545	กศ.ม. (การมัธยมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ